

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

București. Seria III. Anul XLVI. Nr. 10 (571). Octombrie 1928.

Directiunea revistei, care și-a dat și-și dă toate silințele pentru a ajuta cu cinste și cu folos munca preoșimii românești, roagă, cu toată căldura văimei sale, pe toți cucernicii Preoți, să binevoiască a-și achita, alături rămășițele din 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, cât și abonamentul pe întreg anul 1928, ca să nu li se mai ceară suma de plată prin rambursul aprobat de Sf. Sinod. Amânarea plății mărește suma de plată și e făcat ca cucernicii Părinți să cheltuiască pe alții care s'ar putea întâtura.

În nădejdea că cucernicii Părinți ai Sfinței noastre Biserici Ortodoxe Române, vor înțelege că un abonament de 100 lei anual, pentru o astfel de revistă, e o sumă prea neînsemnată și că ne vor ascultă, cum și că amânarea trimiterii abonamentului le e mai mult spre pagubă decât spre câștig, așteptăm cu încredere să-și vedem împlinind rugăciunea noastră.

DIRECȚIUNEA.**BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ
ȘI CELELALTE CONFESIUNI ȘI SECTE *)****BAPTISMUL****d) Invățătura baptistă.**

Doctrina baptistă e o religie personală. Dau o mare atenție păcatului. Neagă ori și ce capacitate pentru faptele bune la oameni. Ori ce merit în mântuire e chestie de grație divină și har dumnezeesc. Mântuirea nu vine decât prin Iisus Hristos, ca singurul Mântuitor. Doctrina lor se resumă în 3 puncte: 1) Renașterea personală, 2) Mântuirea prin credință și 3) Solidaritatea religioasă.

Dau o importanță deosebită renașterii sufletești. Ca temelie a sectei. Omul ce se convertește rupe cu trecutul. Celui convertit i se dă un rol în mântuire. Resping cultul exterior, care nu joacă niciun rol, pentru că tu ești care hotărăști mântuirea ta. Nu admit harul izbăvitor al tainelor. *Botezul* lor are numai un rol simbolic: curățire de păcate, lepădarea de voința proprie, consacrarea în-tregei vieți lui Iisus. Nu admit botezul pruncilor, pentru că nu-și pot face mărturisirea de credință. Copiii morți nebotezați sunt mântuiți, căci Iisus a murit pentru toată

*) Vezi „Biserica Ortodoxă Română” pe luna Septembrie 1928.

lumea. Botezul influențează în măsura credinței celui ce-l primește. Și Sf. Euharistie e numai o manifestare simbolică, o mântuire a celor întâmplați pe vremea Mântuitorului.

Nu voesc să audă de mântuire prin biserică și de mijlocirea preoților. Afirmă că tot creștinul e preot prin unirea cu Dumnezeu.

În comunitate, sunt împărțiți după obligații în: predicatorii (păstorul sufletească, care citește Sf. Scriptură și ține predica), bătrâni, evangheliști, diaconi, diaconese.

După ei, Sf. Scriptură e singura normativă a credinței. Tradiția cu Sfintele Sinoade, canoane, simbolul credinței, icoane, sfinții n'au nicio însemnătate.

Înlătură autoritatea învățătoare a bisericii. Duhul sfânt luminează pe fiecare credincios în înțelegerea Sf. Scripturi. Orice predică, fiind cuvântul lui Dumnezeu, renaște pe om.

Chemarea la mântuire este o alegere din veci după ei și pentru viața viitoare nu admit de cât o judecată generală.

Inclină în credința unei apropiate veniri a lui Iisus Hristos. Semnele timpului vestesc apropiata venire. De aceea fiecare trebuie să fie gata a primi pe Iisus Hristos, care va veni pentru mântuirea veșnică.

Voesc comunitate liberă în stat liber. Nu cer și nici nu așteaptă beneficii și privilegii de stat.

Ca viață socială, repausul duminical e ceva sfânt, iar averea nu e un bun personal, ci social. De aceea dreptul de zeciuială e ca ceva obligator pentru comunitate.

Se supun statului unde trăiesc; se roagă pentru el și înalta stăpânire și-și plătesc datoriile impuse.

Această doctrină fătășă cu dedesubturile ei oculte, este expusă în «*Mărturisirea credinței Baptiste*» pe articole în număr de 141 și în manifestarea mondială de la congresul din Stockholm—1 Iunie 1923 — afară de tratările din revista lor «*Farul Mântuirii*»¹⁾.

e) Organizația.

Bapțiștii sunt organizați în comunități: București, Arad pentru Români, Oradia-Mare una pentru Români alta pen-

1) Doctrina pe larg expusă de d. Dr. V. Ispir, în cursul său de sec-tologie dela Facultatea de teologie, și de P. S. Episcop Grigorie Comșa, în "Noua Călăuză" pentru cunoașterea și combaterea sectelor.

tru Unguri, Chișinău. În frunte sunt predicatorii ajutați de ceilalți subalterni: bătrâni, evangheliști, diaconi, diaconese... Toate comunitățile sunt asociate în Uniune cu reședința în Arad, având ca organ de publicitate revista «Farul Mântuirii», redactat de I. R. Socaciu, român absolvent al unui seminar baptist din America. Ca organ oficial al Uniunii tineretului baptist din România, apare în București, dela 1925, și revista «Glasul Tineretului Baptist», care are rubrică specială pentru publicarea pretinzelor persecuții. În comunități, au societăți ale tineretului, ale femeilor, ale bărbaților, ale coriștilor cu regulamente.

Societatea tineretului este condusă de Jean Staneschi, pantofar din București, a femeilor, de Estira Sezonov, a bărbaților de Toma Slav, a coriștilor de Vasile Barbecar. În fruntea Uniunii este Ioan Popa din Arad. Propaganda este susținută de seminarul baptist din București, născut în 1922 din școala biblică dela Arad. Clădit în Str. Berzei 29, ca proprietate a dr. *Everett Gill*, reprezentatul comunității baptiștilor Americani, a început să funcționeze — ca mângâere — sub conducerea românului *Const. Adorian* predicatorul comunității din București. În 1925 însă, școala este trecută sub administrarea lui: «Foreign Mission Board of The Southern Baptist Convention in U. S. A» (Misiunea străină a asociației baptiste sub americane), reprezentată prin directorul seminarului *Dan Hurley* și soția sa — înlocuit în timpul în urmă.

Răspândesc cu multă îndrăzneală următoarele scrieri:

- 1) Calendarul Poporului Creștin.
- 2) Călătoria Creștinului.
- 3) Trebuie să țină creștinii Sabatul?
- 4) Cum sârbează diavolul secerișul?
- 5) Enigmele Universului.
- 6) De ce întârzi?
- 7) A înviat Iisus?
- 8) Iadul există?
- 9) Cine ești, ce vrei, de unde și încotro?
- 10) Ce este credința?
- 11) Astăzi sau mâine?
- 12) Origina omului.
- 13) Suntem nemuritori?
- 14) Baptiștii și Biblia.
- 15) Cântările Sionului.
- 16) Catehismul apostolic.

Au mai înființat biblioteca «Cărmuitorul», cu următoarele broșuri: a) Școala Duminicală. b) Scris este. c) Cum câștigăm sufletele pentru Mântuitorul? 1)

1) P. S. Episcop Grigorie al Aradului s'a ocupat în special cu problema secelor, mai ales a baptilismului. Lucrările P. S. Sale ne-au servit în alcătuirea prezentului studiu.

Baptismul nu vrea să știe de existența Bisericii oficiale ortodoxe române legată prin tradiția de veacuri de neamul nostru. În propaganda sa, caută să distrugă și să defaime totul. Urînd Biserica dominantă, ce le stă în cale, implicit surpă și organizația de stat, acesta fiind ultimul scop al lor. Deci «să luăm aminte ca să umblăm cu pază, nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți, rescumpărând vremea, căci zilele sunt rele». «Să nu fim fără de minte și să înțelegem, care este voia Domnului». (Efeseni c. V. 15—17).

ADVENTISMUL

a) Istoricul sectei.

Adventismul s'a născut din baptism. Protestantismul introducând libera interpretare a Sfintei Scripturi, a distrus tradiția disciplinei creștine și a deschis porți largi anarhiei religioase.

După ce baptismul s'a zbatut două veacuri (1600-1800) pentru a se organiza cu o doctrină bazată pe botezul creștin, s'a format o nouă grupare, care nu s'a mai preocupat de botezul copiilor, ci de a doua venire a Mântuitorului Hristos. Privirea eshatologică a timpurilor primare, cu teama de care erau cuprinși și Tesalonicenii Sfântului Ap. Pavel (I Cap. V), devine norma unei noi secte. De aici și numele, dela cuvântul latin *adventus* = venire.

Bazați pe anumite locuri din Sfânta Scriptură cred că venirea Mântuitorului Hristos e foarte apropiată. Din această credință s'au conceput o mulțime de teorii cu date fantastice, teorii ce au dat naștere mai apoi și la alte secte și mai anarhice, de care ne vom ocupa în vreme.

Adventismul s'a născut pe pământul productiv în secte al Americii, la începutul veacului XIX. Intemeietorul este țaranul fermier *William Miller*, fiul unor bapțiști din Pittsfield, Statele-Unite. Născut la 1782, până la vârsta de 30 ani eră un liber-cugetător. Luând parte la războiul dintre Statele-Unite și Anglia (1812-1816) ca marinar, a fost așa de zguduit sufletește, încât a început să citească Sfânta Scriptură cu multă stăruință și aprofundare. Neavând îndreptarul de studiere și înțelegere, a ajuns la un crez nou: că Mântuitorul va veni în curând

să judece lumea, că va învia pe cei adormiți în credință și va schimba trupul credincioșilor în viață, pentru că și unii și alții să ia parte la împărăția de o mie de ani, ce va întemeia pe pământ. Numai după ce vor trece acești o mie de ani, vor învia și necredincioșii și păgânii și se va ține judecata obștească. Plecând dela proorocia lui Daniil (8,14), că până la curățirea templului vor trece 2300 de zile, a transformat zilele în ani și, făcând socoteală dela întoarcerea iudeilor din robia babilonică (anul 457 a. Hr.), a ajuns să stabilească anul venirii a doua a Mântuitorului pe pământ pentru întemeierea împărăției de o mie de ani. După multe frământări și discuții, au stabilit venirea Domnului între 1 Martie 1843 și 1 Martie 1844 fără nicio schimbare.

Miller și prin scrisoare publică și prin conferințe în diferite localități, arată că s'a înșelat în socoteli, dar că totuși Domnul va veni în curând.

Un ucenic al său, *S. Snow*, tâlcuind locul din Levitic 16,29, a izbutit să prelungească așteptarea încă cu câteva luni, până la 24 Octombrie 1844, când a fixat venirea Domnului ca sigură și fără greș. Frământarea a fost așa de mare, în acest timp de așteptare, încât s'au deschis și prăvălii cu haine albe speciale pentru călătoria la cer. În noaptea spre ziua învierii, toți credincioșii respectivi s'au adunat într'o sală mare din Boston, ascultând cu încordare sunetul trâmbiței îngerești ca semnal de venirea Domnului.

Desamăgirea fu fără margini văzând profeția neîndeplinită nici de astădată. Ironia și batjocura erau la ordinea zilei. Mulți s'au lăsat de adventism.

Miller mărturisește a doua oară în public că s'a înșelat și îndeamnă pe adepții săi să se întoarcă la baptism. Bapțiștii însă nu-i mai primiră după Ianuarie 1845.

Dela această dată, când s'au sfătuit și într'o conferință la *Albany* — ținutul New-York — și-au croit drum aparte, ocupându-se mai mult de mântuirea personală.

Insuși Miller tipări în 1833 o broșură intitulată: «*Invederare din Sf. Scriptură și istoria venirii a doua a lui Hristos în anul 1843*». După 1840, încep a se tipări de ucenici reviste ca «*Semnele timpului*», care apar și

astăzi sub numele de «*Vestitorul venirii a doua a Domnului*»; de scurtă durată: «*Strigătul din miezul nopții*», «*Trâmbița de alarmă*»¹⁾.

b) Impărțirea și răspândirea lor.

Dela început s'au răspândit în mai multe partide, păstrând numai numele în comun. Astfel sunt: 1) Adventiști evanghelic; 2) Biserica creștină adventistă; 3) Uniunea vieții adventiste; 4) Adventiștii de ziua primă; 5) Adventiștii vremei ce va să vină și 6) Cea mai însemnată ramură o lormează adventiștii zilei a VII-a, înființată de Iosef Bates, căpitan de vapor, și mai ales de soții James și Elena White. În special Elena White, bolnavă de isterie, a făcut, din desele ei accese, mijloace de precizare și convingere. A călătorit prin toate centrele însemnate din Statele-Unite, Anglia, Danemarca, Norvegia, Germania, Franța, Elveția, Italia, întărind pe cei șovăitori și atrăgând pe cei inculți și lesne crezători

Datorită acestor soți, adventiștii zilei a șaptea își fixează doctrina lor destul de nebuloasă dela început și își formează catehismul cu punctul central «a doua venire a Domnului». Inșă dau o întorsătură datelor fixate de Miller și Snow, spunând că n'au fost pentru sfârșitul lumii, ci pentru curățirea templului ceresc de păcatele fiilor lui Dumnezeu (Ebrei IX, 23), timp care este și de judecată (I Petru IV, 17). Deci și sfârșitul lumii va fi curând; chiar a sosit, potrivit cap. XIV, 6-7 din Apocalips, unde se spune că un înger zboară prin văzduh cu Evanghelia în mână și strigă: «*Temerți-vă de D-zeu și slăviți-l, căci vremea judecării a sosit*». Au apoi o mulțime de interpretări fantastice, cu fiarele despre care se vorbește în Apocalips cap. XIII v. 1-10 și 10-18 și cele expuse în cap. XIV, 8-12 cu pregătirea venirii Domnului.

Pătrunzând în Europa, își formează comunități bine organizate, cu așezăminte de editură la Hamburg, Basel, Londra, Cristiania și Melburn. Au 30 de ziare pentru propagandă, cinci colegii și seminarii pentru pregătirea misionarilor și o mulțime de școli confesionale. La Battle

1) Preot I. Mihălcescu, revista „Biserica Ortodoxă Română”, Ianuarie 1922, pp. 253-255.

Creek au un sanatoriu înființat în 1856. Centrul de propagandă pentru Europa îl au la Hamburg.

D. S. Dumitrescu, vice-președintele adventiștilor din România, în lucrarea sa: «*Ce credem noi adventiștii*», ne dă date precise asupra adventismului. El spune că numărul total din lume era în 1913 de 122.381 adventiști împărțiți astfel: Australia 4773; Asia 12.000 (Japonia, China, Coreia); Africa 1863. Ceilalți în America și Europa. La această populație, erau 9322 misionari.

În sudul Europei n'au prea putut face aderenți. Din Germania și Elveția pătrund în Ungaria, Rusia și apoi în România.

c) Adventismul în România.

În România, Adventiștii au început a pătrunde dela 1870, când un fost preot catolic, Mihail Czehowki, a venit la Pitești și a ținut mai multe conferințe religioase, ca reprezentant al Adventiștilor de Duminică. Propaganda prindea greu însă numai între străini: un armean, Toma Aslan, și un inginer elvețian, Lucian de Prațo, dela C. F. R. Până la 1881, se botezara abia vreo 13 adventiști.

Această comunitate — specific străină — mai dăinuiește în Pitești, fără nicio atenție românească, până la începutul veacului al XX-lea.

O altă sămânță adventistă ne-a venit din Crimeia în Dobrogea prin anul 1891, cu nemții Krüger, Baierle și alții, stabilindu-se în comuna Sarighiol. Izbutesc să se întindă și în satele Cobadin, Anadolchioi și Viile-Noi, sub conducerea unui misionar, Waggoner, ajungând până la 30 de membri. O mare parte însă au emigrat în America.

Dela 1890, încep să pătrundă și în București, prin nemții Adomeit și Perk. Până la 1906, ajung la numărul de 20, izbutind să convertească și pe românul *Petre P. Paulini*, student în medicină ¹⁾.

Primul scop era atins: să capete un intelectual român coadă de topor, sub oblăduirea căruia ca șef predicator să opereze la dizolvarea vieții noastre creștinești și românești.

Într'adevăr, d. Paulini se vinde și-și vinde neamul

1) Episcopul Grigorie Comșa, „Noua Călăuză”, pp. 73-74.

și legea lui pentru blidul de linte al dolarului și al zeciu-
elilor. Ia conducerea Adventiștilor din România și se pune
pe lucru în predică și organizare. Un teren favorabil pentru
adventiști a fost mulțimea lucrătorilor dela societățile pe-
trolifere din Prahova. Totuși, până la marele război de
întregirea neamului (1916-1918), succesul lor este cu totul
slab, mai ales printre Români. Ajung până la numărul
total de 834 de credincioși.

Deși prima infiltrare dela Pitești a fost cu adventiști
de ziua întâi de Duminică, mai târziu n'au rămas și nu
s'au răspândit decât adventiștii de ziua a șaptea, sabațiștii,
împărțiți după război în: a) *Adventiști moderati*, adaptați
la rânduelile de stat și recunoscuți ca comunitate prin
deciziunea ministerială Nr. 3734 din 1925 sub condu-
cerea lui P. Paulini, și b) *Adventiști reformiști*, care nici
nu voesc să știe de o organizație de stat, conduși fiind
de Ghiță Z. Manea din Putineiu, jud. Teleorman, și de
D. Nicolici din Sângeorgiul de pădure, jud. Mureș-Turda ¹⁾.

Au luat aceste forme poate printr'o înțelegere as-
cunsă între ei și cu poporul conlocuitor cu noi — evreii —
cari urmăresc așa de abil distrugerea creștinismului și a
oricărei organizațiuni de stat. De altfel se poate bine
observa cum adventiștii sunt foarte bine tratați și bine
alimentați de finanța evreiască.

Adventismul a pătruns și s'a răspândit în România nu-
mai ca reformist, atacând cu turie oricăre ierarhie și or-
ganizație și fiind intransigent în depunerea jurământului.
Se cunosc cazurile din Prahova, unde adventiștii au atacat
pe preot în exercițiul slujbei la botezul enoriei, mergând
înainte și după el cu batjocuri și îndemnuri de a nu să-
rută sfânta cruce (Râncezi), ajungând până a-i pune și
mâna în pieptul preotului ce-și făcea serviciul (Posești).
Protoiereul jud. Prahova I. Ștefănescu a fost amenințat
cu injurii și bastoane ridicate. Toate acestea s'au întâm-
plat între anii 1910-1916, când luptele sunt furioase mai
ales în județele Prahova, Ialomița, Vlașca, Teleorman cu
noii coreligionari români ai lui Paulini și foarte devotați
conlucrători Ștef. Dumitrescu, Gh. Dumitrescu zis și
Năstăsescu.

Pentru starea lor agresivă, nesupunere la rânduelile

1) Episcopul Grigorie Comșa, op. cit. p. 99.

de stat și batjocorirea religiei de stat, s'au dat și sentințe de condamnare (tribunalul de Ialomița). Numai după ce au văzut că sunt urmăriți și condamnați, Paulini a schimbat atitudinea, adaptându-se la organizația de stat cu o doctrină și făcându-se că combate pe reformiști în broșura: «*Profeți falși și profeți mincinoși*».

Reformiștii își dau o origină nouă (1915), din viziunea pusă la cale a doamnei Margareta Rowen din Los Angeles (California), și ar fi pătruns în România prin neamțul Kremer și soția lui, veniți însă tot din Hamburg.

Ca dovadă că deosebirea lor e numai formală și că în realitate toți sunt reformiști, este cazul recent al adventistului Johan Bauer din București. Acesta, deși face parte din Uniunea adventistă, în frunte cu Paulini, recunoscută, totuși, în casa de rugăciuni din str. Popa Tatu 38, cu o lanternă magică și cu filme, insultă religia creștină ortodoxă. Faptul a fost constatat de d. Prefect al poliției, de un inspector al siguranței și de un comisar regal. Pe lângă aceasta, atât în Popa Tatu 38, cât și în Labirint 116, s'au mai găsit plăci de proiecție scandaloase și broșuri revoluționare. Faptul a fost judecat de consiliul de războiu al Corpului II de armată și numitul predicator a fost condamnat la un an închisoare și 50.000 lei amendă.

Războiul, cu grozavele lui suferințe, cu numeroasele tabere de luptători și prizonieri, a dat un foarte prielnic prilej tuturor sectanților de a-și face prozeliți. Sufletele dezolate, necercetate la vreme de păstorie ortodoxi, își găseau alinarea în doctrina diferitelor secte, care — sub masca noutății — păreau ceva mântuitor. Datorită acestei stări sufletești și sociale, adventiștii s'au înmulțit, ajungând în 1924 la numărul de 4534.

d) Propaganda și organizarea lor.

Adventiștii sunt organizați într-o uniune centrală cu sediul în București, având ca președinte pe P. Paulini ajutat de St. Dumitrescu, B. Pascu și Maior Păunescu. Pentru tipărirea de broșuri, propagandă și colportaj, ei au o societate, «Cuvântul evanghelic», autorizată de tribunalul comercial Ilfov în 1920. Se ascund în dosul acestei forme comerciale pentru a face un prozelitism deghizat. Trebuie stabilit dacă, sub forma de întreprindere comercială, se poate răspândi o învățătură sectară,

sub înțelesul și în baza art. 25 din Constituție.

Advențiștii s'au răspândit mai mult în Vechiul Regat prin abuz și înșelăciune, după cum s'a arătat. Pare a fi o înțelegere ca ei să invadeze centrul țării, iar bapțiștii marginile cu provinciile alipite. Nu cunoaștem în amănunt organizația lor, pentru că sunt cu totul ascunși și nesințeri. După anumite date, știm că sunt împărțiți în conferinți sau regiuni cu anumit număr de comunități. Astfel avem: a) Muntenia cu 25 de comunități; b) Transilvania cu 45 de comunități; c) Banatul cu 5 comunități; d) Moldova lui Ștefan cel Mare cu 35 comunități. După o statistică comparativă între anii 1921 și 1922, sunt în creștere.

Ca și la celelalte secte, specificăm și aci, că nu poate fi vorba de o statistică exactă. Pe când sectanții caută să se laude cu cât mai mulți aderenți, organele oficiale ale Bisericii noastre caută și ele a fi cât mai optimiste, arătând cât mai puțini. Astfel, după cursul de sectologie dela Facultatea de Teologie din București ar fi, în toată țara, 5-6 mii de advențiști. După statistica Ministerului de culte, lăcută după datele comunităților respective, ar fi 7579 de advențiști, răspândiți în 757 de localități, cu 289 case de rugăciuni și 65 predicatori.

Cei mai mulți ar fi în Muntenia unde, chiar după datele oficiale, trec peste trei mii de credincioși. Pe lângă comunitățile din București (șos. Basarab 143; str. Popa Tatu 38; str. G. D. Palade 67; în parohia bisericii Hagiu, acestea după referatul Secției culturale a Arhiepiscopiei București; iar după statistica Ministerului de culte: Labirint 242, cu predicatorul *I. Gheorghiu; Popa Tatu 169, cu predicatorii Tolan și Bauer; Gara de Nord 118, cu Darie Paraschiv și Belu 56 cu Mocanu), au centre puternice în Prahova și Teleorman. Pe lângă centrala din str. I. C. Brătianu 28 din Ploești, numai în protopopiatul Breaza au case de rugăciuni în: Câmpina, Sinaia, Calinești, Dărmănești, Goruna, Măgureni, Moreni și Urletea. Nu mai vorbim de Teleorman, unde numai în protopopiatul I Turnu Măgurele sunt 278 familii cu aproape 800 membri, în protopopiatul II Seret 39 familii și în protopopiatul III Alexandria 204 membri.

După datele oficiale, sunt în progres și în eparhia Râmnicului, Noul-Severin, unde, dela 255 de membri, câți erau în 1926, nu mult după aceea, numai după un an

s'au constatat 493 ¹⁾), și în eparhia Argeșului, unde, dela 67 constatați în 1925-1926, au ajuns acum la 167.

Și eparhia Buzăului nu stă mai bine. Deși ar număra numai vreo 260 adventiști, însă au o virulență așa de puternică, încât formează un adevărat pericol. Orașele Buzău și mai ales Brăila sunt focare de sectanți. Incepând din Brăila — parohia Sf. Apostoli — adventiștii pătrund în Dragosloveni-R. Sărat, apoi în Costieni, centralizându-se apoi, prin 1919, cu casă de rugăciune în parohia Sf. Ingeri din Buzău, cu predicatorul șef *Damian Sintș*, șef de tren. De aici se întind în toată eparhia.

Eparhia dobrogeană a Tomisului stă și mai rău, căci pe lângă faptul că numără aproape 450 adventiști, are și o mare lipsă de preoți bine pregătiți. La aceasta se mai adaugă mulțimea străinilor-coloniști foarte prielnici ideilor sectare, plus calitatea portului Constanța, cu acea sumedenie de păsărele maritime (marinarii), copleșite de teoriile Hamburgului și ale altor porturi mari pe unde mișună sectanții.

Moldova a avut o centrală adventistă puternică la Focșani, unde, în toamna anului 1926 Octombrie 8-10, a fost și un mare congres adventist, prezidat de marii predicatori Conrad Richard și Ludwig Carli, veniți special din Hamburg. Au participat 54 delegați, reprezentând 20 comunități din: Arbora (Bucovina), Bacău, Bârlad, Botoșani, Cernăuți, Câmpulung și Cucul mare (Bucovina), Cristinești (Dorohoi), Dorobanț (Botoșani), Darabani (Dorohoi), Focșani, Galați, Huși, Iași, Ițcani noi, Mălușteni (Covurlui), Nadișa (Bacău), Piatra Neamț, Cuza Vodă (Covurlui), Iliești-Poenesti (Tecuci).

În primii ani după războiu, ajunsese comunitatea din Focșani să numere 165 adventiști, cu o casă de rugăciuni, local propriu în valoare de 300.000 lei atunci. În timpul din urmă, au ajuns la 13 membri, iar casa au scos-o în vânzare.

După contribuția bănească ce o fac către marele șef Artur Văcăreanu din Focșani, în cursul anului 1926, urmează că cele mai puternice comunități sunt în județul Botoșani, cari trimit 96930 lei prin predicatorii N. Alexa,

1) Lucrările Adunării Eparhiale și Dărilor-de-seamă ale Eparhiei pe anii 1927 și 1928. Referatul Secției Culturale.

C. Pintilie și M. Nedelcu; apoi Bacăul cu 94.377 lei prin predicatorii Al. Naforniță, C. Munteanu și V. Vlahopol; Neamțul cu 60.534 lei, prin predicatorii Gh. Donciu, N. Păduraru, Ordsan și C. Cărtiță; Bucovina 59.603 lei, prin predicatorii din Cernăuți: Ant. Knitel Gh. Oresciuc, V. Saftenca și Ordsan. Vin apoi comunitățile mai mici: Tecuciul cu 19.382 lei, prin Gh. Iordache și Rositoiu; Vasluiul 19382 lei, prin I. Mânzățanu, C. Tătăranu și Orășanu; Roman 8370 lei, prin C. Căpățână, V. Neagu și Vlahopol; Hușul 8099 lei, prin Ordsan și St. Maxim; Bârladul 8016 lei, prin Al. Caradiuță și St. Ouatu.

Deși Iașul e un centru, totuși adventiștii nu stau așa bine. Nu numai că nu contribuie cu nimic ca celelalte județe, din contră, acelaș Artur Văcăreanu care a primit zeciuiala la Focșani, trimite la Iași, predicatorilor: C. Popa 8506 lei, D. Tudose 8952 lei, Dena 10243 lei, Leon Balan 4231.

Aceste sume — contribuții și plăți — ne indică mișcarea și tăria comunităților respective.

După datele oficiale, în Eparhia Moldovei ar fi 223 familii de adventiști cu 739 membri, față de 967 cât se constatare în anii trecuți; în eparhia Romanului 237; în eparhia Hușului 393; la Dunărea de jos ar fi aproape 300. Bucovina ar avea 485, iar Basarabia 3415 cu comunități puternice în Tighina (2285 membri) și Hotin (Cliscăuți 75, Corjeuți 258, Cotiugeni 66, Caracușani 114, Colincăuți 142).

În Iași a lucrat efectiv preotul I. Popescu (Bis. St. Andrei), în Focșani preotul Radu Grobnic. Ambii — într'o modestie mucenicească — au făcut școală catehetică ani de rând, fără vreun îndemn sau știință oficială, doar vizitându-se și incurajându-se reciproc. Rezultatele se văd. Modestia și sistemul lucrului lor misionar poate fi pildă.

În Transilvania și Banat, adventiștii sunt în minoritate, față de celelalte secte. Eparhia Clujului ar avea vreo 450; Caransebeșul vreo 165; Sibiuul vreo sută. În Transilvania sectanții mai au avantajul de a se împărți între eparhiile ortodoxe și greco-catolice, fiecare dându-i în seamă celeilalte. Astfel, în Valea Jidanului din Bicazul Transilvaniei este o comunitate adventistă de peste 400 credincioși, care ține și de Blaj și de Sibiu.

În privința propagandei religioase adventiștii sunt foarte activi și îndrăzneți până la jertfă. Pe lângă unitatea

de acțiune cu ajutorul intern, sunt într-o strânsă legătură cu întreaga organizație mondială. În special comunitățile din Europa nu se mișcă fără directiva dela Hamburg. Finanța bogată cu care se ajută, arată adâncile scopuri urmărite, care nu pot fi numai de natură religioasă.

Caută să ne deruteze și prin o polemică bine pusă la cale. Paulini acuză pe așa numiții reformiști de: «profeți falși și profeți mincinoși» (o broșură de 88 pag.), iar «aceștia în altă broșură, «Redeșteptarea și reformațiunea între adventiștii de ziua a șaptea», acuză pe Paulini că, în războiul balcanic din 1913, avea aceleași păreri ca și ei. Și adevărul așa este. Cum s'a putut face schimbarea? Ei au școli de sabbat pentru educația religioasă a tinerilor. Au cerut să li se îngăduie un seminar la Focșani.

Pe lângă revistele special reformiste: «Păzitorul adevărului», «Solul misionar» și broșura amintită mai sus, plus alta «O scurtă lămurire a principiilor comunității adventiștilor de ziua a șaptea mișcarea de reformă», colportorii bine instruiți mai răspândesc:

1) Serviciul Ingerilor buni; 2) Speranța lumii; 3) Există D-zeu; 4) Credința cea desăvârșită; 5) Scriptura descrisă; 6) Adevărații creștini; 7) Umbra și ființa planului de mântuire; 8) Taina sănătății; 9) Sabbatul N. Test.; 10) A doua venire a lui Hristos; 11) Perpetuitatea legii lui Dumnezeu; 12) S'a apropiat sfârșitul; 13) Cine a hotărât care cărți să alcătuiască biblia? 14) Călăuză lui D-zeu către orașul sfânt; 15) Ce zi serbați și pentru ce? 16) Taina suferințelor lui Iisus Hristos; 17) Soarta păcătoșilor; 18) Fericita nădejde a creștinului; 19) Unde sunt morții? 20) Tutunul e otravă; 21) Fiii lumii; 22) Suferințele lui Iisus Hristos pentru răscumpărarea omenirii; 23) Nemurirea numai în Hristos; 24) Cum să luptăm contra epidemiilor; 25) Calea către Hristos; 26) Este Biblia cuvântul lui Dumnezeu; 27) Este adevărată descendența omului din maimuță; 28) Profeți falși și mincinoși și profeții mincinoase.

Mai au un «Institut Biblic» adventist lângă Sânt-Mărtin în Transilvania ¹⁾.

† Arhiepiscopul GRIGORIE L. BOTOȘĂNEANU,
Vicarul Mitropoliei Moldovei.

1) Episcop Grigorie Comșa, op. cit., p. 77.

CAPELA ROMÂNEASCĂ DIN VIENĂ)

9. Organizarea comunității bisericești. — Odată lucrurile începute, românii din Viena caută a se organiza. În temeiarea capelii o leagă de aniversarea glorioasei domnii de 60 ani a împăratului *Francisc Iosif I.* Apoi pun bazele unei societăți și alcătuiesc niște statute sub titlul: «*Statutele Societății române-ortodoxe Jubitar-Imperiale, pentru zidirea unei biserici și înființarea unei comunități bisericești în Viena.* Aceste statute au fost votate, cu un entuziasm de nedescris, în ziua de 21 Mai, când se prăznuiesc: «Sfinții împărați Constantin și Elena»¹⁾. În urmă au fost aprobate de către ministerul de interne c. r. cu No. 1621, din 23 Ianuarie 1908. Fiind imprimate la Viena au fost răspândite printre români.

Din aceste statute se vede scopul acestei societăți, care este: a) *Asigurarea mijloacelor necesare pentru alcătuirea unei comunități bisericești române ortodoxe, de sine stătătoare, pentru teritoriul capitalei și orașului de reședință, Viena și pentru localitățile cari aparțin raionului polițienesc din Viena.* b) *zidirea unei biserici și a unei case parohiale, pentru această comunitate, întru amintirea festivității jubileului de 60 ani de domnie a M. S. Împăratului Francisc Iosif I.*

Mijloacele pentru ajungerea acestui scop, vor fi colectate dela toți românii din regatele și provinciile Austriei, precum și dela persoanele și cercurile sociale, prietene lor. Astfel se va putea crea, pentru generațiile din toate vremurile, un semn puternic și vizibil al solidarității lor și al fidelității dinastice, precum și un simbol al unițiilor lor teritoriale și culturale.

Avizând în special, la «*mijloacele pentru ajungerea scopului societății*» statutele arată apoi cine pot fi membri ai acestei societăți și cu ce drepturi și datorii fiecare fel de membri și în fine încheie, cu *datoriile și drepturile comitetului, conducător imediat al destinilor societății.*

10. Activitatea comitetului acestei societăți. — Alcătuit

¹⁾ Vezi „Biserica Ortodoxă Română” pe luna Septembrie 1928.

1) Ziarul „Lupta” din Budapesta No. 114 din 24 Mai, 1907) arată „in extenso”, încercările Românilor de a pune începutul zidirii unei biserici ortodoxe românești în Viena și istoricul acestei chestiuni.

dintre fruntașii coloniei române din Viena, sub conducerea Generalului Lupu, Dr. Mândrilă, Dr. Marius Sturdza și alții, își începe activitatea, cerând sprijinul guvernului român, al chiriarhului lor canonic, arhiepiscopul și mitropolitul Bucovinei și al altor chiriarhi ¹⁾ și români patrioți, cu dragoste de neam și de biserica strămoșească.

Mai fiecare s'au întrecut a oferi câte ceva. Unii au dăruit bani, alții sf. vase, odăjdii scumpe și diferite odoare de preț. Cărțile de ritual au fost dăruite de către ministerul Cultelor și Instrucțiunii, din depozitul tipografiei cărților bisericești din București ²⁾. Cu chipul acesta, capela s'a îmbogățit cu toate cele de trebuință pentru săvârșirea sfințelor slujbe bisericești.

Regulamentul de administrare interioară. Pe baza statutului din 1908, comitetul alcătuește în 1909, un «*regulament pentru administrarea și ordinea internă a capelei române ortodoxe din Viena* (I Lowelstrasse 8), cu hramul «*Sfințel Invieri*», pe care-l tipărește ³⁾ și-l răspândește în colonie ⁴⁾.

1) Dos. sf. mitropolii a Ungro-Vlahelei, No. 121/906.

2) Arhiva min. Afac. străine. Dos. No. 15 : Capela din Viena, seria VII, 1508/909.

3) Tipografia A. Mureșanu, Brașov 1909.

4) Prin acest regulament, înălțiri de comitet, în ședința din 17 Iunie 1909 (care cuprinde 20 §§), se stipulează modalitatea de constituire și conducere a comitetului și a bisericii române din Viena, în celace privește ordinea și buna rânduială interioară, respectându-se competența și drepturile bisericilor celorlalte comunități. Se arată cine au dreptul de a lua parte la serviciile bisericești din capelă și cum trebuie a se purta în timpul serviciului divin. Se stabilește o *epitropie*, care exercită administrarea nemijlocită a capeli, compusă din 5 membri : 1) *preotul capeli* ; 2) 3 membri aleși anual de comitet din sânul său și 3) 1 membru, ales tot de comitet, dintre membrii ordinari cari locuiesc în Viena. Epitropia lucrează sub inspirația și cu aprobarea comitetului, având în sfera sa de activitate :

a) Administrarea veniturilor și a averii din Inventarul capeli (§§ 9-13).

b) Pregătirile necesare pentru serviciul divin și susținerea ordinii și liniștii în decursul acestuia (§ 14).

c) Luarea dispozițiilor necesare pentru rugăciunile de mulțumită și parastasele anuale în amintirea patronilor, clienților și fondatorilor bisericii, ce se va zidi, precum și a membrilor onorari ai societății (§ 15).

d) Îngrijirea pentru susținerea unui cor stabil și bine instruit, precum și controlarea cântărilor (§ 16).

e) Îngrijirea pentru salariarea cantorului și a chisierului și controlarea persoanelor de serviciu (§ 18).

f) Procurarea obiectelor și materialelor necesare pentru serviciul divin (§ 18).

g) Sprijinirea preotului în cele religioase (§§ 19 și 20).

Aceste sunt, în general, atribuțiunile Epitropiei. În detali însă, para-grafele de mai sus prevăd toate amănuntele, până și de unde are a-și procura preotul tămâia, vinul și prescura.

11. **Darea de seamă a comitetului.** — Comitetul prezintă comunității, la sfârșit fiecărui an un raport de activitatea sa. Am înaintea mea raportul pe anul 1909-1910, imprimat la Viena, din care se vede că în acel an, activitatea comitetului a fost încoronată cu frumoase succese. În adevăr, în amintirea celor 60 de ani de domnie a M. S. Împăratului Francisc Iosif I, biserica românească dobândise încă din 1907, dreptul de a se intitula: «*Biserica ces. reg. jubilară*». În acest an 1909, în ziua de 3 Iunie, o deputațiune, compusă din *General Alexandru Lupu*, *Dr. Sterie N. Ciurcu* și deputat *Dr. Aurel cav. de Onciul*, s'a prezentat în audiență la **M. S. Împăratul Francisc Iosif I**, prezentându-i o petițiune, semnată de aproape o mie de români și rugându-l a le da înaltul său sprijin. M. S. primi cu caldă dragoste deputațiunea, promițând înalta bunăvoință și acordând petițiunii semnătura cea mare. Drept rezultat, se acordă, din foaie religioasă al Bucovinei—pentru plata datoriilor și acoperirii cheltuielilor curente—18 000 de coroane.

II. Comitetul deschise de asemenea «o colectă pentru adunarea capitalului spre zidirea sfintei noastre biserici și a internatului», trimițând listele deocamdată numai în Bucovina, de unde au dobândit un rezultat favorabil.

III. Tot în acest an se institue și *prima epitropie*, compusă din: 1) *Dr. Virgil Cioban* ca preot; 2) *Dr. I. Argetoianu*, secretar la legațiunea română; 3) *Dr. Sterie Ciurcu*, medic; 4) *Vasile Morariu*, consilier aulic; 5) *Dr. Const. Mândrildă*, medic, spre a se ocupa cu conducerea administrării imediate a bisericii.

IV. Părintele *Dr. Virgil Cioban* a predat învățământul religios gratuit în limba română, elevilor și elevelor ortodoxe de toate școlile populare, medii, etc. din Viena, într'o sală lungă de lângă capelă.

V. *Un loc* ce se oferise, pe un preț redus, pentru zidirea bisericii române și a unui internat, de către fostul primar al Vienei, *Dr. Carol Lueger*, la stăruința d-lui arhitect *Cesar Popovici*, n'a putut fi acceptat de comitet, fiind situat spre periferia orașului și prin urmare necorespunzător cu scopul ce se urmărea de comitet.

VI. Prin mijlocirea *Dr. Sterie N. Ciurcu*, vice-președinte, s'a pus la dispoziția comitetului bisericesc prânzu

gratuit, pentru cinci studenți, lipsiți de mijloace, din partea câtorva restaurante din Viena.

VII. În sfârșit, suma ce s'a adunat pentru zidirea bisericii române din Viena cu atenanșele ei, după bilanțul făcut la 31 Ianuarie 1910, se urcă la 55.149,90. Iată dar un rezultat destul de frumos al activității comitetului, la sfârșitul anului 1909 și începutul anului 1910.

12. Raportul comitetului pe 1910-1911¹⁾ ne arată că trimițându-se liste de subscripție și în România, s'au subscris sume însemnate, între cari se remarcă: 1) *Primăria capitalei* București, 1500 cor.; 2) *Banca națională* a României, 1000 cor.; 3) *Societatea Dacia-România*, 1000 cor.; 4) d-l *Vasile Stroescu*, 500 cor.; 5) d-l *Ion Onicescu* din Sebeș, 500 cor., etc. Se arată membrii comitetului și ai societății.

II. Și în acest an, prin stăruința Dr. Sterie N. Ciurcu, s'a pus la dispoziția comitetului bisericesc, prânzul gratuit pentru patru studenți români, lipsiți de mijloace, din partea câtorva restaurante din Viena.

III. Suma adunată pentru zidirea bisericii, conform bilanțului din 31 Ianuarie 1911, se urcă la 61.360,71.

Ministrul plenipotențiar al țării românești la Viena, d. N. Mișu (prin nota No. 330 din 16 Martie 1911), cerând ajutorul anual pe care guvernul regal român îl acordă pentru capela românească din Viena, comunică vestea îmbucurătoare a înființării și a recunoașterii de către autoritatea școlară a imperiului Austro-Ungar, a unei școli de catehizare, în care copiii de român învață principiile de credință, în limba lor strămoșească și după ritul bisericii noastre ortodoxe²⁾.

1) Imprimată la Tipografia societății „Școala română” din Suceava, 1911.

2) Iată cum se exprimă d. Ministru, prin nota sa: „Capela Română din Viena a devenit în ultimul timp, un centru important al Românilor aflați în Viena. Ea îngrijește nu numai de nevoile sufletiești ale conașionalilor noștri, dar contribuie și la răspândirea culturii române, printre ai noștri.

În acest an s'a alcătuit și o școală de catehism pe lângă capela, frecventată de toți copiii Românilor din Viena și chiar de letele române, aflate pe la diferite institute catolice de act. Certificătele liberate de preotul bisericii române, copiilor cari urmează cursul de catehism la biserica română, sunt recunoscute acum de Statul austriac și în loc de certificate de studii de religie.

Prin acest drept obținut de capela română, copiii Românilor, pe de parte, se ocupă de limba lor națională și totodată sunt crescuți după datele credinței lor strămoșești”. (Arhiva min. Afac. strălne. Dosar No. 15 seria VIII, specia: Capela Viena).

13. Raportul comitetului pe 1912-1913 ¹⁾. — În acest an, comitetul, prin intervenția deputatului G. Sârbul, reușește a ridica subvenția anuală din fondul religiosar al Bisericii Bucovinei dela 5—8000 lei.

Numărul copiilor cari au venit la catehizare, s'a urcat la 47, grație sânguintei d-nei Florica Gramatovici, care a adunat fetițele dela diferite pensioane, în jurul bisericii.

Cancelaria a fost condusă de către d-l I. Scărlătescu, iar corul a fost condus de către d-l Ionel Rădulescu, cu ajutorul prețios al d-nei Valeria Colonel de Herbay, d-rele Roșca, Dr. Scarlat, Preusser, etc.

Și în anul acesta, la sollicitudinea d-lui Dr. St. Ciurcu s'au dat mese gratuite la mai mulți studenți români, lipsiți de mijloace, împărțindu-se la 25 studenți și ajutoare, în sumă de 1278 coroane.

În sfârșit, suma adunată pentru zidirea bisericii, la 31 Decembrie 1912, se urcă la 92.836,96.

14. Memoriul adresat guvernului român. — În acest an comitetul face o nouă intervenire pentru realizarea idealului românilor din Viena, de a-și avea un local propriu al lor, un *cuib românesc*, statornic.

În acest sfârșit, ei redactează un *memoriu*, bine documentat, pe care-l înaintează către guvernul român, prin mijlocirea legațiunii române din Viena ²⁾.

Memoriul este semnat de către Dr. St. Ciurcu, vicepreședinte, Dr. Mihai Popovici, secretar și Dr. Lazăr Popovici, casier al «Societății românești ortodoxe jubilară imperiale, pentru zidirea unei biserici și înființarea unei comunități bisericești în Viena».

În memoriu se expun pe larg împrejurările în care s'a pus început bisericii ortodoxe române din Viena și se arată dorința românilor de a «zidi o biserică gr. ort. română, precum și un internat», indicând și planul și anume: «O casă în față, iar în fund, biserică».

«Casa se va întrebuința: o parte pentru internat, în care se vor adăposti 10-12 tineri; altă parte pentru societatea academică «România Jună» ³⁾ și alta cu prăvălii

1) Imprimat în Tipografia E. Kalnz odin. J. B. Wallishausser. Viena 1913.

2) Arhiva min. Afac. străine în dos. pentru bisericile românești din străinătate. (Nota No. 369 din 9/22 Martie 1912).

3) Vezi: I. Grămadă: România Jună din Viena (1871-1911), monografie istorică. Arad 1912, cu prilejul împlinirii a 40 ani dela înființarea ei.

și apartamente pentru dat cu chirie, din venitul cărora să și asigure capela un venit sigur, pentru întreținerea sa pe viitor și pentru eventuale amortizări necesare, mai ales în cei dintâi ani».

Capitalul pentru aceste clădiri, comitetul speră a-l dobândi:

I. Pentru biserică și internat au deja un capital adunat de 77.917.74 cor.

II. Societatea acad. «România Jună», ar putea acorda din capitalul său de 70.000 coroane, pentru internat 40.000.— cor.

III. Fondul religios din Bucovina, după asigurarea dată, ar putea ajuta cu 200.000.— cor.

care sumă însă, potrivit dispozițiilor administrative ale fondului religios, nu se poate vărsa până nu se vor începe lucrările. În consecință, societatea face un călduros apel — sprijinit și de către legațiunea română din Viena — către guvernul român, cerând ca să ajute și el cu suma de 200.000.— cor. pentru a se începe lucrările, zicând că, dela oferta aceasta, va depinde reușita societății de a se înființa biserica românească și internatul proiectat în Viena¹⁾.

Feluritele împrejurări politice și financiare, au făcut ca acest memoriu să nu aibă un rezultat favorabil.

Un apel din 1914 arată că, în cursul anului 1913-1914, comitetul a continuat acțiunea pornită față de comunitatea bisericii grecești «sf. Treime», începută în anul trecut. În sfârșit, suma adunată pentru zidirea bisericii, inclusiv inventariul capelei, se urcă la 100.000 lei; iar opera catehizării copiilor merge tot spre bine, ajungând la 60 copii, cari au învățat, în acest an, catehismul ortodox, în grai românesc, mulțămită râvnei părintelui Protopop Pavel Boldea și a d-nei Florica Gramatovici.

15. Războiul mondial. Starea capelei până astăzi. —

1) V. Arhiv. Min. af. str. al României. Dos. No. 15, Biserica Viena 1912/913, seria VII.

Până la războiu, lucrurile mergeau progresând pe fiecare an ¹⁾. În anul 1914, izbucnind războiul mondial, românii se împrăstie fiecare la datoria cea mare. Preotul capelei se duce și el cu oastea la război. Capela se închide. După ofensiva norocoasă a lui Brusilof, în părțile Bucovinei, părinții dela biserica Mirăuți se temeau ca nu cumva Rușii ajungând victorioși la Suceava, să răpească moaștele sf. Ioan cel nou — odorul cel de mare preț al Bucovinei. Din această pricină, Păr. Arhim. Pancratie Sidorovici, luând sf. Moaște, pleacă cu dânsule la Viena și le așează în capela ortodoxă românească, pe un baldachin frumos, anume înălțat, în mijlocul capelei. Evlaviosul preot, înălța rugăciuni necontenit, înaintea sf. moaște, în taină, cu candelulele aprinse, pentru liniștirea vremurilor și pentru izbândă cauzei românești. După sfârșitul războiului mondial (1914—1918), Păr. Sidorovici s'a întors cu sf. moaște iarăși la Suceava; iar capela rămâne închisă.

Când se adună comitetul, după război, constată că modestul capital, agonisit cu multă trudă, în alte vremuri mai bune, pentru «zidirea unei biserici ortodoxe românești la Viena», nu mai înseamnă aproape nimic, din pricina scăderii valutei austriace. Se reiau firele lucrului dela început. Se fac mijlociri către consistoriul arhidiecezei metropolitane din Cernăuți și către guvernul român, spre a acorda ajutoarele din trecut.

Rănille adânci deschise de război, nefiind încă vindecate, lucrurile merg mai greu. Comitetul sub președinția Dr. *Marius Sturza*, luptă din răspuțeri. Ministerul federal austriac (cu hotărârea No. 23088 (III), din 7 Decembrie 1921), aprobă „înființarea unei parohii ortodoxe române în Viena, pentru toți românii din republica Austriei, fără considerare ai cărui stat sunt ei supuși”. Se începe și slujba la capelă, de către câțiva preoți români, cari se aflau întâmplător în Viena, ca preoți de oștire sau pentru studii. Ahea la 1924 este rânduit de către mitropolia din Cernăuți un preot statornic, care a slujit la capelă până în prajma Sf. Paști ale anului în curs (1928).

16. Clericii slujitorii. — Cel întâi preot slujitor la capelă

1) Ziarul „Universul” nr. 89 din 1 Aprilie, 1914 în articolul de fond.

a fost Păr. Dr. *Virgilie Ciobanu*¹⁾, care a luptat mult pentru întemeierea ei. Păr. Virgilie Ciobanu, la 1907, era preot militar român ortodox la Viena. El servește gratuit la capelă până în Martie 1912 când părăsește Viena.

Pr. Zaharia Voronca era la Viena încă de pe la 1910. Făcea studii de oratorie bisericească. Cât a stat la Viena, a slujit și la capelă, în mod gratuit. El a început și catehizarea copiilor românilor ortodoksi, făcând progrese frumoase, pentru care comitetul îi aduce mulțumiri publice.

Pr. Pavel Boldea a stat mai mult la Viena, servind tot gratuit, fiind preot militar. Între 1912—1913 se afla la Viena și diaconul *Nicolae M. Popescu* din București, care venise pentru studii. În acest interval, slujba bisericească s'a făcut cu multă pompă, cu diacon. Părintele Popescu primește mulțămiri publice pentru talentul și dragostea cu care a servit la capelă, din partea comitetului de conducere a capelei²⁾.

Pr. Aurel Răitca a stat câțva timp la Viena, dar a trebuit să se retragă din motive de precauțiune.

Aceștia sunt până la războiul mondial.

În timpul războiului a fost Arhim. *Pancratie Sidorovici*, cu moaștele sf. Ioan cel nou dela Suceava, refugiat la Viena. Capela a fost închisă din cauza împrejurărilor politice.

După războiu, a fost trimis preotul militar *Ilie Hototă*, care însă a trebuit să părăsească capela după vreo 6 luni, din pricina purtării sale.

Pr. Petre Iancovschi era prin 1919, la Viena. Stă până la sfârșitul anului, slujind la capelă. După el slujește *Pr. Olvian Soroceanu* din Răușeni, lângă Suceava. Studia oratoria bisericească la Viena³⁾.

1) Este născut la 1876, în Roșia montană, din munții Apuseni. Liceul Inferior l-a făcut la Brad și cel superior la Brașov. Seminarul teologic la Sibiu; iar facultatea de teologie la Cernăuți, luând titlul de dr. în teologie. După terminarea studiilor teologice, un an a ocupat postul de profesor de teologie la Sibiu. La începutul anului 1906, a fost numit preot militar la Viena, unde în 1907, a luat parte la înființarea capelei române. Servește gratuit 6 ani, fiind plătit ca preot militar în armata austriacă. Ca cantor a servit, la început, soldatul de ordonanță al Păr. Dr. Virg. Ciobanu și apoi slujbașul dela consulatul român *Ilie Radu*. Corul s'a format din câteva doamne, domnișoare și studenți români, cari urmau diferite studii superioare în Viena;

2) Astăzi este preot paroh al bisericii *Bratu Boltanu* din București și profesor de Istoria Bisericii române la facultatea de teologie și membru al Academiei române etc.

3) Astăzi este predicatorul catedralei mitropolitane din Cernăuți.

Dr. Ilarion Verenca, fiu de răzeș din Bucovina, îl găsim la Viena prin anii 1921—1923. Făcea studii de muzică, contrapunct. Bun slujitor și inimos român, astăzi decedat. El făcea și catehizarea copiilor români.

Dr. Petru Procopovici, pela 1923 era în Viena. Fusese trimis de facultatea de teologie din Cernăuți pentru studii de «Catehetică». Cerut de comitetul capelei, slujește până la începutul anului următor, când se întoarce în țară¹⁾.

Pr. Ioan Mitariu, fost profesor la liceul «Coriolan Brediceanu» din Lugoj, a fost numit, la începutul anului 1924, ca preot statornic la capelă. Instalat, cu deosebit ceremonial, în Duminica Floriilor, a slujit până la începutul anului în curs (1928), când a fost silit a-și da demisia, din pricina raporturilor sale neprielnice cu ministrul plenipotențiar al țării, Ioan Mitilineu. Au fost polemici aprinse și prin presă²⁾. Firește, preotul a fost silit să se retragă, pe ziua de 1 Ianuarie 1927. A mai slujit însă până la numirea altui preot.

Pr. Petru Iancovschi a înlocuit pe păr. Mitariu. Il mai găsim slujind la capelă în 1919. Și-a ocupat postul de Sfintele Paști ale anului curent (1928)³⁾. Folosindu-se de experiența trecutului, de sigur că Sf. Sa va fi la înălțimea demnității ce i s'a încredințat.

Preot Dr. V. POCITAN,
Paroh și Profesor în București.

INSEMNĂTATEA PREDICII DUPĂ SFÂNTUL IOAN HRISOSTOM

Sfânta Scriptură, canoanele diferitelor sinoade, tradiția marilor predicatori creștini și trecutul predicii în Biserica noastră ortodoxă română, ne vorbesc în deajuns despre predică și însemnătatea ei. Totuș, până mai de curând, ori poate și astăzi se mai găsec încă teologi

1) Astăzi este prefect seminariatul pe lângă internatul facultății de teologie din Cernăuți.

2) Ziarul „Cuvântul” din București (22 Mai și 13 Septembrie, 1927), arată pricinile neînțelegerii preotului cu ministrul, pe care-l acuză că e grec și lipsit de sentimente patriotice.

3) Născut în 1887, preot 1914, paroh în 1920 în Sinăușul de Jos (pref. și preot. Siret).

care să susțină că un serviciu liturgic servit cu grije și cu tot fastul ar fi deajuns pentru sufletele credincioșilor, spre a nu le strica elanul religios cu adăogirea unei predici. Se înțelege, o predică ce vine dela un suflet rece și nu spune nimic, nu poate fi decât prisositoare. De aceea însemnătatea predicii este încă un teren care merită să mai fie explorat, pentru a fi în deajuns apreciat.

Testamentele marilor noștri predicatori, în al căror suflet s'a zămislit predica vie, nu după definiție, și aceea predică cu adevărat radiatoare de viață creștină, ne îndeamnă să pășim mai departe de manualele omiletice și să le cercetăm pentru o mai clară edificare. Un astfel de testament în care se oglindește mai mult însemnătatea predicii, cu o analiză mai adâncă a urmărilor ei, ni-l oferă scrierile marelui nostru părinte și predicator bisericesc, Sfântul Ioan Hrisostom. Dialogul cu tânărul său prieten Vasilie, așternut în scris în cele șase cărți ale sale «despre Preoție», fiind preludiul marelui sale opere sacerdotale, ne destăinuiește și astăzi convingerea pe care o avea despre însemnătatea predicii. Practica vieții marelui predicator, ni-l arată deplin consequent principiilor sale asupra predicii dela hirotonie până la mormânt.

Preoția idealizată de diaconul Ioan, era nedespărțită de îndatorirea de a predica, pentru care motiv greutatea și nepregătirea pe care și-le mărturisește că le avea față de Preoție, le avea și față de îndatorirea sa de bun predicator. De aceea, în icoana zugrăvită cu idei atât de înalte pentru Preoție, aflăm admirabile trăsături asupra însemnătății predicii.

I. Predica mijloc de viață a Bisericii creștine. — Predica, ca învățatură a cuvântului (*ἡ τοῦ λόγου διδασκαλία*), este calea și mijlocul esențial după Sfântul Ioan Hrisostom pentru susținerea vieții Bisericii creștine.

Biserica lui Hristos, după cuvintele lui Pavel, repetate de Hrisostom ¹⁾, este trup a lui Hristos. Acei ce și-au luat sarcina de-a purta grije de trupul acesta al lui Hristos, care are a lupta nu împotriva trupurilor, ci îm-

1. Ἡ γὰρ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον, σῶμα ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ. Sf. Ioan Hrisostom, despre Preoție. Cartea IV. cap. 3. Migne. Patr. gr. tom. LXVII. col. 665.

potriva puterilor celor nevăzute, cum vor putea să-l păzească pre el întreg și sănătos... de nu vor ști toată vindecarea cea cuvântoasă a sufletului? ¹⁾ Ci după lucruri o meșteșugire s'a dat... *învățătura cuvântului. Aceasta este organ, aceasta este hrană, aceasta este cea mai bună întocmire a aerului...* ²⁾, ne vorbește Sfântul Ioan Hrisostom.

Cât de simplu pare a ne arăta sfântul Ioan Hrisostom însemnătatea prediciei, dar cât de departe vedem că ne poartă pentru a ne duce la o concluzie destul de interesantă. Predica este hrana și condiția esențială pentru viețuirea trupului Bisericii creștine, după cum pentru trupul omenesc aerul și hrana sunt condițiile esențiale de viață. Necesitatea imperativă și continuitatea de a da organismului omenesc aerul, implică, după Hrisostom, aceiaș necesitate și aceiaș continuitate a învățaturii dumnezeescului cuvânt pentru sufletele creștine. Continuitatea respirației fizice care necisită aerul curat, fără de care o întrerupere este fatală, ilustrează atât de clar fenomenul necesității conștiinței creștine de a fi continuu luminată, încălzită și îndrumată de cuvântul dumnezeiesc, pentru a curge neîncetat pe albia aceleiaș vieți creștine. Apa cea vie de care vorbea Iisus Samaritencii încredințând-o că cel ce va bea din apa aceasta va avea într'însul isvor de apă dătător de viață (Ioan IV, 15), este tocmai cuvântul evanghelic, de care Hrisostom vorbește să se împartă neîncetat pentru viața Bisericii creștine.

Pâinea cea de toate zilele, fără de care trupul omenesc nu-și poate continua, viața ne recheamă, prin analogia Sfântului Ioan, pâinea cea sufletească, cuvântul dumnezeiesc, fără de care sufletele creștine se sting sufocate. Nu ne-a arătat oare mântuitorul Hristos că mulțimea celor 5000 de oameni ce-l urmaseră și dincolo de Marea Tiberiadei, grație dumnezeiescului său cuvânt, își uitaseră

2. οί το σώμα τοῦτο θεραπεύειν λαχόντες, τὸ τὴν ἀθλήσιν οὐ πρὸς σώματα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀοράτους δυνάμεις ἔχον, πῶς αὐτὸ δυνήσονται φυλάττειν ἀκέραιον καὶ ὕγιές, μὴ... πᾶσαν ψοχὴν πρόσφορον ἐπιστάμενον θεραπείαν; Ibid. col. 665.

3. ἀλλὰ μία τις μετὰ τὰ ἔργα δέδοται μηχανή..., ἡ διὰ τοῦ λόγου διδασκαλία. Τοῦτο ὄργανον, τοῦτο τροφή, τοῦτο ἀέρων κρᾶσις ἀρίστη." Ibid. col. 665.

și de hrana trupească când ziua era pe sfârșite, iar locul postiu? Până la înmulțirea celor cinci pâini (Ioan VI), hrana sufletească făcuse să piară nevoia hranei celei trupești.

Predica fiind al treilea moment al învățaturii Bisericii, ține, prin dumnezeiescul cuvânt, «legătura» cu sufletul creștin de la botez până la desfacerea lui de trup. Dacă *misiunea creștină* a «curățit» sufletele păgâne de norii întunecați ai rătăcirii, dacă *Cateheza* a «luminat» sufletele ce s'au îndreptat către primirea sfântului botez, *predica* stabilește «legătura» continuă cu sufletele încreștinate prin învățătura dumnezeiescului cuvânt, pentru a fi continuu în legătură cu Hristos și a le duce la deplină viață creștină.

Acest legământ al sufletelor creștine cu Hristos prin mijlocirea predicii, pentru promovarea unei continue vieți creștine, este concluzia firească la care vedem că ne duce testamentul sacerdotal al marelui părinte și predicator bisericesc.

II. Predica mijloc de apărare a Bisericii creștine. —

După cum orice corp și orice organism își are dușmanii săi care-l atacă, asemenea și trupul Bisericii creștine își are dușmanii săi. Potrivit structurii organismului Bisericii, lupta are a o purta, după cum ne spune tot Sfântul Ioan Hrisostom, nu împotriva trupurilor (ού προς σώματα), ci împotriva puterilor celor nevăzute (άλλα προς τας άοράτους δυνάμεις). Și împotriva acestor dușmani nevăzuți ai Bisericii, Hrisostom găsește ca cel mai bun leac tot predica.

Predica este foc și sabie, cu care se poate arde și tăia atunci când este nevoie: „Aceasta este în loc de foc, aceasta este în loc de oțel. Și de va fi nevoie de-a arde și a tăia, tot aceasta trebuie a folosi. Și dacă și aceasta nimic nu va putea, toate celelalte sunt zadarnice”¹).

Cu alte cuvinte, predica este cel mai puternic mijloc de apărare a edificiului Bisericii creștine.

Se înțelege că Biserica fiind trupul lui Hristos, ti urmează întru totul principiilor Sale întrebuițând mijloace spirituale, atât la zidirea edificiului, cât și la apărarea lui.

1. „ τοῦτο ἀντί πυρός, τοῦτο ἀντί σιδήρου. Κάν καθοσαι δέη κα-
ταμείν, τούτω χρήσασθαι ανάγκη: καν τοῦτο μηδέν ισχύουσι, πάντα οἰκται
ται τὰ λοιπά.“ Sf. Ioan Hrisostom. Despre Preoție. Cartea IV. cap. 3. *Migne*
Patr. gr. tom. XLVIII. col 665.

Sfântul apostol Petru, când a vrut să-l apere pe Iisus cu sabia, a fost oprit, tăcându-l să înțeleagă că nu cu asemenea arme poate fi apărat Fiul lui Dumnezeu. Apologetii creștini în veacurile de persecuție ale Bisericii, au ilustrat cele mai frumoase capitole de apologetică creștină, făcând să strălucească puterea cuvântului divin în fața ascuțișului săbiei și flăcărilor focului păgânilor. Părinții bisericești prin puterea cuvântului au apărat sufletele creștinilor de rătăcirile ereticilor. Moravurile vieții păgâne de altă dată rămase încă neșterse din sufletul anumitor creștini, prin puterea cuvântului au dispărut pe încetul.

Astfel și Sfântul Ioan Hrisostom prin puterea cuvântului lupta împotriva luxului, imoralității, bogăției rău înțelese și împotriva tuturor relelor și viciilor care amenințau înflorirea vieții creștine. Nici Eudoxia, împărăteasa atotputernică, n'a fost cruțată de ascuțișul cuvântului profetic al lui Hrisostom, spunându-i în față, că Irodiada de altă dată iarăși joacă pentru a cere pe tîpsie din nou capul lui Ioan.

Trecutul bisericii creștine întreg ne confirmă principiul Sfântului Ioan Hrisostom, că predica este cel mai puternic mijloc de apărare al Bisericii. „Adevărul“, „Calea“ și „Viața“ încredințate de Mântuitorul Hristos Bisericii Sale, prin puterea Cuvântului dumnezeiesc au fost păzite curate de tot felul de dușmani care l-au atacat. Și astăzi, acolo unde păstorul nu pune în lucru arma cuvântului ce i s'a încredințat, dușmanii Bisericii noastre îi fură din turmă, pentru că au aflat sufletele părăsite și slăbite.

Dacă marele pedagog al veacului nostru, F. W. Foerster, a afirmat în mai multe ocazii că revelațiunile psihanalizei ne arată că pretutindeni unde s'au dărâmat templele religiei a trebuit să se ridice sanatorii, Sfântul Ioan Hrisostom ne-a afirmat, de-acum 16 veacuri, că sufletele creștine neapărate de «învățătura cuvântului» sunt lipsite de cel mai puternic apărător al lor și cad victimele puterilor din afară.

III. Predica mijloc de vindecarea sufletelor bolnave. —

Dar dacă din felurite împrejurări anumite suflete creștine s'au infectat, pentru a nu le lăsa pradă morții, Sfântul Ioan Hrisostom tot în predică află cel mai bun mijloc de vindecare. Prin predică „ridicăm sufletul căzut și, când se inflamează, îl calmăm și cele ce-i prisosesc i-le tăiem și

cele ce lipsesc le împlinim și celelalte toate lucrăm, câte spre sănătatea sufletului ne folosesc" ¹⁾, susține mai departe Sfântul Ioan.

O serie întreagă de alterări sufletești până la căderea lui ni se enumără, pentru a ni se spune că toate pot afla îndreptare și vindecare prin puterea prediciei. Că pot fi suflete căzute ce nu se mai pot cu nimic îndrepta, ne-a spus-o Hrisostom, după cum ne-a spus-o și Mântuitorul despre cei ce ne rămân pentru totdeauna „ca un păgân și un vameș”. Dar sufletele care se mai pot îndrepta din căderea lor, numai prin cuvântul divin se pot ridica, servindu-le de cel mai ales medicament (*αντι φαρμάκου*).

Gama stărilor sufletești cu ispitele lor, în ascultarea cuvântului Bisericii, își poate afla trezirea la viața creștină, după care trebuie să-și rânduiască continuu firul vieții. Câte suflete abătute și desnădăjduite, câte suflete buimăcite de haosul unei vieți fără cărmă, ori rătăcite de la adevărul și calea ce duc la viața creștină, nu se înviorează și prind putere din tonicul talmăcirii cuvântului dumnezeiesc! De câte ori nu vedem, în bisericile cartierelor celor mai zgomotoase ale orașelor, în timpul prediciei, strângându-se câți mai mulți credincioși în jurul amvonului? De aceea nu ne miră ca acolo unde amvonul a rămas fără de glas, se împuținează și numărul credincioșilor asistenți la cultul divin.

Predica mângâie, predica alinează dureri, predica loveste în coardele sufletului pentru a-l face să vibreze, să-l miște pentru a-l înălța, a-l însenina și a-l purta pe calea adevăratei vieți creștine. Predicile Sfântului Ioan Hrisostom ce ne-au rămas scrise, ne sunt exemple clasice de aceste silințe ca predicator, pentru a vindeca atâtea suflete pornite pe calea pierzării, indiferent de clasa socială, nivelul cultural ori vârsta din care făceau parte.

Această apreciere deosebită a însemnătății prediciei ar părea unilaterală și poate chiar primejdioasă vederilor Bi-

1. „Τούτῳ καὶ κριμέντῳ ἐγείρουεν καὶ φλεγμαινοῦσαν καταπέλλομεν τὴν ψυχὴν, καὶ τὰ περιττὰ περικόπτομεν, καὶ τὰ λείποντα πληροῦμεν, καὶ τὰ ἄπαντα ἐργαζόμεθα, ὅσα εἰς τὴν τῆς ψυχῆς ὑγίειαν ἴμῖν συντελεῖ.”
Sf. Ioan Hrisostom. Despre Preoție. Cartea IV. Cap. 3 Migne Patr. gr. tom. XLVIII. col. 665.

sericii noastre ortodoxe, dacă nu ne-ar veni de la un strălucit părinte bisericesc al ortodoxiei și nu numai de la cel mai mare predicator al creștinătății.

Acel ce a apreciat latura didactică creștină în activarea «Sacerdoțiului», a apreciat tot atât de mult și laturile harismatice și latreutrice al aceluiaș sacerdoțiu. Sfântul Ioan Hrisostom, care ne-a cristalizat în cea mai clasică formă cultul „jertfei celei fără de sânge” și care, în scrierile sale, ne dă lumini talmăcitoare ale doctrinei bisericii noastre, a ținut să ne spună clar că „Preoția” nu se poate mărgini la cultul divin și felurile ierurgii, ci înglobează în sine ca cea mai sacră îndatorire „învățătura cuvântului”. Dovada cea mai vie a acestei convingeri a fost activitatea sa prodigioasă ca predicator. Chiar în ziua hirotoniei sale, tânărul presbiter Ioan, în fața episcopului Flavian, în anul 386, a rostit o admirabilă predică¹⁾, cu acest prilej al pășirii sale pe treapta ierarhică a sacerdoțiului, pe care l-a idealizat și l-a îmbrățișat cu atâta drag.

Pentru ca predica însă să poată împlini acest mare rol de a întreține viața, a apăra și vindeca trupul Bisericii creștine, nu-i deajuns să fie numai cuvântul intermediar dintre Evanghelie și sufletele creștine, ci să treacă prin retorta sufletească a unor buni predicatori. De aceea vom urmări în studiul nostru mai departe a descoperi taina „formării predicatorului”, tot după Sfântul Ioan Hrisostom.

Preot MIHAIL BULACU,

Profesor la Academia Teologică din Oradea.

1. ΗΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ὁμιλία πρώτη, ὅτε πρεσβύτερος προεκεκρίθη, εἰς αὐτὸν, καὶ εἰς τὸν ἐπίσκοπον, καὶ εἰς τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ. Migne m. XLVIII. col. 695-700.

Când pe cineva îl stăpânește gândul de a cântări temeiurile care îl îndrituesc la o hotărâre, însemnează că e lipsit de puterea care împinge spre fapta cea bună. Ostașul care merge la luptă nu se gândește dacă porunca comandantului e bună sau rea, ci o împlinește fiindcă are sufletul plin de râvna datoriei. Nu există poruncă mare sau mică decât atunci când ne îndoim despre toate, sau când a slăbit în noi râvna de a împlini pe ori care din ele.

LOGICĂ ȘI ELOQUENȚĂ SACRĂ

Ce este eloquența? «Erit eloquens is qui ita dicit ut probet»... zice Cicerone. «Eloquent este omul care vorbește așa, încât ne convinge», spune Retorica tradițională. Așa se face că, în orice Omiletică sau Retorică, noi găsim totdeauna și un însemnat capitol care tratează despre argumentare, formând un mic tratat de Logică.

Aci noi găsim o parte din marea confuziune caracteristică începutului tuturor științelor în genere; un amalgam în care eloquența se înecă nu numai în Gramatică, Dicțiune. Stilistică. Filozofie, Estetică, Artă Discursivă, ci și în Logică. Da, Logică s'a scaldat într'o albie cu Retorica din antichitate și până acum vreo 400 de ani. «La Aristoteles, cercetările logice sunt împreunate cu precepte retorice, zice Titu Maiorescu, și această împreunare se observă și la urmașii lui din toate țările până pe la anul 1600»¹⁾.

Mai întâi de toate, a proba, a argumenta și a convinge, e tot una?

În limba latinească, aceste idei mai că se confundă. Cuvântul «probare» e tot una cu vorba «convincere» și «probatio» cu «argumentatio». A convinge înseamnă ce-drept «persuadere» sau «fidem auditoribus facere»; dar a spune că ești convins era tot una cu a zice: «mihi exploratum est», «mihi satis spectatum est», sau «exploratum habeo». Astăzi însă, față de progresele științelor moderne, noi am putea face o demarcare mai precisă între aceste noțiuni, operație cu atât mai lesnicioasă, cu cât înseși științele care s'au despărțit de Retorică și în special Logica și Dreptul ne indică încotro avem noi de căutat tărâmul eloquenței.

Deci ce înseamnă a «proba»? În știința juridică, înseamnă: 1. A demonstra prin unul din mijloacele permise de lege adevărul unui fapt, a prezenta înaintea justiției elementele de convingere; astfel se zice: «sarcina probei o are reclamantul»; 2. A obține convingerea judecătorilor, a produce în ei certitudinea despre adevărul unui fapt prin desfășurarea diferitelor elemente de convingere. În acest

1) *Logica* de Titu Maiorescu Buc. 1898 pag. 8.

sens se zice: «reclamantul a făcut proba», adică a făcut convingerea¹⁾.

Așa dar, în drept, a proba înseamnă două lucruri distincte: 1. A desfășura mijloacele prin care țintim la convingerea judecătorilor și 2. A obține convingerea căutată prin desfășurarea acestor mijloace. Deci cu toate că limbajul nu e destul de precis, noi nu trebuie să confundăm convingerea sau certitudinea care e o stare sufletească, cu probarea care nu-i decât o cale prin care se poate ajunge la acea stare.

Certitudinea este o stare sufletească a cărei explicare ține de psihologie²⁾. Din punct de vedere logic «certitudinea, dacă ar mai cere o definițiune, s'ar putea zice că este acea stare sufletească în care o judecată ne pare evidentă. Numai că evidența este alt nume pentru certitudine, ca și pentru convingere, și că tot fenomenul este un ultim fapt al conștiinței noastre, care își are înțelegerea în sine însuși, adică în observarea noastră internă³⁾.

Prin urmare nici Logica nu mai confundă astăzi judecata sau argumentarea cu certitudinea sau convingerea. «Logica primește certitudinea ca un fapt intern constatat și o ia drept punct de plecare pentru stabilirea argumentărilor...²⁾. Fiindcă una e starea sufletească pe care o numim convingere sau certitudine și altceva e calea sau mai bine zis căile prin care se poate ajunge la această stare sufletească.

La o convingere, noi putem ajunge prin două căi deosebite: 1. Prin intuiție, fie directă sau nemijlocită, fie indirectă sau mijlocită, adică prin probe; 2. Prin judecata logică, adică prin argumentare, care e calea abstractă.

Evident că cea mai scurtă cale pe care putem ajunge noi la o certitudine este cea a intuiției nemijlocite. Dar noi suntem ființe cu totul mărginite în loc și timp, iar de altă parte, nu ne putem hrăni numai cu puținele certitudini pe care ni le poate agonisi intuiția nemijlocită. De aceea foarte obișnuit noi ne slujim de căile mijlocite de cunoștință: intuiția mijlocită, adică probarea, și judecata

1) *Manual de Procedură Civilă* de M. A. Dumitrescu, Buc. 1920.

2) *Logica* de Titu Maloiescu, pag. 116.

3) *Logica* de Maloiescu pag. 116.

2) *Ibidem*, pag. 116.

logică, adică argumentarea. Însă a proba și a judeca, adică a argumenta — căci argumentul nu este decât o judecată exprimată — nu-i tot una.

Ce este o probă? În Drept, proba e «mijlocul permis de lege pentru a dovedi un fapt, care are consecințe juridice, elementele de convingere considerate în ele însăși»¹⁾. Care sunt aceste mijloace de dovedire? Sunt: scripturile, martorii, mergerea la fața locului, expertiza, interogatorul părților, jurământul etc.

Observați: probele în știința juridică nu sunt judecăți sau raționamente abstracte, ci fapte pozitive și concrete; ele ni se impun, nu pe cale logică, ci prin intuiție personală: «de visu, de auditu». A proba, nu înseamnă a raționa ci a expune vederii și auzului judecătorului niște fapte pipăibile prin simțiri. A proba înseamnă a scoate din ladă documente vechi, a chema megiesii cari au fost față la întâmplare, ca să spună ei cu gura lor și să jure cu mâna pe cruce că lucrurile așa au fost. A proba înseamnă a duce pe judecător la fața locului, a-i arăta urmele sângelui vărsat, a-i pune sub ochi corpul delict, în slârșit a-i aduce ca dovadă nu idei sau, judecăți abstracte, ci lucruri concrete și pipăibile într'un chip oarecare. Iată o cale pe care se poate obține convingerea judecătorilor, adică de a produce în ei certitudinea despre adevărul unui fapt.

Firește că și din probe rezultă o încheiere, o judecată, dar o judecată ale cărei premize nu sunt judecăți sau noțiuni, ci lucruri concrete și de aceia se și chiamă judecată primară. Asemenea judecăți primare au un caracter cu totul spontan și vioi, spre deosebire de judecățile logice, fiindcă «raportul dintre senzațiile percepute se produce prin asocierea lor în însăși experiența de fapt»²⁾.

Nu tot așa stă lucrul cu argumentarea. Mai întâi de toate, judecata logică nu lucrează în concret cu senzații sau intuiții, ci cu «noțiuni, cari sunt de fapt elementele judecăților logice, și cu judecăți cari sunt elementele pentru legarea argumentării»³⁾. Însă atât noțiunile, cât și judecățile logice, nu sunt decât niște abstracții fără nici un co-

1) *Manual de Proced. Civ.* M. A. Dumitrescu pag. 129.

2) *Logica* de T. Malorescu pag. 111.

3) *Ibidem* pag. 66.

relat în lumea auzibilă. «Orice noțiune este o reprezentare formată din alte reprezentări relative la același fel de obiecte și cuprinzând partea lor comună. Înțelegerea deosebirii între noțiune și reprezentare este importantă pentru înțelegerea operațiilor logice»¹⁾. Iar judecata — aci e vorba de judecata logică — nu-i decât «exprimarea raportului între două noțiuni»²⁾.

Atunci ce are de-alace probarea cu argumentarea? «Nota caracteristică a Logicei este abstracțiunea noțiunilor, care, în raporturile dintre ele, ne dau judecățile»³⁾. Pe când probarea e o lucrare asupra simțurilor, în concreto, prin fapte pipăibile. Numai atâta doar că, atât probarea, cât și argumentarea, sunt căi prin care se poate ajunge la o certitudine, adică la convingere. Dar pe când convingerea ce ia naștere pe calea probării se întemeiază pe intuirea unor fapte concrete, convingerea logică se bazează pe curate idei; «temeiul convingerii în Logică nu este o intuiție sensibilă externă, ci o certitudine internă, întemeiată pe principiul rațiunii suficiente»⁴⁾.

Și acum, odată stabilite aceste distincții, să cercetăm dacă nu cumva eloquența moare de frig pe culmile abstracțiilor logice unde o cocotează Omiletica sau Retorica tradițională și dacă patria ei nu este mai degrabă în văile calde și pline de soare ale intuiției personale⁵⁾. Dar în acest caz, eloquența n'ar mai avea nimic de-alace cu argumentarea și deci cercetările logice n'ar mai avea nici un rost în știința eloquenței.

Econ. LEON STĂCESCU

Prisăcani-Iași.

1) Ibidem pag. 21.

2) Ibidem pag. 43.

3) Ibidem pag. 112.

4) Ibidem pag. 147.

5) S'o vedem și pe asta, dar s'o vedem odată, că prea mult ne poartă de drumuri și nu ne spun. — Nota Arhim. Scriban.

Pentru a înțelege pe asiatici, trebuie o largă cultură filozofico-religioasă și istorică. Fără aceasta, nu se pot descurca întrebările arzătoare despre acel pestriț amestec de popoare și religii.

Exploratorul Dr. WILHELM FILCHNER.

în revista «Nord u Süd»
(Catoł Heyman, Berlin).

PREDICA ÎN ZIUA DE AZI

I.

La noi și aiurea.

La întrebarea: „Care e starea predicii în ziua de azi?” nu se poate da un răspuns la fel, pentru că, în această privință, sunt mari deosebiri dela Biserică la Biserică, dela țară la țară. În ce privește țara noastră, am discutat chestiunea amănunțit în revista *Mitropolia Moldovei* din Iași (Iulie 1928) și în *Revista Teologică* din Sibiu (Iunie-Iulie 1928). Acolo era vorba că, în țara noastră, predica n'a pătruns. Deși cărmuitorii Bisericii noastre din vremuri vechi și mai nouă și-au dat seama că Bisericii îi trebuie predică, deși s'au pus pe lucru și au dat la iveală cărți de predică, pentru că preoții să aibă de unde culege materiale pentru propovăduire, predica însă n'a putut răzbate și nu se poate spune că azi se predică în Biserica noastră. Apoi, ce e la noi e și în celelalte Biserici ortodoxe. În ce privește acum Bisericile străine de ortodoxia noastră, în unele s'a predicat mai mult, în altele mai puțin. Noi, când vorbim despre Biserica Romei, o privim ca o Biserică în care se predică, Când protestanții însă vorbesc despre ea, o privesc ca o Biserică în care nu se prea predică cine știe ce¹⁾. Biserica predicatorie este a lor, a protestanților. O spun și ei și așa și este. Catolicii au luat-o azi cu predica mai mult, dar n'au avut-o totdeauna în obicei, și apoi este și mare deosebire dela țară la țară. Nu este aceeași stare în Franția, Italia, Spania, Portugalia și țărilor spaniole din America de Sud. Fruntea catolicismului e Franția; încolo predica stă mai slab. Dovadă e că multe predici franțuzești se găsesc traduse în italienește, d: pildă, pe când greu găsești din italienește sau spaniolește în franțuzește.

Dacă acum noi, cei la care nu se predică, privim la cei spre care se predică, putem jindui după starea lor ca după o stare mai înaintată și la care va trebui să ajungem și noi.

Când îi ascultăm pe aceia, vedem însă că și ei nu sunt mulțămii și se plâng că odată au fost mai bine, dar acum stau mai slab. În adevăr, în Bisericile neortodoxe ale Apusului, predica a avut vremuri de mare strălucire. Ce a fost în Franția în veacurile XVII și XVIII, cu marile nume ale lui Bossuet, Bourdaloue, Massillon și alții e ceva care a trecut și n'a mai putut fi ajuns. Azi se aud tânguiri că predica s'a moleșit, că nu mai este ascultată, nu mai are putere, e fără zbor și fără suflet, că a ajuns o lucrare care se face din obicei, după calapod, dar numai are tăria cu care să târască sufletele după ea.

1) „La catolici predicarea la numai puțin loc, pe când la noi ea e totul”, zice A. Vinet, teolog protestant, în *Homélie ou théorie de la Prédication*, Paris 1874, p. 5.

Auziți? Noi ne plângem că n'o avem. Alții se plâng că au avut-o și au pierdut-o. Acum se caută pricinile pentru care s'a ajuns la această amorfie și mijloacele pentru a înviora predica din nou.

II.

Vestitorii.

În ce privește starea de azi a predicii, sunt foarte multe glasuri care se aud. Ele ne vestesc că sunt multe de îndreptat, pentru a ajunge din nou cu predica la foarecare strălucire. Și tânguiriile cu privire la predică se aud mai cu seamă în Bisericile mari și vechi, pentru că unele întocmiri creștinești mai nouă, cum sunt de pildă unele înjghebări din Anglia sau America (precum metodiștii), au avut, din când în când, și mari predicatori și foarte multă ascultare.

Despre această ferbere și neliniște cu privire la predică, ne pune în cunoștință, în țara noastră, o foarte prețioasă scriere, care a ieșit la iveală acum câțiva ani și care e datorită Mitropolitului de azi al Bucovinei, I. P. S. *Nectarie*¹⁾, pe când era profesor la facultatea de teologie din Cernăuți. În această lucrare, suntem puși în cunoștință de toate plângerile trâmbitate în Apus cu privire la predica de azi, așa că noi putem să ne dăm seama cât de mulți sunt toți ceice s'au apucat să vestească, în sânul Bisericilor lor, starea căzută a predicii de azi.

Vina este dată pe însuși cuprinsul predicii, pe metoda întrebuintată, pe trecerea ei, dintr'un fapt de viață, cum trebuie să fie revărsarea sufletului propoveditorului către credincioși, într'o îndeplinire obișnuită a unei lucrări după calapod. Dacă slujba sfântă era partea care mergea după tipic și atunci predica era partea personală, a ajuns și predica să fie tot treabă de tipic și atunci nu s'a mai simțit în ea bătaia vieții, străbaterea sângelui viu, ca în acel care vorbește din prisosința inimii.

În orice Biserică ne-am afla și, la urma urmei, nu numai Biserică, ci în orice întocmire omenească, tot ceiace se face de o lungă bucată de vreme e amenințat să ajungă lucru de tipic. Cum găsesc oamenii o cale bătută, intră pe ea și nu se mai silesc a munci fiecare în parte așa cum au muncit la început ceice au deschis drumul. De aceea, și cu predica și cu altele, trebuie neîncetat să scuturăm vechea așezare, să dăm îmboldire, să grăim suflet dela suflet, să trecem altfel intrăm în toropeală și ne târăște felul obișnuit al lucrului, în loc de a-i da partea noastră de însuflețire.

De aici se și înțelege: predicatorul nu poate fi numai cineva care se mișcă după cum s'a pornit șivoiul și care îndeplinește și el o poruncă în calea poruncită, ci trebuie să ia parte la aceasta cu însuși făptura sa vie.

Dar scăderea predicii au adus-o nu numai pricini care zac

1) Dr. N. Coliarcluc, *Trepte formale în predică*. Cernăuți 1924.

în ființa predicatorului, ci care au fost aduse și de cursul vremii. Nu mai ai a face azi cu aceiași omenire ca cea din vremurile trecute.

Pe atunci viața sufletească a poporului era mișcată aproape numai de religiune. Când le vorbea omul credinței, credincioșii se simțeau trași într'acolo mult mai viu ca acum. Azi însă, în această stare sufletească au intrat puteri străine, care de multe ori sunt vrăjmașe. Pe de o parte gustul omului s'a mai subțiat. El poate auzi glauri care-i vorbesc mult mai multe ca înainte; poate citi mai multe, e ispitit să-și îndrepte ochii și gândurile la lucruri foarte străine de religiune și să nu se mai mulțamească cu orice, când îi vorbești de lucrurile vieții religioase.

Omul de azi se supune mai greu, se crede mai mult și vrea să fie și el judecător în ce privește materialul care i se înfățișează. Până și dela oameni cari nu sunt umblați mult prin școli, auzi graiuri încrezute și pătrunse de gândul că au și ei părerile lor. De aceea sunt și mai nerăbdători și mai greoi la ascultare. Omul care se crede e și mai pornit la împotrăvire.

Unul care cercetează starea de azi a predicii și care este și el predicator și îndrumător, bărbat de studiu înalt și care e des pomenit în scrierea de mai sus a Mitropolitului Bucovinei, este *von Keppler*, episcop de Rottenburg în Germania. În cartea sa despre *Predicarea din ziua de azi*, el spune că „predicile dogmatice în felul lui Bourdaloue, făcute ca să fie unul sau mai multe ceasuri, de o alcătuire măreață, cu o dovedire strânsă, cu o înșirare de gânduri care se desfășoară după legile logicii celei mai aspre, în zilele noastre sunt cu totul cu neputință. Nu s'ar găsi nicăieri niște ascultători în stare să aibă atâta încordare a minții câtă e de nevoie și nici gustul de a asculta atâta“¹⁾.

Dela vremea veche, până la cea nouă, s'a întâmplat un lucru pe dos. De unde, înainte vreme, poporul creștinesc știa ceva mai multă învățătură bisericească, măcar după datina care trecea dela om la om, dovadă că Bourdaloue putea vorbi mai pe larg, ca la niște oameni cu oarecare îndrumări în latinea aceasta, și apoi și în țara noastră știm că se găseau bătrâni care știau ceva mai multă învățătură bisericească decât cei de azi și umblau cu cărțile bisericești și știau din ele, cu toate că știința de carte obștească pe atunci era mai puțină ca acum; în vremea cea nouă, deși știința de carte este mai multă, deși cartea se poate găsi mai ușor și nu este atât de scumpă, cu toate acestea învățătura curat creștinească a dat îndărăt. Învățătura bisericească e acum mai puțină ca altă dată și găsești oameni cari s'au suit sus pe căile învățaturii lumești, dar care creștinește nu mai știu nimic și nici nu se rușinează de această stare.

Spunând acestea, nu le spunem numai cu privire la Români, ci și la alții. Căci avem în mână cărți în care scriitorii lor se plâng că predicarea din ziua de azi nu mai poate face lucrarea vechilor predicatori franceji, care vorbeau înaintea unei lumi mai

1) *La Prédication contemporaine*, Paris 1922, p. 40-41.

îndrumate în cele bisericești, și deci își puteau lua un zbor mai larg în propoveduirea lor, ci trebuie s'o luăm dela început, ca și cum am avea înainte niște bieți bucheri. Trebuie să înveți învățătura evangheliei ca și cum ai propovedui la păgâni, nu ca înaintea unei mulțimi care are îndărătul ei 2000 de ani de creștinism.¹⁾

Lumea s'a sălbăticit. Două veacuri de propoveduire împotriva Bisericii și a creștinătății, înainte și după Marea Revoluțiune Franceză, n'a rămas fără urmări. Atâta revărsare de ocări asupra creștinismului și religiunii în de obște, a ajuns să înstrăineze lumea și să ne găsim în fața unei mulțimi care nu mai știe de treburile credinței și trebuiesc luate lucrurile dela capăt.

Și starea aceasta n'a fost numai a Francejilor sau a altor străini, ci și a noastră. Căci necredința a curs de peste graniță la noi, s'a tot propoveduit în toată curgerea veacului trecut și ne găsim și acum cu urmări ale vremii de atunci. Deși acum sunt și alte zori, deși se tot vorbește des de ortodoxie în programe tinerești,²⁾ cu toate acestea, când a fost vorba de întocmirea unei noi programe de învățământ pentru școala secundară în anul acesta în București, s'a arătat față de relig.une aceiași acreală și prepusuri ca și în trecut.

Oamenii nu mai știu religiunea și Biserica și o văd numai prin zarea vechilor ocări. Aceasta trage însă și pentru propoveduire o nouă brazdă și anume aceia că trebuie să luăm lucrurile din capul locului, ca pentru niste neștiutori de carte.

În străinătate, lucrurile, din ce au fost, s'au mai îndreptat. Deși propoveduirea necredinței nu s'a oprit, deși ea se găsește întrată și ordinea socială și în cea politică, prin socialism, comunism și alte îndrumări, dar și Biserica a căutat să ia măsuri împotriva. Și dacă n'a putut îndrepta totul, dar și-a luat măsuri ca să nu mai sufere pagubele pe care le-a încercat.

E un fapt că, în străinătate, lucrurile credinței sunt ceva mai cunoscute decât la noi și mai greu găsești acolo oameni învățați care să aibă halul de neștiință religioasă pe care-l au la noi. Acolo nu e rar să găsești bărbați (ba chiar și femei) care știu multămitor multe laturi din învățătura bisericească, cum la noi aproape nu mai găsești pe nimenea. Deși nu e multă vreme de când și noi aveam astfel de chipuri, cum era de pildă, în veacul trecut, un *Eliade Radulescu*, bărbat care era dumerit în felurite laturi ale învățăturilor bisericești, sămânța lor însă azi s'a stins. Dacă mai ai oameni alipiți de Biserică, îi ai prin firul iubirii de tradițiune, de trecut, prin firul iubirii de neam, întru cât ei văd Biserica drept un sprijin pentru aceste simțiri ale noastre. Dar nu adevăresc această prețuire a ei prin mijlocul unei atingeri mai de aproape cu învățătura, cu întocmirea, cu slujbele Bisericii. În această pri-

1) Vezi Mons. Isoard, *De la Predication*. Paris 1878, p. 60—61.

2) Vezi vestirea zisă „a Crinului Alb”, în revista *Gândirea*, Septembrie 1928, de asemenea scrierile ca *Nichifor Crainic*, *Nae Ionescu*, *Mircea Eliade* și alții.

vință, domnește o neștiință desăvârșită, așa că, în lucrul bisericesc de azi, nu putem scăpa din vedere că avem a face cu niște oameni care nu mai seamănă în această privință cu bunicii lor.

Aceasta însă este și schimbarea care nu poate lăsa neatinsă propoveduirea noastră. Căci altfel ai să vorbești către oameni care știu ceva, care, chiar dacă n'au învățat, au totuși îndrumarea bisericească din însuși mersul traiului, și altfel către oameni care s'au înstrăinat și nu mai știu nici când începe postul, nici care e postul, nici cât ține, nici câte sunt posturile, nici cu ce sărbătoare se leagă, nici care sunt sărbătorile, nici când se pot face cutare sau cutare slujbe și când nu.

Dacă starea aceasta s'a simțit în străinătate, unde Biserica s'a luptat mai viu ca să nu-i scape lumea din mână, mai mult încă se simte azi la noi. Și dacă acolo s'a pus întrebarea de se mai poate vorbi, ca pe vremea lui Bourdaloue, câte un ceas și mai mult înaintea unor oameni care nu mai au o temelie de cunoștințe religioase, cu atât mai mult se pune aceasta azi la noi.

Deci vom avea a face în predică cu lucruri ca pentru începători. Cele mai ușoare laturi ale învățaturii bisericești, întrebări de catehism, pentru copii, trebuie să ne apucăm să le discutăm din nou.

În timpul stăpânirii nemțești în Muntenia, în anul 1918, a venit în București învățatul teolog german *Adolf Harnack*, ca să ție mai multe conferințe. Așa veneau pe alunci fel de fel de conferențieri, ca să hrănească pe ai lor și cu cuvântul învățaturii, nu numai cu poruncile oștirii. Am fost doritor să văd cam ce-o să spuie Harnack Nemților lui, și mi'am dus și eu. Nu erau decât ostași nemți, în frunte cu Mareșalul *Mackensen*, și alte ființe tot din slujba lor, precum surori de caritate. Dintre Români, erau foarte puțini. Mi-aduc aminte că era de față d. *S. Mehedinți*, pe atunci ministru al școlilor în guvernul Marghiloman (era în luna Mai). Apoi despre ce credeți că a vorbit Harnack? Despre vreo materie din întrebările obștești despre religione sau creștinism sau Biserică? Nu, ci despre o materie foarte specială: despre cuvintele lui Hristos care se găsesc aiurea decât în evanghelii. Și pentru teologi o asemenea temă nu e din cele obișnuite. Cu toate acestea Harnack a găsit cu cale s'o descoase în fața unei adunări de oameni de tot soiul, dela Mareșalul Mackensen, până la niște femei care lucrau prin spitale.

Ce înseamnă aceasta? Că el vorbea în fața unui public care e altul decât al nostru, că ascultătorii erau oameni trecuți peste multe chestiuni de început, că erau mai deprinși cu cuprinsul Bibliei și deci o întrebare ca aceea, dacă mai sunt cuvinte ale lui Iisus deosebit de ce avem în evanghelii, nu era o întrebare nepotrivită pentru ei, fiindcă nu erau oameni atât de străini despre aceste lucruri, cum sunt ai noștri în ziua de azi.

Și cu toate acestea și la ei se spune că lumea e mai înstrăinată și nu mai poți vorbi azi cu lărgimea cu care vorbeai odată. Iată

atunci pentru ce tratatele despre propoveduire strigă că s'a schimbat ceva și nu se mai poate predica în felul de odinioară.

Ce urmează de aici pentru munca noastră de propovedanie? Urmează că propoveduirea nu va fi prea grea, fiindcă nu vom trata chestiunile pe larg și cele mai grele, ci mai cu seamă începuturile. Nu vom avea de a face cu chestiuni adânci ca cugetare, ci va trebui să ne punem meșteșugul aiurea, să vorbim cu grai ușor și foarte înțeles, nu cu fraze încâlcite și rostiri străine, care încurcă înțelegerea. Suflăt, rai, iad, viață viitoare, mântuire, spovedanie, păcat, înviere, Hristos, sfințenie și altele ca acestea, iată atâtea chestiuni care ne stau oricând pentru tratarea zilei de azi. Deci împrejurările de acum ne dau materia despre care să vorbim și o pășire anumită în felul graiului pe care-l întrebuițăm.

III.

Două cuvinte pentru și o faptă contra.

Cum am văzut, față de lipsa care s'a simțit în străinătate, s'a căutat să se ia măsuri de îndreptare. Cartea pomenită a D-rului Cotlariuc, care nu este altul decît Mitropolitul de azi Inalt Prea Sfințitul *Nectarie* al Bucovinei, ne arată foarte multe silințe, atît în Biserica Romei, cât și în cea protestantă, pentru a aduce o îndreptare. După relele aflate, bărbații lor vin și cu leacurile tămăduirii, arătînd calea îmbunătățirii. Deci cine va citi acea cercetare va învăța foarte multe lucruri folositoare, cu privire la măsurile de luat în ce privește buna întrebuițare a predicii în ziua de azi.

Peste cele cuprinse în acea carte, mai putem spune dela noi că, în Biserica Romei, foarte mulți Papi au dat îndemnuri în această privință, între alții, Clement X, Inocențiu XI, Inocențiu XII, Benedict XIII, Leon XIII, fie prin acte ale lor proprii, fie prin însărcinări date feluritelor Congregațiuni, ca să ia măsuri în această privință. Mai de curând, Papa Piu X a dat chiar o enciclică, cu privire la predicare, numită *Acerbo nimis*¹⁾ (15 Aprilie 1905).

Dar n'am putea să ne plîngem că la noi nu s'a lucrat în aceiași cărare. În ce privește, poruncile date pentru a se predica, în ce privește sfătuirile și îndemmurile date, o! de acestea avem din destul! S'au dat și s'au tot dat. Ba încă, tot citindu-le pe acestea, simțim o mulțămire gîndindu-ne că, dacă la noi nu s'a predicat, dar conștiința că trebuie predică a fost destul de vie. În două laturi s'a făcut aceasta: 1) pe de o parte s'au tipărit cărți de predici și se tipăresc neîncetat; 2) pe de altă parte, se scriu îndemnuri ca să se predice. Acestea sunt cele două cuvinte pentru predică, de care am scris în titlu. Dar este și o faptă împotriva predicii: este fapta că nu s'a predicat, și fapta a fost mai tare decît îndemmurile. Starea de azi este că nu se predică.

1) Vezi G Longhaye, *la Prédication*. Paris. 1927, p. 473.

În ciuda îndemnurilor și a cărților de predici, nu putem spune că suntem o Biserică propoveduitoare.

În latura aceasta, noi nu voim să mai venim cu amănunte, fiindcă am scris despre ea destul de pe larg, în revista *Căminul* din Galați (Iunie 1928) și nu voim să ne mai repetăm. Ne ținem numai de arătarea aceasta că la noi nu se predică. Aici voim să arătăm alceva, ce n'am arătat mai înainte: stăruința care s'a întrebuițat la noi pentru a îmboldi spre predică. Aceasta cu adevărat merită privită mai de aproape, fiindcă e mîngîietoare, deși n'a ajuns să aibă și roadă.

Nu mai vorbim de vremurile cele vechi, cînd lui Antim Ivi-reanu nu i-au urmat predicatori, încît d. *N. Iorga* a putut scrie despre urmașii lui la Mitropolia din București: „nimeni n'a mai urcat treptele ce duceau către amvon“¹⁾, ci, de venim la vremurile mai vecine cu noi, tot nu găsim o stare mult îmbunătățită. Găsim însă multă tipărire de cărți de predici și îndemnuri.

Apoi să ne apucăm să le vedem pe acestea.

Dacă, în ce privește cărțile de predici, nu avem decît să luăm o tabelă bibliografică și vom găsi destule; dacă, de e vorba despre cele vechi, le găsim în orice carte de literatură romînească, iar, despre cele nouă, în orice omiletică a noastră (Aramă, Ilarie Teodorescu) și în cartea *Istoria Predicii la Români* de P. S. Episcop *Grigorie* al Aradului, pe cînd era diacon în București, în ce privește însă îndemnurile pentru a propovedui, acestea se perd ușor din amintire, fiindcă nu se înseamnă undeva. Totuși ele s'au dat și cercetarea lor e prețioasă și îmbucurătoare.

O cercetare de acest fel a făcut un luminat preot de ai noștri, Păr. Econ. *Ioan Grigoriu*, din Vaslui, preot puțin cunoscut, dar minte vie și meșteră în drumurile cărții, despre care trebuie numai să ne arătăm părerea-de-rău că împrejurările vieții nu i-au fost prea prielnice ca să-l ție mai strâns legat de treburile învățăturii Ne-ar fi dat atunci roade și mai multe decît ne-a putut da până acum. Din cât ne-a dat însă, am putut vedea frumoasa sa înzestrare dela Dumnezeu, și despre una din lucrările sale avem a scrie aici.

Păr. Ioan Grigoriu a tipărit, în anul 1909, în Vaslui, o carte de predici cu titlul *Viața Creștină*, vol. I, căruia nu știm de i-a mai urmat și volumul II. Pe cât se pare, nu. În această carte, Sf. Sa a scris un întreg studiu ca introducere, în care, între arătări foarte bune și înțelepte, ne arată și mai multe îndemnuri care s'au dat în curgerea vremii pentru ținere de predici. Astfel, pomenește pe Episcopul *Filaret* al Râmnicului, care a dat o enciclică, în care îndeamnă să se citească în biserică din *Cazanie* și cum să se facă citirea pentruca urechea să prindă mai bine și mai ușor²⁾.

Păr. Grigoriu ne citează apoi pe episcopul sub care a slujit, răposatul *Silvestru* al Hușilor, care, în *Invățături Pastorale*, îndeamnă pe preoți să propoveduiască adevărurile teoretice și

1) *Istoria literaturii române în sec. XIII*, pag. 433.

2) *Vezi Biserica Ortodoxă Română*, anul XV, pag. 518.

practice cuprinse în sfânta noastră religioasă¹⁾. Citează apoi pe fostul său profesor la facultatea de teologie din București, I. P. S. *Alanasie*, fostul Primat al României, care, la alegerea sa ca episcop al Râmnicului în 1907, s'a făgăduit să fie propoveditor în sânul credincioșilor încredințați păstoriei sale²⁾. Despre alt episcop, fost și el Primat al României, răposatul *Ghenadie Petrescu*, spune că a dat o întreagă pastorală despre datoria de a predica³⁾, iar ca cel din urmă, care a dat îndemnuri în această privință, pomeniște pe răposatul Mitropolit Partenie al Moldovei, care a dat o Carte Pastorală la 1 Septembrie 1908, în care, spre sfârșitul ei, dă învățături și cu privire la predică⁴⁾. Ba face și o întocmire pentru ținerea regulată a predicilor în eparhia sa. Dă preoților un răgaz de un an de zile și rânduieste ca, după această dată, toți să se gătească să ție, scurte cuvântări. Vor ținea cuvântări și înaintea unei comisii de cercetare.

În acea pastorală, Mitropolitul Partenie a arătat, și mai în amănunt, cum trebuie să fie predica, atât după cuprins, cât și din punctul de vedere al rostirii și al înfățișării din afară a ei. Astfel citim la pag. 28 a pastoralei sale:

„După săvârșirea sfințelor slujbe, (preotul) să iasă dinaintea ușelor împărătești, sau dinaintea bisericii și acolo să învețe pe creștini cu liniște și cuvioșie, fără grabă și gesturi lumene. Adevărurile cuprinse în sfânta Evanghelie ce a citit, sau a Apostolului zilei sau din viața vreunui sfințit mare al Bisericii, silindu-se din răspuțeri și cu toată căldura credinței, spre a-i face să înțeleagă bine și lămurit rostul, noșma și cuprinsul lor dumnezeesc, și la ce anume vreme și împrejurare a vieții, le poate fi de folos și spre mîntuire, învățăturile acestea, pe care Mîntuitorul *Christos* le-a vestit Iudeilor, Apostolii le-au propoveduit Neamurilor; mucenicii le-a mărturisit înaintea Domnului și a Împăraților; sfinții părinți le-au explicat în scrierile lor; și Sf. Soboare, le-au legiuit prin canoane, pentru ca Noi creștinii să ne folosim de ele, aici pe pămînt, avându-le ca arme duhovnicești, apărătoare contra păcatelor și ispitelor celui viclean“.

În ce privește rostirea, răposatul Mitropolit spunea:

„Vorbirea să fie simplă și pe cât se poate împrumutată din cărțile noastre de ritual, pentru că ele se înțeleg lesne de către creștini, oricît de necărturari ar fi; din contră, cuvintele și frazele noi, trebuiesc înfățurate, pe cât este cu putință, din predicile bisericesti, pentru că ele se înțeleg cu greu de creștini, și din această pricină ele nu pot să pătrundă în sufletul lor, nici să se lipească de inima lor“.

1) Vezi *Biserica Ortodoxă Română*, anul 1887, pag. 978.

2) Vezi *Biserica Ortodoxă Română*, anul XXII pag. 4.

3) Vezi *Biserica Ortodoxă Română*, anul XV, pag. 870.

4) Pastorală a celui răposat Mitropolit, la aceea dată și în revista *Biserica Ortodoxă* și s'a tipărit și într-o frumoasă carte deosebită, pe 46 de pagini mari cu multe anexe (alte 26 pag.), București, 1908.

Iată dar că, nu numai în străinătate, ci și la noi s'au dat felurite sfătuiri arhicești, cu privire la datorie de a propovedui, cum și la chipul mai nemerit pentruca această propoveduire să-și ajungă ținta. Cu toate acestea predica la noi n'a însăntat cu mult. Și dacă am putea spune că azi se predică mai mult ca odinioară, și dacă, măcar la zile mari, se aude câte o cuvântare bisericască, totuși nu putem spune că predica a intrat în obicei, nici că preotul își are predica drept o lucrare nelipsită, nici că poporul așteaptă predica drept ceva care numai decât trebuie să se audă.

Să băgăm-de-seamă că acolo unde este de așteptat să se audă o predică, dacă cumva slujba e întârziată și treburile te grăbesc, cel dintâi lucru care se lasă la o parte este predica. «Nu mai predicăm, fiindcă nu e timp». Ce înseamnă o asemenea vorbă care se aude? Înseamnă tocmai că predica n'a intrat în obicei, că este privită numai ca un adaos de împodobire, nu ca ceva care nu trebuie să lipsească. Cu toate cele spuse de Ioan Gură de Aur, care ridică predica în slavă¹⁾, cu toate sfătuirile vechi și nouă, pe care le-am pomenit, predica nu și-a putut face drum între noi.

Asta e ceia ce am spus la începutul acestei bucăți, că avem cuvinte de îndemnare pentru sprijinirea predicii, dar fapta stă împotriva. Gândul că trebuie să se predice a domnit și domnește între noi, deseori a fost pomenit, cărțile de predici, care s'au tot tipărit, au ușurat această muncă, dar totuși urnirea spre săvîrșirea ei nu s'a putut dobândi.

Aceasta este ce aflăm cînd privim spre starea predicii dela noi.

IV.

De unde neizbânda?

Dacă acum ne întrebăm despre pricina acestei stări de lucruri, nu ne va fi greu s'o găsim. Pe de o parte, ea se cuprinde în faptul că toate îndemnulile au fost numai treabă teoretică, spuse ca să fie spuse, dar nu s'a purtat grijă amănunțită ca predica să poată lua firul; pe de altă parte, lucrul nu s'a făcut și nu se face cu destulă convingere. Se vorbește despre predică cu laude, i se fac temenele, fiindcă se vede cîntea de care se bucură, dar dacă privești în fundul multor suflete și dacă ascuți vorbe între patru ochi și care nu se scriu, se vede că, în practica Bisericii, predica nu este prea bine privită.

Cei care au dat îndemnul nu le-au practicat ei singuri. Afară de îndemnul dat, n'au urmărit chestiunea, nu s'au ținut de ea de aproape: S'a dat o pastorală ca să ne plătim către datorie, dar mai încolo treaba n'a mai fost căutată. Pe cînd slujba altarului a mers zi cu zi sau Duminică cu Duminică, predica n'a mers tot așa.

1) Vezi, în această privință, arhivurile Părintelui N. Bălănuș despre ce spune Sf. Ioan Gură-de-Aur, în însuși acest număr al revistei de față.

Apoi atunci cum era să meargă, cînd nimenea n'o îngrijea? Numai cu pastorale date? Nu știm noi că și în viața mirenescă nu se pot îndrepta lucrurile numai cu circulări, dar fără o priveghere de aproape? Dar priveghere cine are să facă? Numai cel cu adevărată îmbrățișare către lucrul poruncit.

Ca să venim la cazurile pomenite, iată ce putem spune:

În ce-l privește pe Episcopul *Atanasie* al Rîmnicului, fostul Primat al Romîniei și care trăiește azi la Mînăstirea Cernica de lângă București, e adevărat că s'a ținut de cuvîntul dat la alegerea sa ca episcop de Rîmnic. Înalt Prea Sf. Sa predica totdeauna în catedrala din Rîmnicul-Vilcii, cînd se afla acolo. A fost pilda sa personală, dar în clerul său predica n'a intrat.

În ce-l privește pe Mitropolitul Partenie, ar fi fost plăcut să se vadă ce avea să iasă din măsura sa cu pregătirea preoților timp de un an și apoi să ție predici. Lăsați preoții numai pe seama lor, fără o cîrmuire, nu credem că ar fi ajuns la mare ispravă, fiindcă cei mai mulți nu știu să lucreze în privința aceasta. Oricum însă, măsura merită să fie cinstită și lăudată. Dar n'a putut avea izbîndă, fiindcă, după 4 luni de zile, Mitropolitul Partenie s'a retras din scaun și măsura sa a rămas baltă.

Noi credem însă că și așa măsura aceia era numai o faptă fără miez temeinic. Dacă fință, mergea greu fără o priveghere mai de aproape. De ce aceasta? Pentrucă Mitropolitul Partenie însuși nu era un bărbat prea încredințat de însemnătatea predicii. Ce a făcut el a fost numai pentrucă așa era duhul vremii bisericești. Se tot vorbea despre predică, se tot cerea. Deci nu puteai păși împotriva unei măsuri de rodire bisericească. Dar în fundul sufletului?

Sub Mitropolitul Partenie predica n'a înflorit de loc. Măsura luată era după mai mult de 20 de ani de vrednicie arhierască. Până atunci nimic. Nici Înalt Prea Sf. Sa nu predica. Dacă îl silea împrejurarea, vorbea cu mare greutate. Anevoie găsea vorbele. Nu că n'ar fi putut, că era om isteț, dar nu se obișnuise. A vorbit în Senat în 1902, la legea Clerului mirean, dar o cuvîntare lungă, deșirată, fără multă închegare. Nici în predică nu avea miez și frumoasă curgere a vorbei.

Iată de ce predica n'a mers. Nici n'a fost îmbrățișată.

V.

Și altă pricină.

Din cele spuse, se vede că predica n'a avut prieteni hotărâți în țara noastră. Cîteva scînteieri frumoase au putut fi prețuite, dar n'au îndboldit inimile multora spre ea. Ce s'a făcut în folosul ei a fost în mare parte de ochii lumii, nu din dragoste către ea. Fapta Mitropolitului Partenie e hotărâtoare; nu era prieten al predicii și totuși îndemna spre ea. Deci nu teoria ne spune adevărul aci, ci ținuta practică. Cînd privim noi cum s'a lucrat cu predica, trebuie să spunem că ea n'a avut o întocmire inimoasă de partea

ei. În adâncul sufletelor, mulți n'o priveau cu prietenie. Părea numai un mijloc de fală pentru unii, pe care nu l-ar fi putut întrebuința toți și deci ar fi lăsat pe unii în umbră.

Dar nu trebuie să socotim aceasta ca singura pricină a lipsei de predici în Biserica noastră. Și dacă ea nu s'a bucurat de multă prietenie și căutare, cu toate îndemnurile și pildele răzlețe, de ce n'au eșit la iveală preoți predicatori din însuși imboldul și dragostea lor, așa cum au eșit buni slujitori și buni cântăreți, așa cum ies acuma scriitori și poeți? Totdeauna se găesc tipare de oameni care zvâcnesc din însăși făptura lor și ies la iveală pe un ogor oarecare. Față de atâta material de învățături și predici câte s'au tot tipărit între noi, dela Antim Ivireanu, dela predicile lui Ilie Miniati, date la lumină de Mitropolitul Veniamin și încă de două ori după acela, nu s'a găsit o trambă de preoți care să se împătimească de predică și să ai, în orice vreme, niște meritoși întâjișători ai predicii în Biserica noastră?

Iată o întrebare care se pune și iată ceiace te poate umplea de mirare.

Dezlegarea trebuie s'o găsim în felul sufletului omenesc în de obște. În orice ramură de lucru, omul o ia totdeauna pe latura cea mai ușoară. După arătări pe care le-am citit în cartea Preotului *Petrov*, „Evanghelia ca temelie a vieții“, în ramura plugăriei, de pildă, omul nu ia la lucrat pământul mai întâi de unde îl are mai rodnic, ci de unde îi vine mai ușor să-l lucreze. Așa se face că lucrează mai întâi pământuri mai slabe, dacă lucrul lor e mai ușor, și numai mai târziu se apucă să lucreze și altele mai bune, dacă pe acestea trebuie mai întâi să le curețe de mărăcini sau de altceva.

Așa și cu predica. Ea cere omului o pregătire pentru fiecare caz. Rânduiala nu este ca să te apuci să vorbești ce și-o veni în minte, ci să te chibzuiești, să-ți alegi materia, să și-o orânduiești. Apoi ca să muncești pentru fiecare dată, e ceva mai greu decât cu alte îndeletniciri bisericesti obișnuite. Slujba ai învățat-o odată, e învățată; cântarea, ai învățat-o odată, e învățată. Deși poți zice și la predică ceva asemănător, că, dacă te-ai deprins cu ea, e mult mai ușor, totuși nu e la fel. Tot trebuie să te chibzuiești. Uneori poți avea și neliniște pentru ce ai să vorbești. Mai cu seamă în oepaturile, anii dintâi, trebuie să-ți ceară oarecare muncă. Și chiar mai târziu, nu trebuie să facem și din predică tot un calapod, ca și la slujbă și la cântare, ci totdeauna trebuie să fie ceva nou și viu și personal. Predica nu poate fi ca aceia a predicatorului de care spune *Baumgarten*,¹⁾ că avea câte 4—5 predici, de fiecare sârbătoare sau Duminică, și el le scotea dela raft ca să le rostească atunci când avea nevoie. Prin urmare se pusese bine cu predica, întru cât le avea pe toate gata făcute cu ani și zeci de ani înainte și, dacă îi venea împrejurarea, lua ce a mai rostit odată și mai rostea și a doua oară și a șaptea oară. În felul acesta, și predica

1) *Predigtprobleme*, Tübingen 1905, pag. 43—44.

poate ajunge lucru de calapod, după ce, bine înțeles, ți l-ai lucra singur în anii dela început. Dar totuși cu ea trebuie ceva mai mult decât atâta. Trebuie să torni din nou la fiecare caz. Apoi se înțelege că, dacă e așa, ea fiind partea cea mai personală a unei slujbe, cu toate că n'ai să propoveduiești ale tale, ci ale Domnului, dar în felul tău, urmează că predica cere oarecare greutate. Ești ținut să cugeți și să mai studiezi câte ceva. Deși nu voim să spunem că predica este un lucru greu și de care trebuie să ne speriem, fiindcă nu este nici prea grea, nici nu te omoară cu grija, când te-ai deprins cu ea,—totuși e adevărat că e mai grea decât alte slujiri ale închinării noastre.

Apoi aici trebuie să fie pricina de ce ea nu a răzbătut. Neajutată printr'o bună întocmire a treburilor bisericești, printr'o priveghere care să se ție de tine și să-ți ceară predică, era greu să răsară așa, dela sine, numai din îmbold apostolic. Îmbold apostolic am avut în preoțimea noastră. Ce frumoase sunt destăinuirile despre vrednice chipuri de preoți pe cari ni le face Păr. Dr. N. Popescu în revista *Apostolul* (1928) a Mitropoliei din București! Au putut fi vrednici prin felurite îndeletniciri ale slujbei lor, dar nu prin predică. Deci îmboldul apostolic nu ducea numai decât la predică, fiindcă erau mai la îndemână celelalte căi. Predica cere mai multe și socotim că de asta preoții noștri nu s'au avântat spre ea.

Nu suntem noi înșine cu gusturi mari față de predică? Și când preoții ne văd așa, nu au să fie sficioși să pășeacă spre ea?

De câte ori nu auzi cărțile împotriva cutărei predici? de câte ori nu se aude: „dar oare nu era mai bine să nu vorbească?” De câte ori nu auzi la lume străină: „dar, pentru Dumnezeu! de ce să mai predice, dacă nu poate?”

Vedeți, este pretențioasă lumea la slujbă, la cântare, dar încă la predică, în care îți vede pas cu pas cugetarea și rostirea! Apoi preoții știind aceasta, cum au să se arunce ei atât de ușor în câmpul predicii? De! o fac ei, când îl nevoiești; dar să tot toarcă firul ei fără încetare se feresc.

Prin 1913—1914, fostul Mitropolit Primat *Conon* îndatorase pe preoții teologi din București să vie cu rândul la catedrala Mitropoliei și să ție predici. Se urmărea deprinderea preoților cu predica. Preoții ce erau să facă? veneau și predicau. Dar fapta n'a avut urmare, fiindcă preotul, lăsat apoi la alegerea lui, nu mai predica. Se lovea de greutate și nu se mai încerca.

Deci iată o nouă pricină pentru care predica n'a răzbătut și socotim noi că nici nu va răzbate până nu se va orându-i o campanie a propoveduirii, care să fie nu numai pornită, ci și urmărită de aproape. E în firea omului să nu ia drumul cel greu și de aceea se face altceva în loc de a se face aceasta.

Afară de aceasta, trebuie înființată o răsadniță de predicatori care să umble, ceva ca o tabără de misionari, care să-și aibă mai cu seamă acest rost, și atunci poate se va face dără, poate după unii se vor lua și alții și va merge mai ușor.

Lucrul acesta se face în Bisericile cu mai multă predică. adică atât la protestanți, cât și în Biserica Romei. Clerul parohial e, prin slujba sa, mai stânjenit a se ținea prea de aproape de munca prin predică. Dar dacă am avea niște specialiști ai predicii, ar merge mai ușor.

Nu este așa cu Pêre *Olivier*, care vine la catedrala catolică Sf. Iosif din București și predică un șir întreg de Duminici și-l ascultă și Bucureștenii noștri? Apoi el nu e din clerul parohial, ci e călugăr care umblă numai cu treaba aceasta a predicilor.

La noi sunt o mulțime de lucruri de luat dela început. Este și aceasta o latură care trebuie pusă în lucru. Eh! dacă am avea mânăstirile orânduite pe astfel de specializări! Să ai cutare mânăstire orânduită cu misiunea printre Evrei, alta cu misiunea printre sectanți, alta cu sarcina propoveduirii! În fiecare din aceste ramuri, dacă ai avea 10 călugări care să umble și să ajute munca prin parohii, s'ar simți lucrul nostru și am fi ceva mai departe.

Ca să venim la predică, vedem că ea n'a putut răzbi cu mijloacele de până acum și deci trebuie să facem mai mult pentru ea. Din alt studiu al nostru, vom vedea că aceasta se cere, numai că suntem noi în întârziere, față de multe chemări care ni se fac, din vremuri mai de departe și mai de aproape.

Arhm. SCRIBAN

BISERICA

Pe vârf de deal, stă dreaptă și oprește orice privire ar vrea să intre în sat. Stă neclintită, în haină albă de arhanghel, cu sulia de cruce'n turn, ca să păzească de rele. Sălaş al celui neîncăput, poartă în el comori scumpe.

Biseriçuța din margine de sat poartă, între cărâmi-dela ei, mireasmă de evlavie strămoșească, care s'a îmbrăcat în trup sfânt de locaș dumnezeiesc, pentru a privi la cele înalte. Podoaba făpturii ei blajine, cu care e înveșmântată, cheamă și acum și caută să verse liniștea vieții de credință de altă dată în zbuciumul surd și nelimpăcat, fără Dumnezeu, a celor ce trec grăbiți pe sub poarta ei.

Biseriçuța depe deal cuprinde în trupul ei tronul în care se coboară Cel neajuns de mâini omenești, și deaceia atâtea glasuri de prea curată sfințenie se desprind din liniștea ei și te cheamă să-ți odihnească sufletul.

Biseriçuța depe culme de deal adăpostește ieslea în care s'a născut Cel ce a venit să aducă pace și mântuire omenirii obosite de păcate și deacea glasuri de cântări de bucurie se ridică spre bolta ei înaltă. Biseriçuța, înconjurată cu gard de cireși, apără și crucea pe care suferința Celui prea bun a pironit greșalele noastre și mormântul care a primit să închidă trupul sfânt prin care a venit izbăvirea. Deacea glasuri de durere suspină îndelung în trupul ei. Numai bucuria învierii le astâmpără și le preface în cânturi de dumnezeiască veselie. Biseriçuța ce o zărești pe deal strălucind la soare a adunat în haina zidurilor ei tot ce mâna a Celui Atotputernic din înălțimi neajunse a făcut și a atins pe pământ ca să fericească pe cei muritori.

Dar, aici, în locul unde Cel din înălțimi se coboară și cei de jos caută să se înalțe, aici se găsește sufletul întreg al satului de peste deal, când caută liniște și odihnă și alinare și bucurie divină. Avântul sfânt ce se ridică deasupra celor înșelătoare spre cele adevărate, aici, în liniștea zidurilor albe, pe aripi de rugăciuni, își poate lua zborul. Isus împuns, în icoană, vorbește cu glas de evanghelie. Stau sfinții împrejur și ascultă luminați de vedenii cerești. Glasuri de cântări se adaugă și, în fumul de tămâie, simți cum sufletul se face tot mai ușor. Te desprinzi atunci de orice grijă, uiți că există și, pe aripile serafimului ce te cheamă, te ridici către divin. — Clipe de neîntinată înălțare!

Biseriçuța cu poarta grea de stejar închide în ea, cu cheia uriașă, și bucuria și durerea chinuitului sat din vale. Pe lespelele de piatră din privdor, pășesc acei ce vin din neînțință și nevinovați, născându-se din nou din apă. În haină albă de curăție, bat la poarta vieții, cerșind Dumnezeirii putere pentru picioarele lor șovăitoare pentru păcatele strămoșilor.

Suflete, ce s'au întâlnit în sbor și s'au înțeles, vin aici să spună taina lor... și ochiului de sus ce privește printre lumini cari ard în tronuri de ceară — și oamenilor. Aici se urzesc nădejdi ce sparg necunoscutul, topindu-l în implorarea către Cel ce poate toate, aici se întărește credința și pasul ce caută viața.

Dar biseriçuța pe sub care șerpuește un drum alb,

a fost scaldată mai mult decât toate, de apa durerii.

S'au zvârcolit aici chinuri de mame și s'au lipit aici mulți ochi reci și storși ai celor iubiți sub sfășiere de suspinuri. La acest hotar dintre viață și moarte s'a lovit dureros de lepezile de piatră desnădejdea și n'au fost lacrimi mai amare ca acelea cari s'au vărsat aici. Se târăște îndelung aici durerea cerșindu-și morții ce-au poposit sub policandru în trecerea către veșnicie. Numai mângâierea maicei celei mai încărcate de durere ce stă plină de bunătațe înconjurată de salbă de candelile argintii, a putut să astâmpere atâta suferință. Biseriçuța a oprit-o ea toată și numai așa bieteile suflete au putut să aștearnă peste inimi balsamul uitării, păstrând numai amintirea celor duși, pe care o învie în flacăra de lumânare la zile de pomenire. Biseriçuța le iartă și veselia care prea degrabă vine, și când morții de sub zidurile ei se răsvrătesc contra celor din sat de prea multă uitare, ea li liniștește și le vorbește de iertare, deschizând cărțile vechi din străni. Sunt fii aișei și cei ce-și poartă gândurile pe drumurile străambe ale satului ca să se'nvrăjbească și ei ce și-au uscat dorințele în groapă pe oase pe care viermii nu mai au ce mânca. Pe unii li ocrotește de departe cu privirea ce se strecoară pe geamul din turn, pe ceilalți li îmbrățișează de aproape și-i ține priponiți de cruci și înconjurați de garduri ca să nu poată fugi. Adesea morții de sub zidul de miază-noapte vor să iasă sub lună plină de toamnă ca să vadă pe cei vii, dar lacătul dela poartă nu le dă voie. O noapte pe an numai le lasă libertate, o noapte viforoasă în miez de iarnă, când vine vânt din întunec și șueră prin turlă și printre copaci goi. Atunci s'aude freamăt surd de moarte.. Troznesc sicriile în fund, se pleacă crucile și schelete pornesc în goană pe poarta deschisă, scoțând țipete salbatice de ciocăniri de oase. Se întorc îndată însă obosite de cele ce văd și se culcă iarăș în zdrențele din morminte, iubindu-și mai mult locașurile lor de sub zidurile biseriçuței.

Biseriçuța închide în trupul ei și puterea veșniciei și zădărnicia celor trecătoare și viață și moarte și aroma de fapte bune și duhoarea celor ce nu-i poate opri dela rău. Toate se adună între zidurile ei și le poartă cu îngăduință plutind, deasupra tuturor, ca o corabie, așteptând

doar o poruncă din răsărit ca să-și miște cele patru vase de peatră înțepenite în pământ și să ducă spre veșnicie sufletele ce-a străjuit. Până atunci, ea tot vorbește de lumină și se împodobește cu ea. Are glasuri tânguite și de veselie ce le scoate din gâtleje de oameni ce cântă lângă ferestre la care adaugă sunet de aramă și de lemn uscat din turn întocmind corul mântuirii. Vorbele din turn lovesc urechea tuturor, dar cele dinauntru rămân adesea neauzite și se închid iarăș în slovele vechi din care au plecat. Doar sfinții depe icoane le ascultă cu o răbdare care le-a șters și lor chipurile ca și a slovelor din ceașoave. Cei doi arhangheli ocrotitori din icoana de lângă ușa dreaptă își iau deaceia adesea zborul spre sat să cheme lumea la altarul părăsit.

O zi de bucurie mai mare decât toate are bisericuța, o zi de lumină împântătată în fiecare an în caldul dulce al razelor de primăvară. Bucurii de înviere ce prinde din norii albaștri ce-i ating atunci vârful, le varsă cu dârnicie împrejur peste sufletele mohorâte din vale care se înviorază și peste copaci și dealuri care se îmbracă îndată în iarbă verde de nădejde. S'aprend în noaptea dinspre ziua aceia lumini de veselie multă și niciodată cântarea ce ascultă bisericuța nu-i mai dulce ca atunci. Nici într'o dimineață nu sclipesc raze mai argintii în zori ca într'aceia când oamenii din sat ies cu lumini pe poarta bisericuței șoptindu-și bucuria că adevărul a învins păcatul.

Din caldura zilei aceleia, își hrănește viața, bisericuța cu streșini largi, ca să poată alungă tristețea zilelor de ceață, ce se abat peste cei din sat, și durerea lacrărilor cerului ce-i lovește zidul când ei uită de Iisus. Cu nădejdi de înălțare, pe care le adapă în fiecare an la acea zi, ea își poartă turnul sus, închizând ochii cu obloane la multe ce se petrec împrejur și chemând, fără odihnă mântuirea către sat. Deaceia bisericuța depe deal stă senină și-și ține veșnic strălucind în soare zidurile ei albe.

Pr. C. MUNTEANU

Dorohoiu.

Un popor nu poate ajunge mare, dacă el nu privește religiunea ca un element de temelie pentru viața sa casnică și obștească.

MUSSOLINI,

Intr'o cuvântare în orașul Vicenza, Italia,
1. 24 Sept. 1924.

CRONICA INTERNA

BISERICA ȘI MIȘCAREA SPORTIVĂ.

Cuvântarea Prea Sf. Episcop Grigorie, ținută la 7 Octombrie 1928, la deschiderea ședinței jubiliare a societății sportive „Gloria” din Arad.

*Iubită Tinerime,
Onorată Adunare Generală,*

Mări și minunate sunt căile Providenței. Smerenia mea, în anul 1913, ca student universitar în Budapesta, eram în comitetul societății „Petru Maior” și am contribuit cu viu interes ca o echipă sportivă a acestei societăți să se întrecă la Arad cu membrii societății „Gloria”.

Astăzi, după 15 ani, iată-mă în rolul de patron al acestei societăți sportive din Arad. Am primit această onorifică însărcinare, pentru care Vă mulțămesc călduros dela locul acesta și țin să Vă asigur că cel puțin cu partea poetică a vieții mele, voiesc a fi cât mai des în mijlocul D-Voastră.

Căci D-Voastră faceți parte din generație care trebuie să muncească mai mult pentru consolidarea scumpei noastre țări, ieșită din dreptatea divină și din jertfele câmpurilor de luptă. Ori ce năzuință de perfecționare este frumoasă, dacă este în armonie cu temeljiile morale, mai presus de mîntea omenească și mai presus de fire, pe care e clădită viața omenească. În acest înțeles am crezut Smerenia Mea să colaborez cu D-Voastră. Căci sunt sigur că precum D-Voastră în cadrul acestei societăți cultivați educația fizică, — nu veți da uitării nici educația morală — religioasă.

Am citit că, între campionul lumii de box, *Gene Tonney* și marele dramaturg englez *Bernard Shaw*, s'a legat de curând o strînsă prietenie. Acest campion nu peste mult va lua doctoratul în filozofie la Sorbona. El recunoaște prin aceasta ca efortul intelectual trebuie să fie mai presus de cel fizic. În chipul acesta, a prins gestul campionului Tonney, — scriitorul nostru Camil Petrescu.

Dar dacă efortul intelectual stă mai presus de cel fizic, cu atât mai vîrtos stă efortul religios moral. A fost o vreme când știință nu era, dar religie totdeauna a fost. Viața spirituală a lumii radiase prin religie. După catastrofe mari mari, semnele credinței apar mai întîi. După cutremurul din Bulgaria ca Cirpan pe ruine, s-a ridicat mai întîi o cruce și oamenii s-au închinat.

Știința, sportul vin în urmă.

Înțelegem sportul că voiește să întregască scăderile produse de mecanizarea vieții și de lipsa legăturii cosmice cu natura, care e vizibilă. Dar să nu cădem în exagerări. Apostolii culturii fizice să se ferească a diviniza preocupările sportive.

Sfânta Scriptură ne spune că Dumnezeu a făcut pe om, țâ-

rână luând din pământ (Facerea, 2 7) Sfântul Apostol Pavel zice: „Au nu știți că trupul vostru este lăcaș Duhului sfânt ce locuiește întru voi.. Proslăviți dar pe Dumnezeu în timpul vostru și întru duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu”. (I Corinteni 6 19-20). Același Apostol zice: „Puneți trupurile voastre jertă vie înaintea lui Dumnezeu” (Romani 12 1).

Biserica nu condamnă deci educația fizică, ci poartă grija ca să nu se exagereze ea acreditându-se tendința celor cari așteaptă înfrățirea lumii dela mișcări sportive. Alături de îngrijirea fizică trebuie să stea și cultivarea literaturii, a muzicii, a artei, a sufletului religios. Căci să știm adevărul că mântuirea, consolidarea noastră vine dele suflet. Educația fizică să ne fie un mijloc de consolidare sufletească. Departe să fie de noi scenele regretabile, ca acelea când în trecut camarazi ai sportului, dar de sânge străin, nu au agreat pe sportiștii Români. Antrenarea mușchilor fără antrenare a sufletelor în Duhul dragostei este cu neputință.

În înțelesul acesta, deși poate am trecut peste rolul ce trebuie să-l am ca patron al D-Voastră, Vă rog să primiți cuvintele mele ca izvorând din dragostea ce o port în chipul cel mai desinteresat către societatea D-Voastră. Arătați și D-Voastră interes intensiv către sfânta Biserică ce o conduc în aceste părți ale scumpei noastre țări! Fiți model în alipirea către Rege, tron și Patrie. Cultivați Duhul camaraderiei, al bunelor raporturi în societate. Sunt sigur că așa faceți. Sunt mândru că pot fi în fruntea unor tineri cu asemenea însușiri alese și Vă zic din inimă curată: Să trăiți întru mulți ani!

Cu aceasta dorință deschid ședința, festivă a societății „Gloria”.

Din carnetul unui seminarist.

Cuvântul răposatului Ioan Scurtu profesor de limba germană, la lecția cea din urmă la Seminarul Central din București.

„Dragii mei foști elevi și viitori prieteni,

Cuvintele voastre sunt mari. Mari sunt, căci sunt sincere. M'au mișcat. Vă mulțumesc. Vă rog să credeți că adevărata mea mândrie nu este alta decât ca, la examenul de diplomă și în viață, să fiți oameni întregi. Învățatură, instrucție capătă omul o viață întreagă. Școala este numai o îndrumătoare. Poate lucra și omul singur mult. Educație, dar și instrucție. E bine ca educația să fie bazată pe instrucție. Unii pedagogi susțin: prin instrucție, la educație. În timpurile de mărire ale Germaniei, bine eră; au căzut, din cauza rătăcirilor. Concepția adevărată s'a reluat. E singura biruitoare în viață. Au fost disprețuiți în războiu. Ei aveau concepțiunea materialistă. Și tocmai, concepția materialistă a fost cauza decăderii lor. Așa este la neamuri, așa la indivizi. Veți fi văzuți pe îmbogățirii de războiu. Este foarte rar cazul, când un îmbogățit de războiu iubește, ori se simte atras de cultură. Ei nu

se gândesc la această. A levărată bogăție e cultura morală și intelectuală. Pentru noi cultura, fondul religios-moral, face mult. Vă mulțumesc dar din inimă, pentru darul vostru ¹⁾. Ca profesor examinator să nu-l luați în alt sens. Dv. aveți nevoi. E timpul greu. Nu mai faceți așa cheltueli! Mă puneți în dilemă. Să nu-l primesc, vă jignesc. Îi voi pune ca o cheazășie a legăturii dintre mine și Dv.

Vă întreb: n'ar fi bine ca să-l lăsăm pentru clasa VIII-a, la societate? Dacă ați fi de acord, bine ar fi! Nu vreau să vă jignesc. Mă gândesc că, în felul acesta, ar fi și un exemplu pentru urmași. Aș începe eu. Aș fi foarte mulțumit. Știu că aveți o societate. Societatea își are biuroul ei. Dacă nu are călmară, dau pe a mea, pe aceasta; cu voia Dv. (Școlarii spun că au). În orice caz, să mi-o aducă cineva sus. (Locuia într'una din camerele Seminarului Central). Eu o țiu ca obiect de preț din partea Dv.

Vreau și eu să le dau ca amintire altora.

Pentru examenul de diplomă, vă rog să vă bizuiți pe cei care ați câștigat. Să aveți încredere că noi privim la Dv., ca la cei chemați să continue opera idealistă, opera care trebuie să înflorească, să întinerească. Dacă e vreunul slab, cu oaricari părți bune, e onest însă; îl rog să fie liniștit că-l ajutăm noi. La mine sunteți toți prezenți la diplomă.

Dacă unul a greșit, sper că s'a îndreptat. Dacă o fac aceasta, o fac pentru clasa întreagă. Dacă le dau note de trecere, le dau pentru cei buni. Elevii au început să se ridice. Ca recunoștință, sunt obligați cei mai slabi să arăte adevărată înțelegere și să-și ia pe cei buni ca exemplu. Să zică: am fost slab, dar să caut să mă îndrept. Să ridicăm nivelul preoțimii noastre. Și eu și colegii nu luăm în seamă unele abateri.

Pe cel slab nu vrem decât să-l îndreptăm. Căutăm să-l ajutăm să meargă singur. Cei slabi să vă ridicați la nivelul celor buni. Am văzut cu bucurie că, deși se zice că generațiile de după războiu sunt slabe, totuși se ridică elemente bune. O inițiativă. Au fost băieți slabi, dar au profitat pentru binele lor.

Aceasta să vă fie îndrumarea în viitor. Să nu se descurajeze nimeni și să se bazeze pe puterea lui. Dacă mediul e vrednic, Dumnezeu îl va învrednici. Toma Carlye zice: «a munci și a nu desnădăjdui». Istoria e plină de mărturie.

Cei buni să nu înceteze de a munci. Incredet-vă în propriile voastre puteri. În torențele vieții, să nu vă dați învinși.

Vă mulțumesc!

1) La seminarul Central din București, este obiceiul că, la sfârșitul clasei VIII, școlarii își iau rămas bun de la profesor în sala de clasă. Ia cea din urmă lecție. Fruntașul clasei rostește o cuvântare, altul de profesorul un dar, din partea clasei, iar profesorul rostește o cuvântare de despărțire și mulțumire. — Nota Arhim. Scriban.

Iată ce a spus P. C. S. Păr. Arhimandrit Iuliu Scriban școlarilor săi în ultima oră de exegeză¹⁾.

„Domnilor,

Clipele de despărțire sunt totdeauna dureroase. Această clipă răscolește mult sufletele noastre. E o bucurie că am dus lucrul la capăt, dar este și o durere, când trebuie să ne despărțim.

Toluși e lucru firesc și-l primim. În mijlocul traiului comun, se întâmplă frecături, certuri, supărări între indivizi. Când însă vine clipa despărțirii, când facem să treacă pe dinaintea ochilor vremea petrecută în comun, micile noastre supărări se pierd, vedem că nu avem nimic unul cu altul. Dacă înfățișătorul d-v. îmi zice că să vă iert, eu vă zic: nu mi-ați greșit nimic. În clipele acestea, s'a dus totul, și cu cât veți trece în viață, cu atât vi se vor părea mai strălucite clipele petrecute în școală. Ne despărțim numai cu trupul, numai în înțelesul acesta de școală. Ne întâlnim însă, în afară de școală. Între sufletele noastre este o legătură care nu se rupe așa ușor. Veți întâmpina multe greutăți în viață; cu mult dor vă veți gândi la școală. Lucrul principal este că între sufletele noastre e mare legătură. Eu întâmpin, încerc clipe de acestea. Sunt școlari cari vin la mine, mă întreabă de câte ceva. În timpul verii, vin la mine elevi cari mă întreabă de sănătate. Iată, zic: pe aceștia i-a cuprins dorul de școală. Școala este și aspră. Nimeni nu zice că nu este o viață aspră. Nu se poate face nimic, dacă nu se procedează așa. Blandețe și severitate autoritară. Pe măsură ce trece vremea, omul judecă mai imparțial. Acum, când ești școlar, judeci într'un fel; la bătrânețe într'altfel. Când eram la Iași, mulți petreceau timpul degeaba. Ne părea bine când aveam câte un profesor slab sau bătrân, cu care nu făceam nimic. Când mă gândesc, după 20 de ani, văd cât rău ni-au făcut profesorii slabi.

Profesorii cei serioși, cu cari făceam carte atunci și pe cari atunci, îi uram, azi îi respectăm. Acum ne dăm seama, judecăm într'altfel. Ajungem acolo că au fost buni.

Vorbesc în genere. Mare mi-ar fi bucuria când, plecați de aici, veți lucra cu hărnicie, veți merge pe calea creștinească și veți trage spre cărarea cea bună pe cei rătăciți. Dacă lucrați spre binele altora, veți simți fericea. Cuvântul Domnului e luminos ca soarele. Ce bucurie aș simți, ca profesor, când aș vedea că nu L-ați lăsat în umbră! Sunt elevi cari urmează în ceva sau în totul pe profesorul lor. Pentru mine ar fi bucurie. Nu poate fi vorba de egoism.

Sunt școlari cari au început să urmeze chiar felul meu de a scrie. Sunt mulți, cari imitează felul meu de exprimare. Mă bucur! Dacă înfățișătorul d-v. a spus că multe trăesc în sufletele d-v. dela mine, apoi eu spun că n'am făcut atât cât trebuia. Bucuria mea, însă, va fi cu atât mai mare, cu cât veți verifica acestea în viață. Cred că școlarii buni vor merge bine.

Mulți îmi spun că elevii mei sunt buni. Și eu am controlat

lucrul acesta. Mulți, foști școlari ai mei, au probat că cu adevărat mi-au fost școlari. Când ne despărțim, trebuie să luăm hotărâri pentru viitor. Suntem lucrători pentru Domnul Iisus Christos. Așa să punem temelie acțiunilor noastre. Să lucrăm cu Dumnezeu. Nu vă spun lucrul acesta pentru că sunt preot sau profesor. Țineți, însă, minte! Nu există unealtă mai bună pentru prefacerea lumii decât religia Domnului Iisus Christos!

Nu vă înșelați, dacă lucrați cu dânsa. Unii dintre teologi nu prea aveau încredere în frumusețea Sfintei Scripturi. Ba chiar cârtiau contra ei. Unii, descurajați, au luat-o pe alte drumuri.

Alte mijloce sunt mult mai slabe. Luați armele culturale, în-trebuințați-le în toată puterea! Nu părăsiți modelul de viață al Domnului Iisus Christos! Acum trei luni, am vorbit către Seminariștii din Galați: țările Anglo-Saxone au înaintat, deoarece, au avut la bază Biblia. Ce frumos ar fi pentru un slujitor al lui Dumnezeu, dacă ar lucra așa cum trebuie. Veți vedea cum s'ar ridica și România Mare. Acum a sosit minutul despărțirii, deși numai trupește, dar e tare mișcător.

Rog pe Dumnezeu să vă dea sănătate și ajutor, ca să puteți ajunge la scopul d-v., să puteți culege roade frumoase. Muncă, fără muncă nu puteți face nimic. Am putea sta mult de vorbă, însă trebuie să plecăm. Fiecare va lua plată după munca sa. Să trăiți mulți și fericiți ani! Dragii mei, izbândă la Diplomă!"

Pr. NIC. I. IANCU

Buneghi-Arges

Deschiderea cursurilor la Seminariul „Melchisedek Episcopul“ din Ismail.

Ziua de Marți, 2 Oct. a. c. a fost sorocită pentru deschiderea noului an școlar 1928-29. La ceasurile 9 dimineața, corpul profesoral și o numeroasă asistență, în frunte cu Păr. Director Gh. Vlad, au primit pe P. S. Episcop *Iustinian*, în care timp corul școlarilor a cântat: „Pre Stăpânul și Arhiereul nostru“.

În fața P. S. Episcop și a întregii asistențe, Părinții Spirituali și Pr. Diacon *Simion Tugui*, au slujit sfințirea apei și obișnuitul Te-Deum. După isprăvirea slujbei, P. S. Iustinian a vorbit celor de față și școlarilor, dând cele mai frumoase sfaturi tinerilor seminariști, spunând că numai prin muncă și supunere vor putea să-și termine cu bine școala aceasta de pregătire, pentru a ajunge destoinici propoveduitori ai Bisericii lui Hristos. Cuvintele P. S. Episcop au fost așa de frumoase, încât noi, cei cari am fost de față, credem că niciodată nu vor fi uitate. După P. S. Episcop, a luat cuvântul Părintele Gh. Vlad, directorul seminarului, arătând însemnătatea educației ce se dă în aceste școli bisericești.

Prin cuvinte alese, arată școlarilor seminariști munca cea grea la care vor fi trimiși, zicând: «Astăzi, când moralitatea este călcată în picioare, când asupra educației spiritualiste planează o

educație materialistă, rolul preotului de azi și de mâine este de a lupta pentru îndreptarea societății pe drumul moralei creștine, ținând realizarea idealului religios-moral».

În urmă mulțămeste Prea Sfințitului Episcop pentru înțeleptele sfaturi ce a binevoit să le dea școlarilor și profesorilor, pentru veșnica purtare de grijă ce o arată acestui așezământ și-l încredințează că profesorii își vor da toată silința să cultive suflete vrednice de așteptările P. S. Sale și buni misionari ai bisericii lui Hristos.

Cu ocazia deschiderii, s'a făcut și înalțurarea noului dormitor. P. S. Episcop și cei de față merg în această nouă clădire, unde însuși Prea Sf. Sa stropește cu apă sfințită și binecuvintează pe cei ce vor locui într'insul. Acest dormitor, clădit din nou, cu pardoseală ceruită și cu paturile noi, a atras atenția P. S. Episcop și a celor de față, arătându-și cu toții mulțămirea de cele văzute.

De când a venit Păr. Vlad aici, lucrurile au început să se schimbe, seminariul a început să prindă viață și nădăjduim că, în curând, acest seminar va fi model, așa cum poate a gândit fundatorul său, Episcopul Melchisedek.

Unul din cei de față.

Solie străină la un așezământ religios la noi.

În București, la sfârșitul lui Septembrie a. c., a fost o solie franceză din ținutul Bascilor, care a văzut multe în țara noastră și au voit să vadă și un așezământ religios. De aceea au venit la o ședință a Asociațiunii „Patriarbul Miron“, care se ținea în Pavilionul «Banat» din Parcul Carol.

Doritori de a cunoaște mai deaproape mișcarea culturală și religioasă din Capitală, Abatele *Pierre Lhande*, Majorul *de Boissel* și Prof. *Saroihandy*, însoțiți de Prof. *Ovid Densușianu*, d. *Cioca*, delegatul ministerului de culte și arte, și d. *G. Lungulescu*, au luat parte Duminică 30 Sept. a. c., la ceasurile 7, la adunarea creștină a asociației.

Sosirea distinșilor oaspeți francezi a fost prilejul unor călduroase manifestații de simpatie din partea credincioșilor.

După câteva cântări executate de întreaga adunare, Păr. Protosinghel *Teofil Ionescu*, dela Sfânta Patriarhie, conducătorul asociației, într'o vie cuvântare, a arătat mulțămirea pe care o simt credincioșii români, primind pe oaspeții marei națiuni surori Franța, întrucât deosebirea de confesiune nu au putut niciodată vătămă cu nimic puternica frăție dintre cele două popoare, care au luptat cu acelaș avânt pentru civilizația și fericirea omenirii.

Mișcat de această neașteptată și puternică izbucnire de dragoste, abatele *Pierre Lhande* a mulțămît pentru plăcerea ce li se înfățișează de a vedea ce puternică și ce adevărată este simțirea creștinească la români. Ca și noi, francezii, ca și noi creștinii din apus, românii au fost cei mai încercați dintre creștinii răsăritului, prin jertfele cu care și-au împlinit nobila și marea misiune isto-

rică. Cine a străbătut și cunoscut popoarele care vă despart de noi, ajungând în România, rămâne mirat de superioritatea spirituală pe care o vede în chipurile românești și prin care se reflectă însăși superioritatea morală a poporului vostru.

„Așa se explică de ce deosebirile de confesiune n'au oprit în trecut pe domnitorii români să sprijine cruciatele împotriva păgânismului, de ce războiul a cimentat prin sânge irăția noastră. Astăzi și noi și dv. suntem aleși de Pronie să luptăm la fel împotriva barbariei distructive a comunismului asiatic, apărând civilizația latină, care se confundă cu civilizația creștină. Să luptăm, deci, prin puterea virtuților creștine, căci numai astfel vom birui, așa cum a biruit românismul, când a luptat în numele creștinismului și, prin puterea lui, scriind strălucite pagini de glorie în istoria omenirii. Cuvintele abatelui Lhande au fost acoperite de urale.

„Oasfeții franceji s'au despărțit petrecuți în cântările religioase ale adunării.”

Biseriçuța dela Slănicul Moldovei și suspendarea vieții religioase publice.

Se știe că, la renumitele băi dela Slănic, județul Bacău, se află și o biseriçuță cu hramul *Sf. Ilie Tesviteanul*, care se serbează la 20 Iulie. Această biseriçuță, înainte de războiu, se găsea într'o stare cu totul rudimentară și neîngrijită, deși toate celelalte așezăminte dela Slănic progresaseră foarte mult.

Așa m'a izbit contrastul între acest locaș dumnezeesc și celelalte instituțiuni lumești dela băile Slănicului, încât, fiind membru al Senatului, într'o interpelare intitulată *Dezordinea suflotească* (morală) *ce bântue societatea noastră* și dezvoltată în ședința maturului corp dela 16 Decembrie 1889,¹⁾ ziceam, între altele, și următoarele: „Ca să poată judecă însă fiecare dintre D-voastră (e vorba de senatori) cât de neglijate sunt la noi edificiile religioase, voui cită exemplul cel mai caracterstic, după părerea mea.

„Mai fie-care din D-voastră cred că ați vizitat cea mai importantă stațiune balneară a Țării noastre — *Slănicul din Moldova*. Știut este că aceste băi aparțin Epitropiei Spitalelor St. Spiridon din Iași, deci unei instituțiuni filantropice și eminamente morale, care dăorește totul pietăței creștine și Bisericei.

„La Slănic se găsește și o biseriçuță, care, desigur, este cea mai vechiă dintre clădirile d'acolo. S'au făcut la această stațiune balneară, de vr'o 20 de ani încoace, îmbunătățiri însemnate și cheltueli enorme; s'au rădicat oteluri somptuoase; s'a construit un

1) A se vedeă lucrarea mea *Cutănări diverse*, ed. III, Galați, 1925, pag. 150. Tot aici se poate citi, la pag. 25 și urm., și predica ce am ținut pentru prima oară la biseriçuța din Slănic, la 20 Iulie 1880, cu ocazia hramului din acel an.

cazino cum rar se găsește chiar în străinătate: cu teatru, săli de muzică, de joc de cărți și de călușei, spre a nu zice de ruletă; s'a făcut chiar în anul trecut și o băltoacă artificială pentru concertul broaștelor și recoltarea microbilor paludieni, dar a fost desființată anul acesta după reclamațiile vizitatorilor, ca inutilă și rău-făcătoare. Ei bine, de toate și pentru toate s'au făcut la Slănic, deși mai puțin pentru ceea ce este și util, decât pentru ceea ce este plăcut și chiar hrănitor al viciilor; numai pentru biata bisericuță d'acolo nu s'a făcut absolut nimica! Ea se găsește tot cum eră acum 50 ani. Deosebirea este, că atunci eră singură, noua, și domina Slănicul; astăzi însă este vechiă, înghesuită, sărmana, între brazii din parc, umilțită față cu celelalte clădiri colosale, aproape ruinată, cu cafasul amenințând d'a cădea și a stâlci pe puținii închinători, ce ne vizitează, fără înzestrarea necesară și fără personalul trebuitor.

„Precum am zis, acest exemplu este foarte caracteristic. El arată, în modul cel mai elocvent, cum totul a progresat în această țară, afară de biserică și de moralitate, și cum *biserica a fost uitată uneori chiar de cărmuirii instituțiilor create de dânsal.*”

Acestea le spuneam, acum 29 ani, de pe tribuna celui mai înalt sfat al Țării. De atunci, a venit războiul pentru reîntregirea neamului. Slănicul a fost teatru de lupte vajnice, cari l'au adus în ruină aproape întru toate. A suferit din această cauză și șubreda bisericuță de aici, pentru care de atunci a și fost închisă.

Mare însă mi-a fost bucuria în vara aceasta, când am vizitat Slănicul, pe care îl cunosc de peste jumătate veac, și am văzut că bisericuța Sf. Ilie se restaurează din temelie și este aproape gata, N'a rămas de cât zugrăveala și înzestrarea internă, cari se face până la primăvara viitoare.

Să nu se creadă însă că această restaurare se datorește Administrației spitalelor Sf. Spiridon din Iași; ci totul se face cu cheltuiala soților *Axente și Maria Pandrea*, din Brăila, proprietari de vile la Slănic, care s'au însărcinat să restaureze și să pue în stare de funcționare acest locaș sfânt. Mai întâi se credea că se poate face numai o reparație radicală; pe urmă s'a văzut că trebuie numai decât restaurare complectă, care va costa peste un milion $\frac{1}{2}$ lei. Lucrările s'au executat și se execută conștiincios, sub privegherea d'aproape a donatorilor, cari merită toată lauda și mulțămirea pentru „frumoasa lor faptă creștinească”.

Dar, dacă restaurarea bisericuței dela Slănic m'a umplut de bucurie, întristare mare mi-a produs suspendarea cu totul a serviciilor bisericești și îndatoririlor publice creștinești la această stațiune balneară.

Am stat la Slănic dela 4—31 August, adică aproape o lună. În intervalul acesta, au fost patru Duminici, două sărbători împărătești — *Schimbaria la față și Adormirea Maicei Domnului*, cum și *Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul*, sărbătoare mare și cu post; și totuși nu s'a îndeplinit niciun oficiu public creștin ortodox, nici măcar vr'o predică asupra însemnătății sărbătorilor sau cu alte subiecte religioase și morale, nu s'a ținut.

Există în parc, în fața bisericeții un chioșc terminat la acoperiș cu o cruce, unde se facuse aghiazmă în ziua de 20 Iulie, cu ocazia patronului bisericeii. Foarte bine s'ar fi putut utiliza acest chioșc și ulterior, chiar pentru serviciul liturgic, dacă există *antimisul* sfințit de arhieru, cum se face în țabere, pe timp de războiu și la manevre.

Și personal clerical eră la Slănic; pe lângă cel local, se mai puteă apela și la clericii vizitatori, căci erau destui, vr'o 20 la număr, între cari chiar și arhieru vicar al Eparhiei respective.

Dar ceva mai întristător: Pe când creștini noștri ortodoxi, a căror biserică este dominantă în România Mare, nu știau de Duminici și sărbători; pe când cucoanele românce în aceste zile împleteau în parc iar meseriași ciocăneau pe acoperișele și la șantieretele bisericeții și ele vilelor în construcție, între cari una chiar a unui episcop d'ai noștri¹⁾, — eterodoxii și evreei vizitatori ai Slănicului se adunau în case destinate *ad-hoc* și-și făceau rugăciunile și slujbele lor religioase publice. Aceasta nu trebuia să se întâmple; viața religioasă nu se cuvine să se întrerupă nicio clipă; este periculos a se deprinde lumea cu nepracticarea cultului divin public, fie măcar și provizor.

Preoții mai ales sunt ca și vestalele din vechime; ei nu trebuie să lase niciun minut a se stinge focul sacru al sentimentului religios. Să bage-de-seamă încă nu este organ fără funcțiune; și, dacă funcțiunea încetează sau se suspendă, organul se atrofiază, devine inutil sau chiar pier.

Să nu se zică că lumea la băi este preocupată de alte nevoi. Nu este niciodată și nicăeri mai mare nevoie pentru om decât d'a se îngriji de sufletul său. Și, tocmai când omul își caută de sănătatea sa trupească, se cade să nu uite pe cea sufletească. Aceasta am spus'o totdeauna; am spus'o și prin articolul meu intitulat *Rolul Bisericeii în stațiunile Balneare și climaterice*, înserat în *Biserica Ortodoxă Română* Nr. 11 (560) din Noembrie 1927. O repet azi cu o convingere și mai mare și cu o rugămintă și mai stăruitoare către cărmuitorii bisericești ca să tee măsuri de îndreptare.

M. N. PACU,

profesor onorar și avocat în Galați.

Sfârșitul jalnic al unui Protoieru de cerc.

Câte amintiri mi-se leagă de numele acelu ce a fost Protoieru cerc. III jud. Lăpușna, Iconomul Stavrofor *Ierotei Crocos!* Poate deacuma cea din urmă lopată de țărână a fost aruncată peste mormântul lui, pe care îl străjuește o cruce albă de stejar și câteva cununi de flori ofilite, dar chipul lui deseori mi se ivește înainte, dându-mi o nădejde ca și cum n'a murit.

1) Se înțelege, fără știrea episcopului, care nu se afla acolo. — Nota Arhim. Scriban.

Cu vreo lună în urmă, avusesem o întâlnire a sfatului protopopesco, unde, raportând despre starea culturală a cercului, propusesem câteva idei nouă, spre a începe o mai vie lucrare pentru trezirea și ridicarea simțământului creștinesc, și cu ce însuflețire el le-a întâmpinat, propunându-le sfatului spre aprobare!

Și iată că zilele trecute ajunse la urechile mele o veste că acela cu care am pășit întâia dată acum doi ani la o mai largă lucrare bisericească, e ucis mișelește de tâlhari în seara zilei de 8 Septembrie, pe când se întorcea dela o cercetare din parohia Ciuciuleni. Un vâl de scârbă și de jale se pogorâse peste tot cercul, zicând toți că pierduse un adevărat părinte, un ostaș și apostol care, mai mult de 30 de ani, și-a contopit interesele sale cu interesele sfinte ale Bisericii, fiind un străjer neadormit al altarului și un vrednic apostol, care, în cursul păstoriei sale, n'a încetat niciodată a vesti cuvântul dumnezeesc.

Vorbea uneori cu atâta farmec, încât, fără să vrei, erai mișcat, și tonul blajin și dulce cu care slujea, te puneau deseori să verși lacrimi în plecarea smerită a genunchilor. Cu câtă înălțime sufletească primea zvăcnirile de idei nouă ce i-le propuneam noi tinerii pentru ridicarea și propășirea scumpei noastre ortodoxii!

Poate uneori, la ședințe și adunări, ne ciocneam în păreri, dar el, cu un tact ce rar îl are cineva, făcea ca, dintr'o furtună de gânduri, să iasă dezlegarea cea mai armonioasă. Pentru comuna sa *Vorniceni*, cum am auzit din cuvântările de jale ce i s'au spus, a fost un tată al săracilor și celor îngreuiți de soartă; un vrednic duhovnic, pe cari toștii lui fii duhovnicești îl vor șinea minte pururea, transmițând din generație în generație prețioasele sfaturi ce le-a dat. A fost un blând și bun tată de familie, căci a ridicat vrednici copii pentru societate.

Poate uneori era puțin aspru cu noi, clerul, dar așa-i cerea datoria și noi, sub această părută asprime, noi adeseori întrezăream caldă iubire cu care apăra, atât interesul Bisericii, cât și al nostru, al colegilor lui. Făcea bine, căci puneă interesul Bisericii mai presus de toate. Și iată, acest chip nobil, ce am putea zice că era pentru noi ceea ce e un far pentru corăbierii învăluiți de furtună, acest vrednic om și cleric a murit cu moartea de martir. Glonțul crud al ucigașului nu l-a cruțat. Tăcerea morții a pecetluit pe vecie graiul lui. A căzut pradă, fiind la împlinirea datoriei, pe care o împlinea totdeauna cu cea mai mare râvnă. Dragostea mare și recunoștința purtată răposatului s'au putut vedea mai limpede la îngropăciunea lui, care a fost în ziua de 9 Septembrie a. c. Puteai judeca ce a fost el după sf. Locaș din această comună, ce ar putea fi ușor catedrală unui oraș ce te uimește și prin bogăția icoanelor. Aci s'au cheltuit gândurile și strădania lui, căci, la zidirea acestei biserici, a luat cea mai activă parte. Casa parohială bună și un local de școală deosemeni vor aminti pururi urmașilor cine a fost el. Dar mai mult decât toate, amintirea scumpă despre dănsul o vor păstra inimile acelor ce l-au știut și l-au iubit

Totul se putea vedea în ziua de 9 Septembrie în comuna Vorniceni, când mulțime multă de norod a luat parte la petrecerea lui. Un număr de peste 25 de clerici, îmbrăcați în sfințele odăjdii, au luat parte la prohodirea lui. Cuvântări înflăcărâte ne-au adus aminte încă odată de cine a fost acest vrednic preot. Reprezentanții tuturor comunelor din împrejurimi au luat parte.

Din strădania neobositului Pretor al Plășii, d. Zaharov, o muzică de regiment însoțea cortegiul mortuar. O ordine mare domnea în mulțimea de norod. În fața primăriei, era făcut un arc de mii de flori, împodobit cu steaguri negre. Fiind pus sicriul pe un car mortuar împodobit cu nenumărate cununi de flori, a fost dus pe acolo. Cuvinte mișcate a vorbit d. Pretor Zaharov și notarul din acea comună. Întoarsă procesiunea în ograda bisericii, ne-am îndreptat la groapa proaspătă. Preotul ajutor Pavel Grosu din acea comună a mai rostit câteva cuvinte ce îți inspirau multă jale. S'a intonat ultima cântare „vecinica pomenire” și după ea, ca ultim cuvânt, am vorbit și eu puțin.

Am arătat cât am pierdut în acest om ce ne era tuturor un sprijin puternic în activitatea pe tărâmul creștinesc. Dela frații preoți m'am îndreptat cu graiul către foștii lui fii duhovnicești, îndemnându-i ca să-i păstreze vecinică amintire, prin împlinirea sfaturilor ce li le-a dat ca preot și duhovnic. Am sfârșit prin dorința ca aci, deasupra acestui mormânt, să se ridice un monument de marmoră, ca amintire a celui ce a murit de mâna dușmanilor făcându-și datoria. Se vedeau lacrimi pe fețele credincioșilor, căci deja se începuse a se acoperi sicriul. Și-a luat familia dela el ultima iertare și sicriul s'a coborât în groapă. Scriind acestea, îmi aduc aminte de cuvintele Mântuitorului: „Cine va crede întru mine, de va și muri, viu va fi” (Ioan 11, 25).

Intr'adevăr vie va rămânea amintirea în mintea fiecăruia ce l-a știut. Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Preotul ALEXANDRU SVETLOV,
Misionar al cercului III, Jud. Lăpușna.

EXTERNĂ

Conferința și congresul internațional din Praga al „Alianței universale pentru împrietenirea popoarelor prin mijlocirea Bisericilor”.

Introducere.

La 2 August 1914, adică a doua zi după declararea de război făcută de Austria Serbiei, deci la începutul războiului mondial, o mână de americani și englezi idealști, au pus în Constanța, (marele ducat Baden, din Germania) — cu prilejul unui congres internațional, care se ținea în orașul în care, cu 499 de ani mai înainte, fusese ars pe rug preotul și profesorul ceh Ioan Hus, ca

eretic — bazele „Alianței universale pentru împrietenirea popoarelor prin mijlocirea Bisericilor = *The World Alliance for promoting international friendship through the Churches*“.

Ajutată bănește de trusturile „*Church Peace Union* = Uniunea Bisericilor pentru pace, care, la rândul lor, sunt alimentate din fondurile lăsate de marele filantrop Andrew Carnegie, Alianța universală și-a putut întinde activitatea și a se organiza, după războiu, în toate țările creștine din lume, în care este în majoritate, sau cel puțin bine reprezentat, protestantismul, sub orice formă sau denumire, precum și în țările ortodoxe, afară de Rusia, cu care, nu se poate lucra din cauza regimului bolșevic.

Scopul, organizațiunea și modul de acțiune al Alianței, au fost definite de fondatori la Berna, în August 1915, și modificate, tot în Berna, în August 1925, precum urmează :

1. Opera de pacificare și de împrietenire a popoarelor, fiind în esență o datorie creștină, este de trebuință ca, în toate țările, Bisericile să se folosească de influența lor asupra opiniei publice, a parlamentelor și a guvernelor, pentru stabilirea de relațiuni prietenești între popoare, așa ca acestea să înainteze cu încredere pe calea păcii și să ajungă la acea universală înțelegere reciprocă, pe care însuș Christos a pus-o omenirii ca ideal de atins.

2. Toate ramurile Bisericii lui Christos, fiind interesate în aceeaș măsură să se păstreze pacea și să se stabilească sentimente frățești între toate popoarele lumii, sunt datorare să lucreze cu toatele la atingerea scopului de mai sus.

3. Pentru a face efectivă această colaborare a bisericilor, este necesar să se formeze în fiecare țară câte un Comitet național (confesional sau interconfesional), a cărui misiune să fie de a înrola bisericile, ca corpuri constituite, într'o cruciadă comună pentru împrietenirea popoarelor și evitarea războaielor. În acest scop, se va constitui un Birou central, care va înlesni corespondența între comitetele naționale, le va comunica informațiuni și va coordona eforturile lor în vederea atingerii scopului urmărit.

1. *Statute.* Alianța universală va consta din grupe naționale formate potrivit sugestiunilor precedente și conform principiilor mai sus enunțate.

2. *Comitete naționale.* Fiecare grupă națională își va alege un comitet, care va redacta statutele și-și va conduce afacerile așa cum îi va conveni mai bine în condițiunile și împrejurările în care va avea de lucrat.

3. *Raportul anual.* Fiecare Comitet național va trebui să trimită biroului Alianței, înainte de 1 Martie al anului în curs, un raport asupra acțiunii desfășurate de el până la 31 Decembrie al anului expirat. Comitetul executiv va centraliza toate aceste rapoarte, le va tipări și trimite tuturor comitetelor naționale, însoțite de un raport asupra propriei sale activități.

4. *Comitetul internațional.* Comitetul internațional se compune din delegații numiți de Comitetele naționale. Membrii lui se aleg pe trei ani și pot fi realeși. Numărul membrilor de ales de către fiecare Comitet național se fixează de Comitetul internațional.

5. *Biroul Alianței.* Biroul Alianței se compune dintr'un Președinte; din atâția Vice-Președinți câți va stabili comitetul internațional; din Președintele și Vice-Președinții Comitetului internațional și din șase secretari.

Acest birou se alege pe 3 ani, cari încep cu 1 Ianuarie al anului ce urmează după alegerea sa. În caz când Comitetul internațional nu se întrunește în al treilea an al funcționării sale, durata lui se mai prelungeste cu un an.

Comitetul executiv va purta grijă să completeze orice vacanță s'ar produce în biroul Alianței, în intervalul dintre sesiuni. Noul ales va fi numit numai pe timpul cât mai avea de funcționat acel în locul căruia a fost ales.

6. *Comitele. noi.* Comitetul internațional primește adesiunile noilor Comitete naționale și fixează numărul delegațiilor ce acestea pot trimete în Comitetul internațional.

7. *Indatoririle Comitetului internațional.* Comitetul internațional se ocupă de toate chestiunile care privesc Alianța și dirijează mersul general al afacerilor ei. El pune în legătură unele cu altele Comitete naționale și le ține în curent cu progresul mișcării, dacă găsește de cuviință. El poate convoca adunarea plenară a tuturor comitetelor afiliate. El își numește biroul, comisiunile și subcomisiunile, în care își numește delegații săi, dacă aceasta este necesar.

8. *Biroul Central.* Comitetul internațional își va instala un birou, cu personalul care va fi de trebuință pentru bunul mers al Alianței.

9. *Comitetul executiv internațional.* Comitetul executiv internațional va consta din Președintele și Vice-Președintele Comitetului internațional, din casier, secretari internaționali, din câte un membru delegat de fiecare Comitet național și din 5 membri cooptați de comitet.

Comitetul executiv expediază toate lucrările curente ale Comitetului internațional în intervalul dintre ședințe, căruia îi supune, la prima ședință, o dare de seamă de gestiunea sa.

Comitetul executiv se întrunește de câte ori se simte trebuință. Dacă îi este cu neputință să se întrunească, orice hotărâre importantă se supune, prin corespondență, Comitetelor naționale.

Membrul Comitetului executiv, care nu poate lua parte la o ședință, poate trimite un supleant.

10. *Modificarea statutelor.* Prezentele statute pot fi schimbate numai într'o ședință convocată anume în acest scop, dacă propunerea întrunește voturile majorității Comitetului internațional și dacă, după aceea, este aprobată de două treimi din Comitetele naționale.

11. *Fizionomia comitetului internațional.* Comitetul internațional se compune din delegații Comitetelor naționale, în următoarea proporție: America 13 membri; Anglia și coloniile (Australia, India, Canada, Noua Zeelandă și Africa de sud) 13; Germania 8; Franța 8; Danemarca, Olanda, Italia, Norvegia, Suedia, Elveția,

Belgia, Ungaria, Estonia, Letonia, Finlanda, Austria, Ceho-Slovacia, Polonia, România, Jugo-Slavia, Bulgaria, Grecia, Spania, Portugalia, Lituania, Danzigul, China și Japonia, fiecare câte 4 membrii.

12. *Consiliul de administrație.* Acest consiliu s'a creat în anul 1925, prin următoarea deciziune :

1. Se va numi un Consiliu de administrație, care va consta dintr'un președinte, un secretar general și opt membri, aleși de Comitetul executiv. Acești membri vor fi aleși din următoarele grupe de națiuni, după ce vor fi consultat mai întâi membrii Comitetelor naționale, cari reprezintă aceste grupe și anume : *Grupa 1* : Franța, Belgia, Elveția, Italia, Spania, Portugalia ; *Grupa 2* : Suedia Norvegia, Danemarca, Finlanda ; *Grupa 3* : Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Ceho-Slovacia ; *Grupa 4* : Germania, Olanda, Austria, Ungaria ; *Grupa 5* : România, Jugo-Slavia, Bulgaria, Turcia, Grecia ; *Grupa 6* : China și Japonia ; *Grupa 7* : Imperiul britanic ; *Grupa 8* : Statele Unite ale Americii.

2. Din Consiliul de administrație fac parte și Președintele și Vice-Președintele Comitetului executiv, casierul și secretarii internaționali ai Alianței.

3. Secretarii internaționali ai Alianței voi fi în număr de 8 și se vor numi de Comitetul internațional. Ei vor fi luați câte unul din fiecare din cele 8 grupe de națiuni.

a) Să administreze finanțele Alianței.

b) Să rezolve afacerile curente ale Alianței în intervalul dintre ședințele Comitetului internațional și ale Comitetului executiv.

c) Să execute lucrările ce i se vor indica de Comitetul internațional și de Comitetul executiv.

d) Să dea avizul său Secretarului general, când va fi nevoie ca Alianța să ia o hotărâre urgentă.

e) Să convoace ședințele Comitetului internațional și ale Comitetului executiv și să ia toate măsurile necesare pentru ținerea lor.

f) Să execute deciziunile luate de Comitetul internațional și de Comitetul executiv.

g) Să numească pe delegații Alianței la conferințele internaționale la care va fi invitată Alianța.

h) Să organizeze noi Comitete naționale și să le primească în Alianță, după ce se vor fi constituit oficial.

4. Dacă un membru al Consiliului de administrație nu poate lua parte la o ședință, poate fi înlocuit de un supleant.

6. Consiliul de administrație trebuie să supună Comitetului executiv sau Comitetului internațional un raport asupra gestiunii sale.

Regulamentul interior

votat la Saini Beatenberg, în 1920, și revăzut la Copenhaga, în 1922.

1. *Ședințele.* Comitetul ține o ședință în fiecare zi, dela orele 10—13 și dela 14—17, afară de cazul când s'ar hotărâi altfel.

2. *Procesul-verbal.* Procesul-verbal al ședințelor se va dresa de Secretar. După ultima ședință, Președintele va semna procesul

verbal general și va trimite, prin poștă, câte un exemplar fiecărui membru al Comitetului.

3. *Propunerile.* Orice propunere sau amendament trebuie prezentată adunării și susținută, înainte de a fi primită. Amendamentele trebuie să se refere la o propunere discutată în ședință. Nu poate fi discutat de odată decât un amendament. Dacă un amendament a fost primit, el va fi considerat ca propunere și va putea primi noi amendamente.

4. Orice propunere sau amendament trebuie făcută în scris și va fi citită în Comitet de către Președinte, înainte de a fi discutată.

5. Comitetul executiv va forma ordinea de zi a Comitetului internațional și va decide, dacă o propunere trebuie supusă Comitetului sau nu.

6. Toate propunerile vor fi trimise Comitetului executiv înainte de a fi discutate și nici o propunere nu va fi discutată, decât dacă va fi decis, că ea este în armonie cu scopurile Alianței, așa cum sunt definite în Constituția ei.

7. Propunătorul are dreptul să-și susțină propunerea înaintea Comitetului executiv, când acesta o va lua în discuție.

8. Nici un amendament și nici o discuțiune nu vor fi admise în comitet, dacă Președintele va socoti că ele nu se potrivesc cu scopurile urmărite de Alianță, conform Constituției ei.

9. Comitetul executiv va întocmi lista de membri a Comitetului, cari vor fi propuși în diferitele subcomisiuni și o va supune aprobării Comitetului internațional.

10. *Deciziuni.* Votarea se va face prin ridicare de mână. Dacă se cere vot nominal, fiecare membru își va da votul său. În asemenea cazuri, numele votanților vor fi trecute în procesul-verbal.

11. Orice deciziune se va lua cu majoritatea voturilor. Dacă o cincime din numărul membrilor prezenți cere respingerea, chestiunea va fi tipărită și trimisă prin poștă, după ultima ședință, fiecărui membru al Comitetului internațional. Dacă majoritatea răspunsurilor va fi pentru aplicarea decizunii luate astfel, Secretarul o va aduce la îndeplinire, dacă nu, o va amâna până la o altă ședință a Comitetului.

12. *Prezidenția.* Interpretarea președintelui asupra oricărui punct din regulament are putere de lege.

13. *Lungimea cuvântărilor.* Orice cuvântare nu va putea fi mai lungă de 10 minute. Dacă însă Președintele găsește cu cale, el mai poate acorda vorbitorului încă 5 minute.

Admiterea persoanelor streine. Cuvântările pot fi ținute în ori ce limbă și vor fi traduse în englezește, nemțește și franțuzește

15. *Admiterea persoanelor streine.* Numai membrii Comitetului internațional, numiți în toată forma de Comitețe naționale, au dreptul de a lua parte la ședințele și la deliberările Comitetului. Totuș, Secretarul poate da permise de intrare și altor persoane, care se interesează de lucrările Alianței. Cu învoirea Președintelui, acești oaspeți pot lua parte și la deliberări, dar n'au drept de vot.

Felul cum lucrează Alianța.

Din cele expuse până aci, nu se poate vedea încă destul de limpede felul cum lucrează Alianța. Trebuie dar să adăogăm, că Comitetele naționale se întrunesc când și de câte ori cred și găsesc ele de trebuință.

Comitetele regionale sau ale celor 8 grupe de națiuni se întrunesc odată pe an. Așa d. p. comitetul grupei 5, din care am văzut că fac parte: România, Jugo-Slavia, Bulgaria, Grecia și Turcia (creștinii din republica turcească), s'a întrunit în 1924 în Sinaia, în 1925 la Novi Sad (Jugo-Slavia), în 1926 în Atena, în 1927 în Sofia, în 1928 urma să se întrunească, la 7 Septembrie, în Belgrad, dar s'a amânat, după cererea grecilor, în primăvara viitoare.

Comitetul executiv internațional și consiliul de administrație, din cauză că constau din membri ce aparțin diferitelor națiuni, împrăștiate pe tot globul, se întrunesc mai rar, iar Comitetul internațional se întrunește cam din 3 în 3 ani, așa că întrunirea lui anul acesta, la Praga, este abia a 7-a, dela înființarea Alianței.

Odată cu întrunirea Comitetului internațional de acest an, a fost proiectat și s'a ținut sub auspiciile Alianței și un Congres mondial, al cărui scop special a fost: înțelegerea reciprocă și prietenia dintre popoare. Ședințele Comitetului au fost private, iar ale Congresului au fost publice și au alternat unele cu altele dela 24—30 August a. c.

Conducătorii Alianței.

Înainte de a trece la lucrările Comitetului internațional, în ultima sa întrunire, și ale Congresului concomitent cu el, să vedem cine erau conducătorii Alianței în timpul ținerii congresului.

Președintele Biroului este Arhiepiscopul de Canterbury, iar Vice-Președinți: Arhiepiscopul de Upsala, Natan Söderblom (Suedia), Pastorul William Merril (Statele Unite, America), Pastorul Wilfred Monod (Franța), Profesorul David Cairns (Anglia), Th. de Visser (Olanda), Președintele Friederich Spiecker (Germania), Decanul Otto Herold (Elveția), Episcopul Gleditsch (Norvegia), Episcopul Ostenfeld (Danemarca), Dr. George Ianoșka (Ceho-Slovacia), Episcopul Alexander Raffay (Ungaria), *I. P. S. Dr. Miron Cristea* (România), Episcopul Nicolae al Ohridei (Jugo-Slavia), Mitropolitul Sofiei Ștefan Gheorghieff (Bulgaria) și Mitropolitul Atenei, Chrysostom (Grecia).

Președintele Consiliului de Administrație: Profesorul Eugene Choisy (Geneva); *Secretar general*: Sir Willoughby Dickinson (Londra); *Secretari internaționali*: Profesorul Amilcar Alivizatos (Atena), Pastor Dr. Henry Atkinson (New-York), Pastor J. Jézequel (Paris), Profesorul D. F. Siegmund-Schultze (Berlin), Profesorul Eduard Tennmann (Estonia), Profesorul Nordenskiöld (Suedia) și Pastorul P. T. Tsuga (Japonia); *Cassier*: Guillaume Fatio (Geneva).

Președintele Comitetului internațional: Pastorul Nathaniel Boynton (New-York); *Vice-Președinte:* Episcopul Amundsen (Danemarca); *Cassier:* Guillaume Fatio (Geneva); *Secretari:* Sir Willoughby Dickinson, Profesorul Alivizatos, Pastorul Dr. Atkinson, Pastorul Jézéquel, Profesorul Nordenskjöld, Profesorul Siegmund Schultze, Profesorul Ed. Tennmann și Pastorul Tsuga; *Membri:* Profesorii Deissmann, Hinderer, Richter, Siegmund Schultze (Berlin), Prezenții Simons (Leipzig) și Spiecker (Berlin) și Pastor-Teophil Mann (Frankfurt) și Maas (Heidelberg) din partea Germaniei; Inspectorul eciesiastic Louis Appia, Profesorul de Fayer Pastorii W. Monod și J. Jézéquel cu Doamna Jézéquel, I. Faivoet (Paris) și Pastorul E. Gounelle (St. Etienne) din partea Franței; M. Stafford Crips, Sir W. Dickinson, Principal A. E. Garvie, Mrs. I. Y. Stevenson, Pastorul H. W. Fox și Miss Gwendoline Hill (London), Pastorii Drummond (Sussex) și Patok Manse (Scoția) din partea Angliei; Pastorii H. Atkinson, Boynton, A. Brown, Lynch, Macfarland, Merrill, Plimpton, Fr. B. Smiths, episcopul Luther Wilson și John Mott (New-York), Pastorul Ainslie (Baltimore) Episcopul Cannon (Washington) și prezidentul Faunce (Brown) din partea Statelor Unite ale Americii; Profesorii Karol Beth (Viena), Paul Spannh (Leoben), Pastorul Erich Stohl și Prezidentul Victor Capesius (Viena) din partea Austriei; Pastorii Rochiedieu și Em. Hoyois (Bruxelles), Dedye și Busé (Courcelles) din partea Belgiei; Episcopul H. Ostenfeld și Ch. Norleo (Copenhaga), Episcopul Waldemar Amundsen (Handerlev) și Pastorul Dreise (Nyköbing) din partea Danemarcei; Episcopii Hogenstad (Bergen) și Berni Stoylen (Christiansand), Pastorii Thvedt (Oslo) și Fr. Klaverness (Bergen) din partea Norvegiei; Profesorii Arthur Hjelt, Pietila și Pastorul Kalervo Kurkiala, procuratorul Lorenzo Kihlman (Högbergsgatan) din partea Finlandei; Pastorii Bystron (Stockholm), Fries (Störan) și D-l Anders Sjösted (Stockholm) din partea Suediei; Pastorul Irbe, Profesorul W. Mafons și D-rul Zimmermann (Riga) din partea Letoniei; D-l Bojell (Kaunas), superintendenții Tittelbach (Kedainiai) și Yakubenas (Birzai) din partea Lituanei; Superintendenții Blau (Posen), Bursche (Varșovia), Voss (Katowitz) și Zoeckler (Stanislaw) din partea Poloniei; D-rul i. Prochazka (Praga), Pastorii Fedor Ruppeldt (Záhna), Wehrenfennig (Gablonz) și Profesorul Francis Zilka (Praga) din partea Ceho-Slovaciei; Episcopul Kukk (Reval), Profesorul Hugo Nhamägi (Tartu) și Pastorii Jaan Laik (Tallinn) și Tennumaa (Maarja-Magdaleena) din partea Estoniei; Pastorii Vorweg și Daniel, Superintendentul Kaiweit și Consilierul Farber, din partea Dantzigului; Profesorii Aalders (Groning), Cramco (Utrecht) și Pastorii Hoevers (Haga) și Vissing (Yught) din partea Olandei; Pastorii Francisco Albricias (Alicante), Fernando Cabrera, Juan Fliedner și Enric Lindegaard (Madrid) din partea Spaniei; Profesorul Böhringer (Basel), Pastorul Roger Bornand (Vaud), Doctorele O. Herold (Winterthur) și D-l Muetzenberg (Bern) din partea Elveției; Profesorul Comba, Pastorii Paride Fava, Carlo Ferrati și

avocatul Cesare Gay (Roma) din partea Italiei; Episcopul Ioachim dos Santos, D-l Robert Morcton (Lisabona), Pastorii Frederic Flower (Villa nova de Gaia) și Alfredo da Silva (Oporto) din partea Portugaliei; Profesorul Alexis de Boer, Baronul Albert Kaas, Episcopii Alex. Raffay și Laszlo Ravasz (Budapesta) din partea Ungariei; P. S. Episcop al Râmnicului-Noului Severin, Vartolomei, Preotul profesor I. Mihăilescu, Profesorul V. G. Ispir și Pastorul luteran R. Honigberger (București) din partea României; Arhimandritul Valerian Pribicevici, Profesorul Iriney Georgevici, Arhiepiscopul Gavriilo Miloșevici și Pastorul Samuel Sehumacher (Belgrad) din partea Jugo-Slaviei; Mitropolitul Sofiei, Ștefan Gheorghieff, Arhiereul Paisie, Preotul profesor Ștefan Țancov și Pastorul Furnajieff (Sofia) din partea Bulgariei; Profesorii Amilcar Alivizatos, Dimitrios Balanos, Const. Diovuniotis și Gr. Papamihail (Atena) din partea Greciei; Pastorul T. Albert Moore (Ontario) din partea Canadei; C. Y. Ceng, Miss Ting Șu-King, T. Z. Koo (Șangai) și Profesorul T. T. Lew (Peking) din partea Chinei; Gilbert Bowles, Pastorii Chiba, Kodaera, Kodosera și Țunașima (Tokio) din partea Japoniei; Africa de sud, India și Noua Zelandă n'au comunicat numele delegaților în Comitet. Unii dintre acești membri n'au luat parte la Congres, ci au participat alte persoane în locul lor. Astfel, din partea României, în locul P. S. Vartolomei, a fost P. Cuv. Arhim. I. Scriban. La Congres au luat parte și mulți oaspeți din toate țările.

Ordinea de zi.

I. Alegerea Președintelui; II. Procesul verbal al ultimei întruniri a Comitetului internațional; III. Raportul Comitetului executiv asupra ordinei de zi a ședințelor Comitetului și alegerea Comisiunilor; IV. Rapoartele orale asupra activității fiecărui Comitet național; V. Raportul Comitetului executiv asupra lucrărilor efectuate dela ultima întrunire a Comitetului internațional, cuprinzând: a) Raportul secretarului general Sir W. Dickinson, pe baza art. 9 din Statute, și b) Raportul secretarului internațional, Pastorul Jézéquel (Vezi primul raport în anexa A); VI. Suprimarea Consiliului de administrație, propusă de Comitetul executiv (vezi § 27 din raport, anexa A). Chestiunea a fost examinată din nou și s'a decis să se propună Comitetului internațional desființarea Consiliului administrativ și înlocuirea lui cu un Comitet executiv constând din cel mult 9 membri, din care să facă parte ex officio cei 4 secretari ai Alianței: Sir W. Dickinson, Pastorii Dr. Atkinson și Jézéquel și Profesorul Siegmund-Schultze, dimpreună cu Președintele Comitetului executiv, iar ceilalți membri să fie cooptați în fiecare an de Comitetul executiv; VII. Reorganizarea Secretariatului (vezi § 25 din raport). „Uniunea bisericilor pentru pace“ a examinat chestiunea organizării Alianței în Europa și a făcut cunoscut Comitetului executiv, în timpul când eră întrunit la Constanța, că a luat măsuri pentru înființarea a două noi posturi

de Secretari ai Alianței, unul la Paris și altul la Berlin și a făcut apel pentru ocuparea lor. la Pastorul Jezequel (Paris) și la Profesorul Siegmund Schultze (Berlin); VIII. Cooptare de noi membri în Comitetul internațional (vezi § 24 din raport). Punctul 4 din Statutele Alianței va fi amendat prin adăugarea următoarelor cuvinte: «Comitetul internațional are dreptul să coopteze cel mult 10 membri. Acești membri fac parte din Comitet până la următoarea lui întrunire și pot fi realeși»; IX. Noui Comitete naționale în coloniile engleze (vezi § 22 din raport); X. Conclucrarea cu Life and Work (vezi § 9 din raport). Se propun următoarele: «Ca urmare a unui acord încheiat la Stockholm, în 1925, între Comitetul internațional al Alianței și Comitetul de continuare al Creștinismului practic, delegații celor două organizațiuni au fost autorizați să discute împreună asupra metodelor prin care ar putea să colaboreze mai bine. Delegații s'au întrunit în Berna, la 23 August 1926 și au studiat temeinic chestiunea ce le era propusă. Părerea lor este, că ambele organizațiuni au atâtea puncte comune, că este foarte de dorit ca să se stabilească între ele o colaborare mai strânsă. Ambele organizațiuni își au privirile îndreptate în aceiași direcțiune și prin urmare trebuie admisă o împărțire a muncii, pentru ca ținta urmărită să poată fi atinsă mai iute. Life and Work are destul de lucru pe tărâmul activității creștine sociale, în deosebi cu privire la industrie și la educație, cum și în alte privințe, care, considerate din punct de vedere internațional, trebuie să țintească spre pacea universală. Alianța universală are ca scop unic și permanent pacificarea universală prin mijlocirea bisericilor și este bine organizată pentru împlinirea acestei misiuni. Ca urmare, delegații au căzut de acord, ca Alianța universală și Life and Work să stea în strâns contact și să-și împartă munca astfel, ca toate chestiunile cari se referă la pacificarea lumii prin intermediul bisericilor, să fie socotite ca domeniu propriu al Alianței universale. De acord cu cele de mai sus, Comisiunea este de părere, că fiecare biserică, cum și Conferința universală pentru Creștinismul practic, sunt datorare să insiste asupra caracterului supranațional al bisericii și să facă tot ce le va fi posibil pentru cultivarea frăției internaționale pe bază Creștină»; XI. Educarea copiilor și a tinerilor în vederea păcii (vezi anexa B, raportul comisiunii speciale de educație); XII. Dezarmarea generală (vezi anexa C, propunerea făcută Congresului); XIII. Indatoririle Alianței (vezi anexa D, memoriul Comitetului național german); XIV. Luteranii din Transilvania; XV. Alegerea Biroului: a Președintelui, a Vice-Președintelui, a Casierului, a Secretarilor și a Comitetului executiv; XVI. Coordonarea forțelor pacifiste (vezi anexa E); XVII. Conferința mondială a tineretului creștin. Raportul subcomisiunii numite de Comitetul executiv pentru studierea proiectului ținerii unei Conferențe mondiale a tineretului creștin, în scopul de a-l înrola în cruciada pentru pace (vezi anexa F); XVIII. Statutele Comitetelor naționale (vezi § 21 al raportului); XIX. Conferințele regionale. Raportul Secretarului

general (vezi anexa G); XX. Darea de seamă financiară: a) Tablou de încasările și cheltuelile făcute de Casier în cursul anilor 1925, 1926 și 1927; b) Proiectul de buget prezentat de Comitetul executiv; XXI. Anuarul. Prezentarea Anuarului Alianței pe 1928; XXII. Biroul presei. Raportul Comitetului executiv asupra noilor sale proiecte în ce privește biroul presei; XXIII. Comisiunea minorităților. Rezoluțiunea prezentată de Comitetul național bulgar; XXIV. Rezoluțiunea prezentată de Comitetul național spaniol; XXV. Diverse.

Programa după care s'au desfășurat lucrările Comitetului și ale Congresului.

Vineri 24 August, ora 10. Intrunirea Comitetelor Alianței (în sala de ședințe a Parlamentului).

Sâmbătă 25 August, ora 10. Ședința intimă a Comitetului Alianței (într-o sală de secțiuni a Parlamentului).

Ora 15. Idem.

Ora 17,30. Ședința Subcomitetelor A. B. C. (în diferite săli ale Parlamentului).

Duminică 26 August, orele 10—12. Serviciu divin în diferite biserici ale orașului.

Au predicat: Episcopul de Ripon (Anglia), în biserica Sf. Salvator; Profesorul Wilfred Monod (Paris), în biserica Sf. Clement; Episcopul William Mc. Dowel (Statele Unite), în biserica Metodistă; Episcopul James Cannon (Statele Unite), în biserica Fraților boemi; Profesorul Dr. Ernest Comba (Roma), în biserica ceho-slovacă națională (Sf. Nicolae); Episcopul Ioachim dos Santos Frigueiredo (Lisabona), în biserica baptistă; Pastorul Herm. Maas (Heidelberg), în biserica evanghelică germană; Dr. W. A. Drummond (Anglia), în biserica Frăția liberă.

Ora 20. Conferință publică despre educația tineretului pentru pace (în sala Casei obștești).

Vorbitorii: Dr. Milan Holdza, Ministrul (ceho-slovac) al Școlilor și Culturii naționale; A. L. Fisher, fost Ministru al Instrucțiunii în Anglia; Dr. Jan Uher, Profesor universitar în Bruno (Ceho-Slovacia); Arhim. Iuliu Scriban, Profesor universitar în Chișinău (România).

Luni 27 August, ora 10. Ședința de deschidere a Congresului (în sala de ședințe a Parlamentului). Salutări și răspunsuri.

Ora 11,30. Temeliile juridice, morale și religioase ale păcii, (conferință de d-l Walter Simons, Președintele Inaltei Curți de Casație a Germaniei).

Ora 15,30. A doua ședință a Congresului.

Rapoartele prezentate în chestiunea „Desarmării”: 1. Programa

Notă. — Ortodocșii cehi servindu-se cu biserica națională ceho-slovacă de aceeași biserică, Sf. Nicolae, și în această Duminică fiind rândul ceho-slovacilor să se folosească de biserică, clericii ortodocși veniți la congres n'au avut unde să predice.

desarmării din punct de vedere moral, Pastorul Elie Gounelle; 2. Propuneri și metode de desarmare în legătură cu opera Alianței, Profesorul William I. Hull; 3. Desarmarea spiritelor ca necesitate prealabilă, Profesorul Martin Rade. Discuțiune.

Ora 17. Recepțiune dată de Primăria orașului Praga (în Casa obștească), a vorbit Episcopul Laszlo Ravasz.

Marți 28 August, ora 10. A treia ședință a Congresului (în sala de ședințe a Parlamentului). Rapoartele prezentate asupra chestiunii: „Cum pot contribui bisericile la desarmarea mondială?”. 1. Cooperarea cu Societatea Națiunilor și cu Curtea internațională, Sir Willoughby Dickinson; 2. Cooperarea cu munca, Albert Thomas¹⁾; 3. Cooperarea cu guvernele, Profesorul Politis²⁾; 4. Cooperarea cu organizațiile feminine, D-șoara L. C. A. van Eeghen.

Ora 15,30. Ședința intimă a Comitetului internațional (într-o sală de secțiuni a Parlamentului). Examinarea propunerilor pentru desarmare.

Ora 20. Recepțiune dată de Ministerul de Externe (în sălile Clubului social), au vorbit: Decanul Shailer Mathews și Episcopul Laszlo Ravasz.

Miercuri 29 August, ora 10. A patra ședință a Congresului. Inlocuirea siguranței bazată pe forța armelor, prin siguranța bazată pe prietenia internațională, creată de biserici, Episcopul Irinei ai Novi-Sadului și Pastorul William P. Merrill. Examinarea raportului propus de Comitetul internațional asupra „Desarmării”. Măsurile de luat.

Ora 20. Conferință publică asupra temei, „Progresul social și pacea mondială”.

Vorbitori: Dr. Ed. Beneš, Ministru de Externe al Cehoslovaciei³⁾; Albert Thomas⁴⁾; Episcopul Jensen; Fred B. Smith.

Joi 30 August, ora 10. Ședință intimă a Consiliului internațional (într-o sală de secțiuni a Parlamentului). Alegerea membrilor biroului. Rapoartele Sub-Comitetului.

Ora 15,30. A cincea ședință a Congresului (în sala de ședințe a Parlamentului).

Rapoartele prezentate asupra chestiunilor: 1. Desfășurarea anumitor grupe în viața economică și pacea mondială Profesorul Donnedieu de Vabres; 2. Presa și pacea mondială, Pastorul S. Parkes Cadman.

Ora 18. Serviciul divin de închiderea Congresului (biserica ortodoxă Sf. Nicolae). Despre pacea univerală, Nathan Söderblom, Arhiepiscopul Upsalei.

Fiecare ședință s'a început cu rostirea unei rugăciuni și a unei scurte cuvântări de către un prelat și întonarea unui imn religios. Rugăciunea și cuvântarea din prima ședință au fost rostite de părintele Arhimandrit Seriban.

1) 2) N'au venit, dar și-au limes conferințele scrise.

3) 4) N'au fost de față. Au vorbit alții în locul lor.

Ședințele Comitetului internațional au fost prezidate cu un tact extraordinar de Episcopul danez Ammundsen, iar ședințele Congresului de diferite personalități marcante dintre congresiști.

Preotul I. MIHALCESCU,

Profesor și Decan al Facultății de Teologie
din București.

Legăturile Vaticanului cu guvernul chinez din Nanking. — O telegramă din Roma, a Agenției *Rador*, cu data de 15 August a. c., spune că cercurile oficiale ale Vaticanului dau vestea că Consiliul guvernului din Nanking a aprobat regulamentul relativ la misiunile străine, autorizând tot-odată misiunile să închirieze terenuri, în vederea clădirii spitalelor și școlilor acelor misiuni în interiorul Chinei.

Preoți în însoțirea cercetașilor. — O telegramă din Constantinopol, a agenției *Rador*, cu data de 8 Sept. a. c., spune că o mie de cercetași italieni, din organizația fascistă, au plecat în călătorie pe coastele Mediteranei, ca să cunoască porturile cele mai de seamă ale ei și să se deprindă cu viața pe mare. Ei sunt însoțiți de 20 de ofițeri, 12 ziarști, 2 preoți și 3 medici.

Învățământ creștinesc pentru negrii din Africa. — Până acum nu s'a gândit nimenea să dea locuitorilor negri din Africa un învățământ statornic. Se zicea că nu au atențiunea în stare de a se fixa mult timp la un obiect. După o telegramă din Londra însă, pe care o găsim în ziarul *Universul* (21 Sept. a. c.), chestiunea aceasta își capătă acum altă dezlegare, fiindcă, mai cu seamă după război, s'a constatat că misionarii catolici au izbutit, într'o largă măsură, să obișnuiască pe copiii de negri cu stabilitatea, deșteptându-le și-un interes pentru cultura europeană, cu ajutorul cinematografului sau chiar al radiofoniei...

Aceste rezultate fiind constatate în rapoarte oficiale, guvernul englez s'a văzut nevoit să alcătuiască o lege a învățământului obligatoriu pentru negrii din coloniile africane ale Angliei.

Dar în această chestiune, s'a mișcat și Vaticanul, care îndată a luat hotărârea ca un prelat papal să plece grabnic în Africa și să studieze la fața locului cum s'ar putea înființa și conduce niște școale speciale de misionari, în legătură cu principiile fixate în noua lege engleză, privitoare la învățământul din colonii.

Trimisul papal este cardinalul Hinsley, care, ajungând în Africa, a fost obiectul unei atențiuni deosebite din partea autorităților engleze și a locuitorilor.

Guvernatorul englez a spus: „trebuie să recunoaștem meritele deosebite ale misionarilor în opera de luminare a lumii cum și valoarea școalelor de misionari. Aceste școale vor avea tot sprijinul guvernului și al nostru, fiind tare încredințați că nu se poate cugeta educația și civilizația popoarelor fără religie”.

Cardinalul Hinsley va vizita toate cele 51 vicariate, care sunt în teritoriile de sub stăpânirea engleză; în total, sunt în Africa 111 vicariate catolice.

Congresul euharistic în Czenstochau. — În Czenstochau (Polonia) s'a ținut un congres euharistic, care s'a încheiat în ziua de 9 Sept. a. c. La sfârșitul lui, congresiștii s'au înșirat în procesiune în interiorul catedralei. Ziarul *Prager Presse* (11 Sept. a. c.), din care luăm știrea, zice că 400.000 de congresiști au luat parte la acest congres și că totalul persoanelor care au venit acolo (adică nu numai membrii) au fost de 500.000. Știrea vine dintr'o telegramă din Varșovia, pe care noi n'o credem de loc. E sistemul catolic de a umfla numărul, ca să facă impresiune. Cum au să fie la un congres 500.000 de oameni? N'au fost atâția în tot anul sfânt la Roma în 1925, când i-am prins pe uniții dela *Vestiitorul* din Oradea-Mare că umflau numerele.

La congres s'a hotărât să se ceară Papii să înființeze o sârbătoare a lui Iisus, iubitorul muncitorimii. S'a alcătuit și un protest împotriva măsurilor față de catolici în Mexic.

Perderile Bisericii catolice în Austria.—Deși după război se tot vorbește despre sporul Bisericii catolice în toată lumea și deși presa ei se laudă în toate părțile cu izbânzile pe care le are, totuși ea nu are numai izbânzi, după cum citim o știre pe care o găsim în foaia săptămânală de peste munți *Foala Interesantă* (Orăștie, 5 Aprilie 1928). În ea ni se spune că, în Austria, dar mai ales în Viena, sunt tot mai numeroși cei les din legăturile bisericii și se mărturisesc fără religie, fără o biserică, fără o credință. Bate la ochi că cei ce părăsesc astfel biserica sunt toți romano-catolici, printre care se vede că e mai multă nemulțămire cu cârmuirea lor. De ce? Nu spun știrile. Numai atât că: Mai ales dela război încoace, numărul celor ce părăsesc biserica romano-catolică e tot mai mare. În 1923, au părăsit-o mai mulți: 23.200, într'acel singur an. În anul 1926, au ieșit din ea 14.000. Iar în anul 1924, numărul lor a sporit mult: Numai în Viena erau, înainte de încheierea anului, 15.000, cari se mărturiseau „liber-cugetători”.

Dela congresul învățaților ruși.—La congresul învățaților ruși pribegi în strălănatate, care s'a ținut în Belgrad și s'a deschis la 16 Sept. a. c., Episcopul sârb *Dosotei* al Nișului a reprezentat pe Patriarhul sârbesc și a vorbit în numele lui.

Moartea lui Jean Bourdeau.—A murit Jean Bourdeau, membru al Academiei de științe morale și politice din Franța. Colaborator la *Revue des deux Mondes* și la *Débats*, Bourdeau se ocupa, de 40 de ani încoace, cu problemele sociale. Avea numeroase cunoștințe și era scriitor de talent. A publicat o serie pe volume în care studiaza mișcarea filosofică contemporană. Prin analizele sale spirituale și vii, a popularizat pe Taine și pe Bergson.

CARTI, REVISTE, ZIARE

Ștefan Zankow, Das orthodoxe Christentum des Ostens. — Furche-Verlag, Berlin, 1928. 148 pag. 6 Mărci.

Atingerea dușmănoasă pe care a provocat-o războiul mondial între popoarele bătrânei Europe a făcut loc după războiu unui viu interes pentru cunoașterea mai de aproape a popoarelor sud-est europene, popoare eminentamente ortodoxe, de către popoarele catolice și protestante din apusul și nordul Europei și de americanii Statelor unite. Cum ceea ce face deosebirea cea mai caracteristică între aceste două grupe de popoare este înțelegerea și trăirea în chip diferit a creștinismului pe care-l mărturisesc și unele și altele, obiectul de căpetenie al studiului occidentalilor și sud-orientalilor europeni îl formează ortodoxismul.

Pe când înainte de războiu numai Gass și Kattenbusch dintre germanii protestanți se ocupaseră special de ortodoxism din punctul de vedere al științei comparate a confesiunilor, iar înșeu leaderul protestantismului german Adolf Harnack, recomanda auditorilor cursului său de Simbolică să citească „Dorfgeschichten“ ale lui Tolstoi, pentru a-și face idee de ortodoxism, pe când teologii romano-catolici, afară de săgeți inveninate aruncate din când în când, treceau sub tăcere mormântală ortodoxismul, ca și când n'ar fi existat, astăzi lucrurile au luat cu totul altă înfățișare. Se dau la iveală lucrări și reviste speciale despre ortodoxism și de catolici și de protestanți, țările ortodoxe sunt străbătute de teologi ai ambelor confesiuni, spre a face studii la fața locului, conferințele mondiale se țin de reprezentanții bisericilor protestante, pentru apropierea între acea confesiune și cea ortodoxă, etc. Rușii din diaspora contribuie și ei foarte mult la cunoașterea și aprecierea din ce în ce mai aprofundată și mai temeinică a creștinismului nostru ortodox.

Din acest gir lung de acte și sfertări vrednice de toată lauda pentru o mai mare apropiere între protestantism și ortodoxism, fac parte și cursurile pe care le-a ținut, ca oaspete, la Universitatea din Berlin, în semestrul de vară al anului 1927, părintele profesor Ștefan Zankow, dela facultatea de Teologie din Sofia, cursuri care stau la temelie lucrării de oare ne ocupăm.

Părintele profesor Zankow este un reputat canonist, care a publicat în limba germană 2 interesante volume despre biserica bulgară *Die Verfassung der bulgarischen orthodoxen Kirche*, editura Gebrüder Leemann, Zurich, 1918 și *Die Verwaltung der bulgarischen orthodoxen Kirche*, editura Karras, Kriöber und Nietschmann, Halle a. S. 1920, cum și o monografie despre *Constituția bisericii românești*, Sofia, 1926 și numeroase alte lucrări în limba bulgară.

Eminentele calități ale canonistului se văd și în lucrarea de față, care este o expunere completă a ființei ortodoxismului. Materia tratată este împărțită în 6 prelegeri, care au fost însoțite la tipar de bogate, foarte bogate notițe bibliografice. În deosebi punerea la contribuție a bogatei literaturi teologice rusești și cu aceasta aducerea ei la cunoștința celor ce nu știu rusește, ca și folosirea scrierilor teologice românești, sârbești, grecești și bulgărești — într'un cuvânt ale tuturor popoarelor

ortodoxe — face din lucrarea profesorului Zankow un prețios *Vademecum* al ortodoxiei, dacă n'am constata încă cu multă părere de rău — cum se va vedea — o pronunțată deviere, în unele puncte, dela învățătura dogmatică a bisericii ortodoxe.

Pentru a ne putea face o idee exactă de cuprinsul acestei cărți și a putea aprecia după justa ei valoare, să urmărim expunerea autorului prelegere cu prelegere.

În prima prelegere, intitulată „*Introducere*”, se expun următoarele chestiuni: Cum au privit și cum privesc bisericile din apas (romano-catolică și protestantă) biserica ortodoxă de răsărit, la care răspunsul dat se poate rezuma în următoarele 2 propozițiuni: romano-catolicii au ignorat-o și o ignorează, protestanții au simpatizat-o și mai ales în ultimul timp îi arată un viu interes; o privire și date statistice asupra popoarelor ortodoxe și a bisericilor autocefale și autonome; dezvoltarea istorică a ortodoxismului, luptele ce el a avut de dus cu papalitatea și cu mahomedanismul, renașterea ortodoxiei; ființa ortodoxiei și determinarea ei (biserica ortodoxă este biserica apostolilor și a marilor părinți bisericești, biserica celor dintâi veacuri creștine, a timpului sinoadelor ecumenice, continuatoarea bisericii cea una și nedespărțite. Ea crede că a fost și este moștenitoarea directă și păstrătoarea credințioasă a vechei și sfinte biserici); izvoarele din care poate fi cunoscută ortodoxia și anume: Sfânta Scriptură, Sfânta Tradițiune și cărțile simbolice. Aci avem de observat că autorul nu dă Sfintei Tradițiuni și cărților simbolice adevărata însemnătate pe care ele o au în ortodoxie. După Sfânta sa, Sfânta Tradițiune s'ar cuprinde „numai” în hotărârile dogmatice ale celor 7 sinoade ecumenice, (pag. 32), deși îndată după aceea amintește și de cărțile liturgice și de scrierile părinților bisericești, cărora de altfel le atribuie o însemnătate cu totul secundară. În ce privește „cărțile simbolice”, ele nu merită, după autor, acest nume și n'ar fi recunoscut ca atare de biserică. În sprijinul părerii sale, profesorul Zankow citează într'adevăr părerile a o mulțime de teologi moderni ruși și greci, cari totuș, ori cât de mulți și de autoritari ar fi, nu vor putea elăbi caracterul dogmatico-simbolic al acestor cărți, recunoscut, decretat și admis de întreaga biserică ortodoxă învățătoare și propovădit ca atare de toți profesorii ortodocși de Dogmatică. Pentru ce adică, în deosebi, Mărturisirea ortodoxă a lui Petru Movilă, aprobată de un sinod local din Kiew (1640), de sinodul din Iași (1642), de sinodul patriarhal din Constantinopol și de cel din Betlehem (1672), n'ar fi pentru biserică ortodoxă ceea ce sunt catehismele lui Luther și articolele smalcaldice pentru luteranism, catehismul de Heidelberg pentru calvinism sau chiar catehismul tridentin pentru romano-catolicism? Cumva, pentru că s'a dovedit că Petru Movilă, ca și Patriarhul Dositei, a fost influențat de catolicism? Dar în care lucrare și în ce autor nu se găsește influențe străine? Chestiunea e numai ca influența din afară să nu se exercite și asupra fondului, spre a-l denatura, ceea ce nu este cazul cu Petru Movilă și cu Patriarhul Dositei. Noi, ortodocșii, trebuie să susținem sus și tare, că „așa zisele cărți simbolice” ale bisericii noastre sunt într'adevăr *cărți simbolice*, pentru că în ele se cuprinde exact și destul de amănunțit învățătura specifică a ortodoxiei. Aș vrea ca ce

cari le tăgăduesc acest caracter să spună, ce pun în locul lor, ce alte izvoare cunoscute, din care să se poată deduce învățătura bisericii noastre spre deosebire de celelalte confesiuni și care altul poate fi dreptul teologilor ortodocși, dacă nu cărțile simbolice?

A II-a prelegere este intitulată „Credo” și cuprinde întreaga învățătură de credință a bisericii noastre, așa cum autorul a găsit de cuviință s-o redea. Expunerea începe cu considerațiuni dogmatice asupra simbolului niceno-constantinopolitan. Fidel și consecvent punctului său de vedere, stabilit în prelegerea întâi, că adică cărțile simbolice n'au acest caracter pentru ortodoxie, autorul numește acest simbol „documentul cel mai autoritativ și mai cu greutate al doctrinei bisericii”, „coloana vertebrală”, „compendiul dogmelor” și „normă absolută a credinței” (pag. 37). Este aci incontestabil din partea autorului, o exagerare ale cărei consecințe sunt foarte grave, căci dacă simbolul este un document, fie oricât de autoritativ și cu greutate, are nevoie de interpretare, pentru a fi învățatură dogmatică; dacă e coloană vertebrală, trebuie îmbrăcat în carne și înzestrat cu organe, pentru a da un trup viu; dacă e un compendiu al dogmelor, câtă să fie desvoltat, spre a ne putea da o Dogmatică și oine poate face aceasta, dacă nu cărțile simbolice. Cât pentru predicatul de „normă absolută a credinței”, el cuprinde în sine o afirmațiune cu totul neîndreptățită din punct de vedere ortodox și care convine de minune protestantismului, căci dacă simbolul niceno-constantinopolitan este normă absolută de credință, ceea ce înseamnă și normă unică, deoarece absolutul nu poate fi decât unul, atunci mai putem susține noi învățătura despre cele șapte sfințe taine și alte multe învățături dogmatice, unele comune cu catolicismul, altele diferite, dând o înfățișare sui generis edificiului dogmatic ortodox? Simbolul niceno-constantinopolitan este recunoscut ca normativ în materie de credință și de către catolici și protestanți, cum se explică și justifică atunci diferențele dintre aceste confesiuni? Definițiunea dogmei ca atare adevăr stabilit de un sinod ecumenic și primit de întreaga biserică, dată de autor, este prea simțită și se contrazice cu atributul de „normă absolută a credinței” dat simbolului niceno-constantinopolitan, pentru că dogmele formulate de sinoadele III—VII ecumenic nu se cuprind în acest simbol și atunci: ori dogmele nu sunt adevăruri de credință stabilite de un sinod ecumenic, ori simbolul niceno-constantinopolitan nu este normă absolută a credinței. Tertium non datur. Celalalte puncte desvoltate în această prelegere sunt: Sfânta Treime, căderea omului în păcat, întruparea lui Dumnezeu Fiul și răsomnărea omului din păcat și înălțarea lui, asupra cărora se dau numeroase și prețuite, dar câte odată și dubioase, citațiuni din operele teologilor ruși; apoi despre îngeri și demoni, despre eshatologie (în care autorul se declară pentru ἀποκατάστασις τῶν πάντων a lui Origen, deși nu în forma pur origenistă) și — într'o bogată notă — despre știința teologică ortodoxă în prezent.

Prelegerea III poartă titlul „Biserica”. Aci se tratează despre: Definiția bisericii, biserică înțelesă ca un organism, capul și membrii bisericii, biserică stălu și întărire a adevărului, biserică văzută, unitatea bisericii, biserică lui Christos și biserică ortodoxă, cu în afară

de biserică nu este mântuire, sfințenia, universalitatea și apostolicitatea bisericii, demnitatea episcopala, preotul și laicul, totalitatea credincioșilor, sinoadele biseroești, patriarhatul ecumenic și autoritatea și libertate. Cum cele mai multe din aceste chestiuni fac parte și din Dreptul bisericesc, specialitatea autorului, sau cel puțin pot fi tratate și din punctul de vedere al acestui drept, autorul este aoi la largul său și expune engestiu și păreri de o foarte mare importanță, ceea ce nu împiedică însă ca unele din ele să nu se împace în total sau nicidecum cu ceea ce învață Dogmatica ortodoxă.

Plecând dela nimerita definiție a bisericii ca organism, ceea ce de altfel nu e departe nici ceva cu totul nou față de definiția curentă a bisericii ca societate, pentruoă, după Sociologie, societățile sunt organisme, profesorul Zankow, atinge chestia capului bisericii, unde, întemeiat pe un text cam obscur din Sfântul Ignatie Teotorn (Tralieni 11), face afirmațiunea că: *Iesus Christos, n'ar putea exista fără acest trup* (biserica), ceea ce cred că n'ar putea semna nici un teolog creștin, pentrucă duce la negarea dumnezeirii lui Christos. Corect, abil și cu deosebită ampoare sunt expuse chestiunile despre membrii bisericii, despre vizibilitatea și invizibilitatea bisericii, ca și despre celelalte însușiri ale ei. O deosebită importanță s'a dat chestiunii: Care este adevărata biserică? Aci, autorul nu se împacă cu părerea majorității teologilor ortodoși, că adevărata biserică a lui Christos este biserica ortodoxă, ci, de acord cu câțiva teologi ruși contemporani și cu mitropolitul grec de Tiatira, I. P. S. Gherman Strinopulos, este de părerea pe care însuși o caracterizează de „*incă neprecisă și în amănunte neformulată și neîntemeiată*” (pag. 75), că *biserica este una și cuprinde pe toți cei botezați în Christos*” (ibid). Formula aceasta generoasă se pretează foarte bine tendinței de unire a tuturor bisericilor, dar are ensurul că nu se potrivește cu doctrina bisericii ortodoxe asupra acestui punct, care — deși nu e recunoscută de un sinod ecumenic, cum nu e dealtfel recunoscută nici existența ortodoxiei — este totuși doctrina ei oficială și titlul ei îndreptățit de glorie, cum se afirmă la pagina 74. Această părere nu poate rezista nici în fața unui examen logic. Deoarece sunt mai multe biserici — în înțelesul de comunități — și diferențele dogmatico dintre ele sunt foarte mari, să ne gândim d. p. numai la biserica ortodoxă sau la cea romeno-catolică și la inoherentism; nazarenism; quakeri, penticostaliști, etc., nu e admisibil ca adevărul să fie în același timp și deopotrivă în atâtea părți diferite, ci, cum el este unul singur, trebe să fie și de o singură parte. Noi, ortodoși, întemeiați și pe mărturiile sincere și desinteresate ale nora din frunțașii protestantismului, cari privesc cu simpatie biserica noastră, susținem sus și tare, că adevărul este de partea noastră, că biserica ortodoxă este adevărata, singura adevărată biserică a lui Christos. Dacă n'am avea și mărturisii această convingere neclintită, pentru ce am mai ține numele de ortodox? Pentru ce am mai pierde timpul în discuții dogmatico cu cei ce caută unirea cu biserica ortodoxă și n'am lepăda haina unui învechit și neîntemeiat dogmatism, spre a înlăptui dorita unire cu bisericile de dată recentă și mai liberale, mai degajate de dogmatism? Am da astfel dovadă de mai adâncă, mai largă și mai

înțelegătoare dragoste creștinească. Întrebarea ar fi numai: Veșmântul dogmatic al cărei confesiuni sau secte ar trebui să l îmbrăcăm? Și cum răspunsul ar varia dela o confesiune la alta și dela sectă la sectă, însuș acest fapt dovedește falsitatea părerii adoptate de autor. Este oare esolusivistă și jiguitoare pentru celelalte biserici, susținerea că biserica ortodoxă este singura biserică adevărată? Cred că nu, mai întâi pentru că învățăturile și practicile celorlalte biserici sunt în mai mare măsură, aceleași cu ale vechilor erezii și secte, condamnate de sinoadele ecumenice, așa că abaterea lor dela adevăr este evidentă și confirmată de istorie, ori cum s'ar încerca justificarea ei. După aceea, susținând că biserica noastră este cea adevărată, singura adevărată, nu învățăm nicidecum că toate celelalte biserici ar fi în totul și cu totul neadevărate și deci false sau mincinoase, ci, plecând dela principiu că, pe negațiune nu se poate clădi nimic, susținem că nici una din celelalte biserici nu este lipsită cu totul de adevăr, ci fiecare din ele îl posedă într'o măsură oarecare, fiecare este mai mult sau mai puțin adevărată. Nu facem noi aceleași deosebiri și între creștinism și celelalte religii? Spunem prin aceasta un neadevăr, jigulim celelalte religii ori le disprețuim sau le tăgăduim dreptul la existență, dacă le ierarhizăm după valoarea lor intrinsecă? Incontestabil, că dorim ca numai adevărul creștin să domnească în lume, că suntem încredințați că cuvântul Mântuitorului lumii despre „o turmă și un păstor“ se va împlini în scurturea veacurilor și că acest adevăr, păstrat fără schimbare în chivotul dogmatic al bisericii ortodoxe, se va impune cu timpul tuturor conștiințelor, dar înțelegerea dreaptă a împrejurărilor de loc și de timp care au dat naștere și fac să trăiască atâtea religii, confesiuni și secte, nu impune să dăm fiecareia ce este al său, să prețuim pe fiecare după merit și să nu ne sumețim, ca posesori unici ai adevărului. Argumentarea pentru cealaltă părere că: Precum biserica văzută constă și din cei buni și din cei răi, tot astfel biserica adevărată (întreaga biserică) constă din biserici adevărate și biserici rătăcite sau bolnave (pag. 75), nu esclnde în fond deosebirea principială de biserică adevărată și biserici mai puțin adevărate, ba chiar admite biserici rătăcite, numai că le insumează pe toate într'una singură, pe care o desemnează cu predicatul de „adevărată“. așa că de fapt este mai puțin măgulitoare pentru celelalte biserici și formularea ei defectuasă din punct de vedere logic. Cu multă căldură apără autorul lărgimea de suflet ce caracterizează biserica ortodoxă în raporturile ei cu celalte biserici și deplina obiectivitate cu care ea le privește. Dovada cea mai convingătoare pentru aceasta este faptul invocat de sfinția sa, că niciodată în biserica ortodoxă, nici pe catedră nici de pe amvon, nu s'a susținut adagiul romano-catolic: „*Extra ecclesiam nulla salus*“. Asupra acestui punct cred că nu greșesc, dacă afirm că biserica ortodoxă se călăzuește de adagiul: „*Extra baptismum nulla salus*“ înțelegând prin botez adevăratul botez, adică cel săvârșit cu numele Sfintei Treimi, potrivit rânduelilor canonice și privind această sfântă taină ca o condițiune a mântuirii, ceea ce înseamnă că toate bisericile, care administreză botezul după datina bisericii vechi ecumenice, asigură mântuirea celor botezați, dar nu o efectuează în cei ce trăiesc după botez decât prin primirea și a celorlalte sfinte taine.

Unde autorul este în izbitoare divergență de doctrina oficială a bisericii ortodoxe este chestiunea autorității supreme a bisericii. Aci, canonistul Zankow afirmă categoric: *Autoritatea supremă în biserica ortodoxă este biserica însăși și anume întreaga biserică, întreaga comunitate a bisericii* (pag. 80). Se constată un desăvârșit paralelism de enunțare între afirmațiunea de față și cea de mai sus, privitoare la concepția autorului despre adevărata biserică. Cu toate că se stabilește exact deosebirea fundamentală între națiunea romano-catolică și cea ortodoxă despre caracterul clericilor de mijlociori, iar nu de stăpânitori, de posesori ai harului dumnezeesc, cu toate că se arată deosebita atribuțiune ale treptelor ierarhice, cu toată că, într-o notă (39), se vorbește de caracterul sacramental al hirotonei și de origina apostolică a episcopatului, totuși de fapt ierarhia nu este recunoscută, hirotonia nu este admisă și clericii în genere sunt declarați de simpli aleși și reprezentanți ai poporului. Citez textual: *„Totuși acest serviciu (de slujitori ai altarului și de păstori sufletști, pentru care sunt aleși și sfințiți) nu-i ridică nicidecum la o stare mai înaltă, care ar face din ei alți oameni sau i-ar schimba în alte ființe, care să stea la mijloc între lumea lui Dumnezeu și lumea oamenilor”* (ibid.). De sigur, nimeni nu va susține că preoții se transformă în ființe superioare prin primirea tainei preoției, totuși un ortodox nu va subscie, că clericii, de vreme ce sunt — după însăși expresia autorului — *instrumente ale lui Dumnezeu* (ibid.) nu trebuie să fie de o moralitate și de o sfințenie superioară. Că nu toți corespond acestui înalt postulat, se explică prin distanța ce desparte întotdeauna idealul de realitate. Înăș sfințenia serviciului preoțesc, cere dela preot sfințenie a vieții lui, așa cum serviciul ostășesc cere dela ostaș vitejie și spirit de jertfă, dela dascăl cunoștințe întinse, dela negustor minte ageră, etc. Preotul ortodox are deci o situațiune morală și religioasă deosebită în sânul comunității creștine, este incontestabil superior acelor de a căror mântuire sufletească poartă grijă, este păstor de suflete și ca atare nu stă pe aceeași treaptă dnhovnicească, nu este părtaș harului dumnezeesc, pe care-l împarte, în aceeași măsură cu păstoriții ei. Intre el și ei stă suizul pe care el l-a uroat prin plenitudinea harului revărsat asupra-i de sfânta taină a preoției. Dacă preotul ortodox nu este persoană sacro-sentă, ca în romano-catolicism, unde sistemul culminează, în chip consecvent din punct de vedere logic, în infalibilitatea papii, totuși el nu este, ca în protestantism, un simplu ales și reprezentant al poporului, ci este pe lângă aceasta și investit cu putere de sus, este și un reprezentant al lui Dumnezeu, un mijlocitor între Dumnezeu și om, ca unul ce este urmașul Mijlocitorului desăvârșit între Dumnezeu și om, al lui Iisus Mântuitorul. Aceasta este doctrina tuturor sfinților părinți și dascăli ai bisericii, dela care nu ne putem depărta, dacă ne place să ne numim ortodocși și ținem să merităm acest nume.

Mergând pe această cale lăaturalnică, autorul dă și principiului sinodalității — căruia îi concede, că este elasic în biserica noastră — o interpretare, care duce la negarea lui. *„Este sinodalismul episcopal principiul suprem în biserica ortodoxă, cum se admite de obicei în apus și nu în arare ori și în răsărit?”* se întrebă sfinția sa,

pentru a răspunde singur: „*In principiu, nicidecum; în concret, a fost odată*“ (pag. 82).

Și cu toate acestea sinodul episcopilor a fost și este și în teorie și în practică autoritatea supremă în biserica ortodoxă. Dacă astăzi o parte din atribuțiunile lui, cele culturale, economice și filantropice se exercită de așezăminte din care fac parte și preoții și laici, aceștia din urmă chiar în mai mare număr, aceasta este o abatere gravă dela teoria și practica ortodoxă veche și o alunecare periculoasă pe panta calvinismului. Analogia care se face între participarea — după acest principiu — a tuturor credincioșilor la conducerea efectivă a bisericii cu teoria de drept constituțional, după care poporul este suveran, nu este la locul ei în materie de doctrină și practică bisericească, pentru că nu este compatibilă cu constituțiunea pe care Mântuitorul însuși a dat-o bisericii sale și care este eminamente aristocratică sau oligarhică. Introducerea așa zisului principiu democratic în biserică este subminarea ortodoxiei. Nu insist mai mult asupra acestui punct dureros al stării de azi a ortodoxismului, ci mă mărginesc numai să previn pe cei cari au apucat acest drum, că, dacă continuă să meargă pe el, vor sfârși prin înneoul ortodoxiei în apele protestantismului. Că promotorii și susținătorii acestor idei dizolvante sunt mai mari teologi ruși, ca un Chomirskov, Arseniev, Florenskii, Berdiaev, Malinovskii și alții, nu importă, când de partea cealaltă stau la post: Pavel apostolul și Ignatie Teoforul și Vasile cel Mare și Ioan Gurădeaur și cei doi Grigorii și Irineu și Augustin și Lactanțiu și Ambroziu și Ieronim și atâția alți sfinți părinți, descali ai bisericii și ierarhi, cari au luat parte la sinoadele ecumenice și locale din primele opt veacuri ale istoriei bisericești, fără să mai amintim pe teologii dela Ioan Damaschin până la mitropoliții Filaret și Macarie și Silvestru și episcopul Nicodim Milag ș. a.

Prelegerea IV este intitulată „*Cultul*“. Chestiunile expuse aci sunt: însemnătatea cultului pentru viața bisericească-religioasă, locul predicii în serviciul divin, rugăciunea, rolul artei în cult, muzica vocală, icoanele și pictura murală, sfânta euharistie, venerarea sfinților și rugăciunile pentru morți.

Cultul dumnezeesc este înfățișat ca o expresiune a dogmei și ca mijlocul prin care muritorul se înalță în sfera veșniciei. Se apără apoi biserica ortodoxă de acuzățiunea ce foarte adesea i s'a aruncat în față, atât de protestanți cât și de catolici, că n'ar da nici o importanță predicii și că din această cauză amvoanele ei ar fi mute. Autorul restabilește adevărul, afirmând că astăzi predica își are locul convenit ei în cultul bisericii ortodoxe, că și în ortodoxie se predică, dar că predica nu formează centrul serviciului dumnezeesc, nu este o taină a cuvântului dumnezeesc (Sacrament des Wortes, the sacrament of word), nici o simplă conferință, ci ea o privește diteritele ramuri ale protestantismului, ci este cuvântul omănesc, pus în slujba Dumnezeirii și a mântuirii omului.

Corect din punct de vedere dogmatic și corespunzător spiritului ortodoxiei sunt expuse și celelalte chestiuni, care au făcut obiectul acestei prelegeri, afara de prefacerea elementelor euharistice, pe care autorul n'o admite și despre care zice că „*discuțiunile teologice ortodoxe din ultimele decenți asupra acestei chestiuni, au arătat, că această înuățătură de fapt n'a fost și nu este o dogmă a bi-*

sericii ortodoxe și că, în tot cazul, forma brută materialistă a acestei învățăături a fost respinsă în unanimitate de toți teologii ortodocși" (pag. 107). Ce crede dar ortodoxia în acest punct și ce învață profesorul Zankow nu găsim în lucrarea sa. Hotărât lucru, si-lința sa are oroare de cuvântul „*transsubstanțiațiune*“, dar împreună cu cuvântul, el aruncă și noțiunea, fără să pună altceva în loc, fără să spună cum are a se înțelege unirea cu Mântuitorul, prin primirea elementelor euharistice sfințite, despre care pare a vorbi ea un ortodox convins (pag. 106). Ne sfîm dar aci nu în fața unei lacune sau a unui lapsus, ci avem înainte un echivoc voit. Nu facem proces de intenție, nici nu ne erijăm în judecători ai distincției teolog și preot Zankow, dar nu ne putem stăpâni impresia care ne copleșește, că sfinția sa a căutat prea mult să vorbească pe placul auditorului și pentru aceasta a prezentat adesea ortodoxia în culori falșe sau a denaturat-o deadreptul.

A V prelegere tratează despre „*pietate și activitate*“. Aci, autorul combate și respinge mai întâi disterite păreri greșite și explicațiuni date de scriitori apuseni pietății ortodoxe și după aceea trece la caracterizarea pe care o face după felul cum se prezintă, sau mai bine zis, cum se prezintă în poporul ros înainte de bolșevizare. Tipul nu este în totul același la toate popoarele ortodoxe, totuși e bine pus și fixat, când se zice că „*pietatea ortodoxă este cea mai aproape de pietatea vechei biserici*“, (pag. 114). Însăș cuvintele în care autorul o descrie seamănă foarte mult cu ale autorului epistolei către Diognet. Adevăratul creștin ortodox, ca și creștinul primelor veacuri, trăiește în lume, dar nu este legat de lume. Cu privirile întotdeauna îndreptate spre cer, el trece prin această lume nestatornică ca nu călător, care cantă cetatea stătătoare, veșnicia, cerul. Cu alte cuvinte, el prețuește lumea actuală după un principiu superior, supralumesc, spiritual. Astfel înțeleasă și practică, pietatea ortodoxă stă în strînsă legătură cu cultul exercitat în biserică. Mergerea regulat la biserică, facerea sem-nului sîntei cruci, metaniile, aprinderea de lumăcări, sărutarea icoanelor, rugăciunile, îndeosebi pentru cei morți, postul ș. a., sunt formele cele mai frecvente prin care se manifestă pietatea, mai ales la poporul incult și puțin cult. La acestea se adaugă faptele bune, care nu trebue privite ca ceva din afară, fără legătură cu adăncul sufletului, ci ca roade ale gândului și simțirii creștine. Îndeosebi *umiliința* și *dragostea* sunt cele două virtuți la care se reduce și din care se alimentează pietatea Ortodoxă, umiliință și dragoste, care dictează purtarea creștinului față de semenul său și din care se nasc compătimirea și respectul față de orice ființă omenescă. — Vorbind mai departe despre *monahism*, autorul arată că monahismul ortodox nu este, ca cel romano catolic, o armată disciplinată la ordinele papii, ci cete răslețe de fegari din mijlocul Societății, cari trăesc în singurătate, viață contemplativă. În vechime, el a adus bisericii servicii imense în multe privințe, azi a decăzut dela înălțimea de altă dată în toate țările ortodoxe și chiar în republica monahală, în muntele Athos, așa că aceia cari numeau sau numesc încă ortodoxismul un „*creștinism monahal*“, nu ne cunosc. *Despre raportul dintre biserică și stat*, autorul spune, ceea ce la noi este lucru foarte cunoscut, dar pentru cei

din Apus nu era și poate că nu este încă destul de împedat, oă așa zisul *bizantinism*, n'a fost tot uita cu *Cezaropapismul* nici în Bizanț, nici în Rusia țaristă și oă statele din Răsărit, fiind toate în marș lor majoritate ortodoxe, au trăit întotdeauna în bună înțelegere cu biserica. Chiar și în împărăția turcească, biserica n'a fost lipsită cu totul de libertate, care, după războiul mondial, s'a asigurat în și mai mare măsură bisericilor din toate statele ortodoxe. Luminos și corect se expune mai departe, *raportul*, iarăș foarte adesea rău înțeles de apăsări, *între biserică și națiune și biserică și cultură*. Popoarele ortodoxe au fost toate barbare înainte de creștinarea lor. Biserica le-a fost dar mamă spirituală. Ca atare raportul între ea și națiune a fost, a trebuit să fie, din cele mai intime, ceea ce n'a fost totdeauna cazul în apus. Tot astfel și cu cultura: înaintarea în spiritul creștin a fost înaintare în cultură.

În a VI—ultima—prelegere, intitulată: „*Privire înapoi și înainte*”, autorul face o paralelă între biserica ortodoxă și cea romano-catolică deoparte, și biserica ortodoxă și cea protestantă de altă parte, spre a arăta atât ceea ce este deosebit cât și ceea ce este comun între ele, cum și raportul dintre ele. Partea aceasta din prelegeri, este tratată mai fugitiv, așa că atât asemănările, cât și deosebirile, sunt aproape numai enumerate, fără a fi clarificate din destul, și dan pe ici și colea impresia oă nu sunt făcute destul de temeinic și imparțial. Inșă conciziunea lor nu lasă loc criticii

Raportul dintre biserica noastră și cele două biserici apsenene este în schimb expus cu toată claritatea și adecuat adevăratei stări de lucruri. Apropierea între biserica ortodoxă și cea romano-catolică este mai greu de realizat, ca toată marea asemănare dintre învățătura dogmatică și organizarea ambelor biserici surori—din cauza primatului papal și a absurdelor pretenții ce decurg din această rătăcire. Între protestanți—în deosebi, între luterani și anglicani—și biserica ortodoxă, apropierea este mai ușor de atins, din cauza efortărilor sincere ce se fac, mai ales după războiul încoaci, de aceste două biserici, la care trebuie alăturată și cea *veche catolică*, de a se ajunge la o bază comună de înțelegere și din cauza relațiunilor personale ce s'au stabilit între conducătorii acestor biserici și teologii ortodoși în diferitele congrese și conferințe mondiale și religioase ale puternicilor asociații creștine: *Life and Work, Faith and Order și World Alliance for promoting international Friendship through the Churches*.

Ca încheiere, autorul accentuează ceea ce singur corespunde adevărului și se va putea realiza, ceea ce de altfel recunoșe și reprezentanții cu spirit practic ai protestantismului, oă *apropierea dintre biserici sau restabilirea ecumenicității* nu trebuie și nu poate fi înțeleasă nici de cum ca o uniformizare dogmatică a tuturor bisericilor, ci numai ca o unire în spirit și în dragostea activă.

Acetui scop au fost închinată, cum am spus dela început, — și oarsurile profesorului Zankow și necontestat că ele au contribuit și vor contribui în mare măsură la atingerea ini.

Preotul I. MIHĂLCESCU,

Profesor și Decan al facultății de Teologie
din București.

Trihotomie sau dihotomie?)

Într'un articol din „Foiaia parohială“ ce apare în oragul nostru sub conducerea Părintelui Ec. I. C. Beldie, sub titlul „Taina Sf. Treimi în Vechiul Testament“, se fac câteva afirmațiuni cari, fie din repezeala condeiului, fie că autorul n'a mai recitit articolul, sunt greșeli de dogmă creștină. Nu cred că Păr. Beldie, ca un conducător în ale teologiei, întrucât știm că este chiar nou doctor în teologie, să fi tipărit acest articol cu știință că în el sunt erezii, pe care sinode ecumenice le-au condamnat și an botărât definitiv, încă din primele veacuri creștine, asupra unor asemenea învățături.

Se știe prea bine că, atunci când se discută asupra dogmelor, trebuie să se aibă în vedere ca noi să le expunem în spiritul Sf. Scripturi, a Sf. Tradițiunii; ca atare, cum învață Biserica creștină ortodoxă. Zic ortodoxă, căci sunt dogme pe care alte biserici creștine nu le-au păstrat în toată veritatea lor.

Părintele Beldie (căci el este autorul, deși articolul nu este încălțit, întrucât știm că ne spune, prin primul număr al revistei Sf. Sale, că articolele neiscălitate îi aparțin) pune ca titlu „Taina Sf. Treimi în V. Testament“. Știam de o dogmă a Sf. Treimi, dar taină? Nu știm dacă Păr. Beldie a spus intenționat „Taina Sf. Treimi“ sau a voit a spune «Dogma Sf. Treimi», dar fuga condeiului l-a făcut să scape din vedere; nu a voit să arate că Sf. Treime e o taină în V. Testament, nu a putut-o face decât din cauza grabei condeiului, fără a mai reciti. Sau cine știe? Poate a avut alt gând pe care nu l'explicăm.

Dacă o fi greșală la titlu, apoi pentru cele scrise în cuprinsul articolului nu mai e de vină condeiul, nici că nu s'a mai recitit. Atunci cine? Cetitorul va vedea din expunere, cine și dacă nu cumva alții sunt greșiți, iar articolul și afirmațiunile din el sunt bune. Eu cred însă că autorul articolului „Taina Sf. Treimi în V. Testament“, pentru a face o comparație, a preferat a cădea în erezie, în loc de a cânta o cante mai bună. Să mă explic. În articol, Păr. Beldie, căntând a ajunge prin orice mijloc la afirmațiunea, că în cunoașterea Sf. Treimi se poate pătrunde prin ajutorul asemănării omului cu Sf. Treime, ne arată că omul este compus din trei elemente distincte și care corespund exact persoanelor Sf. Treimi. Ca atare, pentru a putea ajunge la afirmațiunea că omul este făcut după asemănarea lui Dumnezeu, Păr. Beldie sacrifică dogma creării omului în spiritul creștin și pune în loc învățătura Pitagoreică, platoniceă sau a altor persoane, pe care biserica le-a declarat ca eretice și periculoase bisericii noastre.

Spune că omul este compus din trup, suflet și înțelegere (spirit), care sunt „elemente distincte unul de altul, dar trăind la un loc formând omul“. Mai departe spune: „Frumos caracterizează acest lucru Sf. Ap. Pavel când urează I. Tesalonicenilor 5²³: „Iar însuși Dumnezeuul păcii să vă sfințească deplin și întreg spiritul vostru și sufletul și trupul să se păzească fără prihană la venirea Domnului nostru Iisus

1) Răspuns articolului „Taina Sf. Treimi în Vechiul Testament“ din revista *Foiaia Parohială* de sub conducerea Pr. Ec. I. C. Beldie din Galați.

Hristos". Și precizează zicând: „vrea să zică: trup, suflet și spirit". Ca atare, este categorică afirmațiunea că Păr. Beldie susține că omul e compus din trei elemente.

Pentru a afirma însă această învățătură, Sf. Sa caută să o întărească, explicând fiecare element component din care zice că e format omul spunând: „Trupul este partea văzută care slujește ca locuință sufletului și spiritului. El este instrumentul prin care lumea din afară face cunoștință cu lumea dinlăuntru omului. El este locuința sufletului omenesc: parte importantă a ființei omenești și deosebită complect de celelalte părți”.

Relativ la suflet, spune: „Sufletul omului este elementul care animează trupul și își are sediul principal în sânge”: „Sufletul trupului este în sânge” (Levitic 17¹⁴). „Prin sânge el se împărtășe în tot corpul. Din cauză că inima este ca un fel de izvor al sângelui, apoi inima este reprezentată ca sediul principal al sufletului. Pentru că sufletul omului este capabil de a nu sau de a iubi, apoi s'a dat aceste capacități inimii. Inima, deci, s'a zis că este capabilă de sentimente”.

Vorbind de spirit, afirmă: „Spiritul omului este ceva deosebit de suflet și corp și se caracterizează ca o putere intelectuală având și ea trei atribuțiuni: inteligența, voința și sentimentul și cu sediul exclusiv în creier. Prin spirit, omul se deosebește de animale. Prin spirit, omul cunoaște pe Dumnezeu și devine animal religios, deosebindu-se chiar numai prin această calitate, de animale”.

Să ne oprim la aceste afirmațiuni făcute de Pr. Beldie, relativ la corp, suflet și spirit, cele trei elemente componente ale omului, cum spune Sf. Sa, ca să vedem de este așa sau a luat-o pe un povăniș ce ajunge la rătăcire, în ce privește învățătura bisericii noastre despre crearea și alcătuirea omului.

Biserica noastră creștină ortodoxă, dela începutul ei, a învățat că omul e creat din două părți: trup și suflet, bazându-se pe Sf. Scriptură care zice: „Și a făcut Dumnezeu pe om, luând țărână din pământ și a suflat în fața lui suflare de viață și s'a făcut omul suflet viu (Facere 2⁷). Ca atare, se vede clar că, la creare, omul a fost făcut din două elemente: țărână, pe care a luat-o Dumnezeu și a făcut trupul omului, și suflarea, cu care a suflat în față și i-a dat sufletul. Atunci de unde a eșit al treilea element pe care-l arată Pr. Beldie, când știm că Dumnezeu nu a mai adăugat omului nimic? Că l-au profestat filosofi greci; că l-au profestat chiar unii din Sf. Părinți și scriitori bisericești; creștini la umbra și sub influența filosofiei vechi a lui Plato, cum a fost Sf. Iustin, Tațian, Irineu etc.; sau filosofi contemporani? Cred că nu putea, bazat pe acest fapt, să ajungă la asemenea concluzie, când știe că norma de mers în biserica noastră nu poate fi nici filosofia veche, care, în fața filosofiei creștine, se închină, nici a unor scriitori bisericești cari erau glesuri răsărite nefind normă în hotărârea dogmelor, nici filosofia timpului, care nu a ajuns la o precizare, nici chiar asupra sufletului, căci se știe teoriile psihologice actuale care fac revoluție în părțile anterioare, dar care nici ele nu sunt definitive. Atunci? S'a bazat autorul pe I. Tesaloniceni 5²³: „ca atare pe concepția Sf. Ap. Pavel? Nu cred ca Pr. Beldie, care știe că a studiat

profund pe Sf. Ap. Pavel să spună că a învățat Sf. Apostol trihotomia. Nimeni nu se poate baza pe un text sau două a unui autor a Sf. Scripturi, pentru a avea temei în susținerea unei dogme, mai ales când sunt alte posibilități, alte texte și chiar hotărâri sinodale; căoi altfel pățim ca ascentanții cari iau ce le place, nu ce cuprinde întreaga învățătură.

Se spune oare, în I. Tesalonicieni 5²³, că omul este compus din trei elemente, ca atare Sf. Ap. Pavel propaga trihotomia? Așa ar părea, dacă am lua textul singur. Dar dacă luăm interpretarea exegetică a textului, în legătură cu intrarea învățătură a Sf. Scripturi și chiar a Sf. Ap. Pavel expusă în celelalte epistole, vom vedea că nu era trihotomic, ci fidel învățăturii Mântuitorului, care nu amintește nicăieri de trei elemente; era dihotomic, adică că omul e compus numai din corp și suflet. Atunci ce este cu spiritul de care vorbește aici ca și în alte locuri? Nu este vorba de un al treilea element, ci e ceva specific creștinismului, de care vorbește clar în I. Corint, 2¹²⁻¹³: „Noi dar am primit nu spiritul lumii, ci spiritul cel dela Dumnezeu ca să cunoaștem cele dăruite nouă de Dumnezeu“. Chiar în contextul din locul arătat dela Tesaloniceni, se vede că e vorba de ceva specific creștinismului, căci se spune în vers 19: „Nu stingeți spiritul“. Chiar cei mai mari dogmatici și exegeți nu au văzut în textul arătat de Pr. Balie că e vorba de trei elemente, ci spiritul creștin care vine prin primirea botezului, prin intrarea în biserica lui Hristos.

Se poate spune că sufletul e un principiu spiritual dat de Dumnezeu omului, dar nu că omul are pe lângă suflet și corp și al treilea element (spiritul). Această chestiune cred că nici nu trebuia ca să o mai deschidă, când știut este că s'a hotărât definitiv la sinodul II ecumenic că omul are numai trup și suflet, pentru a combate pe Apolinarie.

Altă afirmațiune ce o face, este că sufletul își are sediul în sânge, bazat pe Levitic 17¹⁴: „Sufletul trupului este în sânge“. Ni mai departe am văzut că spune: „Sufletul prin sânge se împărtășe în tot corpul“. Sufletul ca atare, după această concepție, je ceva material ce se confundă cu sângele, căci el e acel ce-l împărtășe pe suflet în corp. Dar mai afirmă că sufletul, sălășluind în sânge și inima fiind izvorul sângelui, se poate spune că inima urăște, căci se spune în popor: „Îi urăso din inimă. Înseamnă că sufletul sălășluiește în sânge, a cărui izvor îi este inima? Mai departe însă spune că sufletul răspândește căldură și întregește această (corpului) toată părțile? Cine? Sufletul, cetiți, (el) are rolul de a da căldura corpului și de a întregi părțile corpului. Ca atare, cel care are suflet, dar nu are o parte a corpului, i se va întregi, sau ajută la schimbarea celulelor, la mișcarea omului etc. Nu cred că pentru acest lucru Dumnezeu a creat sufletul, pentruca să fie un motor care să dea căldură și să întregească părțile corpului. Se va crede că nu e vorba de ceva material, ci de căldura sufletescă spirituală? Nu, căoi se raportă la căldura și viața fizică ce o dă corpului. E prea mult materialism, și în toate acestea a căutat să ajungă la această concluzie, bazându-se pe Levitic 17¹⁴. Desigur că Sf. Sa nu a citit contextul, unde nu se vorbește de sufletul omeneasc, ci de al animalelor. Apoi se uită că Moisi, spunând că sufletul animalelor e în sânge, a făcut aceasta bazat pe faptul că sângele este ca un producător de

viață. Nu e bine ea, pentru a căpăta un rezultat favorabil tezei ce susții, ea oazi chiar în Marcionism, oi acest text se putea explica, mai ales că articolul e scris pentru poporul de jos, care nu mai poate controla, ci se încrede în oele ce scrii oa fiind cunosător. Sufletul nu e ceva material, nu e localizat, căoi e spirit suflat de Dumnezeu omului, e indestructibil și așeparabil.

În ce privește Spiritul, Păr. Beldie spune că „este ceva deosebit de suflet și corp și se caracterizează ca o putere inteligibilă, având trei atribuțiuni: inteligența, voința și sentimentul și cu sediul exclusiv în creier. Prin spirit se deosebește omul de animale“.

Nu știu, dar văd oă Păr. Beldie se contrazice și mă întreb: După Păr. Beldie, oine are atributul sentiment? sufletul sau spiritul? Căoi știu că a spus, când a vorbit de suflet, că iubeste și urăște, iar acum spune că spiritul are atributul-sentiment, pe care psihologia îl numește, în mai multe feluri: sentiment de iubire, nră, întristare etc. Sau ele, în acest punct, se confundă? Dacă Păr. Beldie cerea mai amănunțit, găsia că sufletul voeste și chiar are și inteligență, și atunci vedea, bazat atât pe știință, cât și pe Sf. Scriptură, că ele se confundă, spiritul și sufletul; căoi am spus că se vorbește de spirit având în vedere sufletul în natura sa spirituală. Dar mai spune oă spiritul deosebește pe om de animale. Noi spunem: Nu spiritul, oi sufletul, căoi Pr. Beldie putea să aibă în vedere că omul se deosebește de animale prin creare și mai ales prin suflet care l-a primit prin suflarea în față din partea lui Dumnezeu și pentru care el dorește a se apropia de creatorul său. Omul, când a fost creat, a cunoscut pe cel ce-i poruncise, a avut simțământul rușinei și a voit să se ascundă dela fața lui Dumnezeu și omul se arată că era creat din corp și suflet.

Dacă afirmațiunea că sufletul nu raționează, nu crește, nu are sentimente ar fi adevărată, ci spiritul are aceste atribute, atunci înseamnă ca învățătura Mântuitorului despre putința judecării oamenilor nu ar mai fi. De ce? Nicăieri nu se vorbește că va veni omul la judecată cu spiritul, care este autorul principal în săvârșirea faptelor, ci numai corpul și sufletul, care nu poate să fie pedepsit, dacă și-ar fi îndeplinit bine rolul de a încălzi corpul. Se va spune că ele sunt unite. Nicăieri nu se spune, oi din contră, se vorbește că sufletul își va lua plata cu corpul pentru fapte.

Sufletul animalelor l-a făcut deosebit de al omului, căoi el nu a fost creat cum a fost omul, oi știu oă s'a zis: „Să se facă, și s'a făcut“. Le-a făcut prin poruncă, nu prin participarea directă a lui Dumnezeu.

Ca atare, iarăși vedem că se greșește. Dar pentru ce? Acum se explică pentru ce s'a preferat mai bine a ajunge la greșeli de dogmă decât a păstra norma credinței. Pentru a avea o comparațiune plastică a trinității divine cu cele trei elemente componente ale omului. Dacă se lăsa numai corp și suflet, nu avea explicarea trinității și totuși una; iar dacă o explica prin alte mijloace, poate credea P. C. Sa că nu e înțeles? Nu știu. Vedem că a greșit.

Se afirmă: „că spiritul omului e imaginea celui ce a creat și care conduce toate lucrurile. Este icoana Tatălui care nu este accesibil neputinței noastre decât prin mijlocirea unei alte ființe, „Fiul“.

Apoi: „Corpul este icoana Fiului lui Dumnezeu. Precum corpul omului capătă însuflețire din nevăzut, cărnii îi servește apoi de locuință, tot așa și Fiul lui Dumnezeu este născut din Tatăl mai înainte de toți vecii“; iar „sufletul este asemănarea Sf. Dub. Precum sufletul este nevăzut, tot așa și Duhul Sfânt nu se poate cunoaște decât prin efectele sale. Precum sufletul răspândește viață și căldură în întregul corp și îi întregeste acastuia toate părțile, tot așa este și acțiunea Sf. Dub. care răspândește viață și fericire în tot universul“. „În felul acesta, omul creat după asemănarea lui Dumnezeu, poartă în el asemănarea lui Dumnezeu“.

Iată cum Sf. Treime își găsește imaginea în om, prin o trihotomie propagată în sec. XX-lea, cu toate că biserica noastră învață, bazat pe Facere 1²⁷, că omul a fost creat numai după chipul lui Dumnezeu, iar asemănarea cu El, desăvârșirea să și-o capete în timp.

Înceind aceste rânduri, ne întrebăm: Este omul trihotomic sau dihotomic? Din cele expuse și bazat și pe hotărârea unanimă a bisericii prin glasul Sf. Părinți dela sinodul II^{ecumenic}, spunem că este dihotomic, adică este compus numai din corp și suflet. Când se vorbește și de spirit, care pare al treilea element, e vorba de suflet, sub raportul naturii spirituale în înnoțințe.

Dacă Sf. Ap. Pavel ar fi arătat componența omului din trei elemente, atunci însemna că el nu propagă aceeași învățătură ca Mântuitorul. În orice ocazie, el vorbește numai de corp și suflet. Așa: „Ce folos este omului de ar dobândi lumea toată, iar sufletul își va pierde“¹⁾? sau „Nu vă temeți de cei ceucid corpul, iar sufletul nu-l pot uicide“²⁾ sau cum spune Sf. Ap. Iacob: „Corpul fără suflet mort este“³⁾.

Chiar Sf. Părinți în unanimitate, afară de cei amintiți în articol, au hotărât că omul se compune din trup și suflet. Așa învață Sf. Vasile cel Mare, Grigorie de Nazianz cum și toți Sf. Părinți. Când Apolinarie a fost combătut, Teodorit scrie: „După învățătura lui Apolinarie, în om sunt trei părți constitutive: corpul, sufletul animal și sufletul rațional, pe care-l numește minte. Dar Scriptura divină admite numai un suflet, iar nu două, lucruri care se vede clar din istoria creării primului om“ (Dogmatica de Silvestru și de Macarie).

Așa dar omul e compus din două părți, corp și suflet, iar greșala Pr. Beldie nu se explică decât dintr'un exces de zel, de a ne putea da o nouă posibilitate de pătrundere a unității treimice, sacrificând dogma unei dorinți: „Să fie omul din trei părți compus ca să corespundă celor trei persoane ale Sf. Treimi“. Dacă ar voi cineva o altă comparație, vom ajunge la cine știe ce erezii. Și ne mai întrebăm cum se nasc ereziiile...

Diacon EMANUEL HOGAȘ,
Profesor la Seminarul din Căiași.

Solidaritatea creștină. — În Brăila se tipărește o foaie lunară cu acest nume. A implinit 4 ani de viață. E organ al „Ligiî Apărării Naționale Creștine“. Cărmuitor al ei este d. C. Mihăilescu-Floridor. Nr. 63-64 (Aug.—Sept. 1928), pe care-l avem

1) Mat. 16²⁶.

2) Matei 10²⁸.

3) Iacob 2²⁶.

înainte, cuprinde lucruri și povestiri destul de interesante, precum despre adventism, cu arătări despre starea lui în Brăila; despre creșterea tineretului și altele.

Propășirea (Ploiești) din 24 Sept. a. c. a venit fără nimic bisericesc, cum, de obicei, avea.

Preotul *Ioan N. Ionescu*, „**lată, stau la ușă și bat**“... București, 1928. Volum de 78 de pagini, în formatul cărților de școală, 20 de lei.

La scurte răstimpuri, Păr. Ionescu, care este preot ajutor la biserica *Amza* din București și, de curând, și director al Seminarului „*Nifon*“, în locul Părintelui Arh. mandrit *Nifon Criveanu*, trecut vicar la Eparhia Râmnicului-Noul Severin, a dat la lumină carticele de cuprins atrăgător și tipărește de asemenea și o foaie parohială a parohiei *Amza*, *Curierul Parohial*.

A scris despre parastase, despre obârșia și rostul lor, scriere la vreme, acum când se fac întrebări despre îndreptățirea cutării sau cutării slujbe bisericești. Acum Păr. Ionescu a scos o nouă carte, cu titlul de „**lată, stau la ușă și bat**“..., cunoscutele cuvinte din cartea Apocalipsei, pe care Domnul Hristos le spune fiecărui om, dorind să intre în inima sa.

Cuprinde bucăți scurte de cugetare creștinească. Cugetările înșirate se deapănă ușor, duios, călcând dulce pe drumul inimii. Fiecare faptă este tâlcuirea plăcută a vreunui fapt din evanghelia.

Străinii au multe astfel de scrieri. Noi avem puține. Socotim că aceasta va face bună treabă și că merită a fi primită în casele creștinilor. Preoții au prin ea încă o unealtă cu care pot lucra și pe care o pot pomeni cu bune cuvinte înaintea creștinilor.

Ea cuprinde bucățile: *Iată stau la ușă și bat*...; Cu ochii la Hristos: *Întorcerea la Hristos*; *Pilda Sfântului Nicolae*; *Feciorul Împăratului*; *Un an nou*; *Rătăciții*; *La Buna Vestire*; *Arme contra diavolului*; *La Florii*; „*Adevărat a înviat*“; *Mai multă grijă de suflet*; „*Voești să fii sănătos?*“.

Întrebuințarea scriitorilor mireni în predică. — În revista *Renașterea* din Craiova, pe luna Septemvrie a. c., Preotul *Aristide Geamănu* din Iași, jud. Gorj, dă mai multe bucăți din scriitorii lumeni dela noi și de aiurea, cu arătarea că acelea sunt bucăți care s'ar putea întrebuința în predici. Sf. Sa pune scriitorii de toată mâna, și mai așa și mai așa, și pe *Victor Eftimiu* și pe alții. Face aceasta cu arătarea că o asemenea folosire a mai fost săvârșită și de alții și încă s'au întrebuințat și bucăți în poezie.

Noi nu suntem însă de loc de părerea Sfinției Sale și nu ne gândim să urmăm o astfel de îndemnare și nu sfătuim nici pe alții s'o urmeze. Materialul poate fi folosit, e drept, în cuvântări de multe soiuri, în conferințe, dar nu în predici. Dacă preotul îl are la îndemână, bine. Să-l puie unde trebuie, în alte prilejuri. Dar predica e o lucrare sfântă, în care trebuie să întrebuințăm materiale sfinte. Pot pomeni cutare fapt, care se găsește povestit în cutare scriitor, de pildă, la tratarea despre ispită, despre prilejul către

păcat, povestirea din Sadoveanu cu Mitropolitul Veniamin, care se ducea la Mănăstirea Neamțului-lași cu un vizitiu al mănăstirii, fost pe vremuri hoț de codru și care, deși de multă vreme pocăit și călugăr, dar cum a intrat iar în codru cu trăsura, l-au năpădit vechile poște ale hoției și l-a lăsat pe Mitropolit și s'a apucat iar de hojtit. Așa da. Dar ca să întăresc cutare adevăr prin spusa cutărui scriitor, asta nu! N'am eu pentru aceasta pe Domnul Hristos, pe Prooroci, pe Apostoli, pe Sfinți, pe atâția scriitori duhovnicești! Că voi pomeni vreodată vreun Platon, hai, se trece, dar să iau eu toată mărunțimea scriitorilor, asta nu! Ia luași la cetanie scrierile Părinților Apostolici, date acuma la lumină prin osărdia Părintelui *Mihălcescu* în Chișinău și vedeți câte găsiți de luat de acolo!

Arhlm. SCRIBAN

INSEMNĂRI MĂRUNTE

Arhiepiscopie ori Mitropolie? — Și una și alta, va zice cineva. Prin Mitropolie se înțelege una, prin Arhiepiscopie alta. Deci fiecare cuvânt la locul lui.

Ce se înțelege prin Mitropolie? Se înțelege întregul ținut bisericesc în cari se cuprind mai multe eparhii cu o Arhiepiscopie în frunte. Având mai multe scaune episcopale care se țin de scaunul Arhiepiscopiei, cărmuitorul din scaunul de Arhiepiscop mai capătă și numele de Mitropolit. El este Arhiepiscop față de eparhia sa, Mitropolit față de toate episcopiiile.

Totuși deosebirea aceasta pe care, în teorie, o știam cu toții din cărțile de Drept Bisericesc, la noi, cei din România veche, n'a trecut și în obișnuința vorbei. Căpeteniei bisericești din fruntea scaunului de trunte al ținutului bisericesc îi zicem Arhiepiscop numai în ectenie, dar încolo îi zicem numai Mitropolit. Cu toate acestea, la Români de peste munți, deosebirea aceasta a trecut și ceva mai departe decât numai în ectenie. În însăși întocmirea lor bisericească, ei întrebuițau mai des numirea de Arhiepiscop, după cum aveau de tratat afaceri ale eparhiei Sibiului sau al întregului ținut bisericesc românesc ortodox de peste munți. Când e vorba de treburile eparhiei Sibiului, le ziceau că sunt ale Arhiepiscopiei. Dacă era vorba de legăturile acestei eparhii cu celelalte, în care tratau treburi ale ținutului întreg, se numeau treburi ale Mitropoliei.

La noi, în cuprinsul granițelor celor vechi, această deosebire nu se făcea. Treburi comune eparhiile nu aveau. Era numai documentul de instalare a episcopului în scaunul său, pe care-l trimetă Mitropolitul și care se numea *gramată*. Era un act al Mitropoliei. Dar tot ale Mitropoliei numeam noi toate actele curst eparhiale, cărmuirea dinăuntru a eparhiei. Nu simțeam nevoia să

schimbăm numirea, ci le numeam și pe acestea ale Mitropoliei și nu ne dădea prin gând să le numim ale Arhiepiscopiei.

Odată cu noua lege bisericească, această deosebire s'a introdus și în toată Biserica românească. Acum numim același scaun când Arhiepiscopie, când Mitropolie, după cum Bucureștiul, Iașul, Sibiiul, Cernăuțul și Chișinăul își tratează numai treburile eparhiei proprii sau ale întregului ținut bisericesc peste care aceste scaune își întind stăpânirea.

E mai bine? E mai rău?

O deosebire de funcțiune este. Deci se poate socoti îndreptățită întrebuițarea unui cuvânt deosebit pentru o funcțiune deosebită.

Logic așa este și, din punct de vedere al îndreptățirii raționale, nimenea nu are de zis cuvânt împotrivă. Cu toate acestea viața nu merge numai cu logica, ci și cu deprinderea și cu alte legi ale ei. De pildă, ea caută scurtimea, simplificarea. Ce să mai umbli cu două numiri, când e vorba de aceeași persoană? Iei titlul cel mai mare și te opești la acela.

Ce e mai mare: Arhiepiscop ori Mitropolit? Mitropolit. Ei, atunci am să zic Mitropolit.

Când erau împărați în Europa, ei aveau și numiri de regi, de duci și de hatmani (țarul Rusiei). Cu toate acestea, în practică, le ziceai împărat și atâta. În toate ținuturile, unde pășea împăratul, nu se gândea nimenea să-i zică ici ducele, colo hatmanul, colo arhiducele. Dacă împăratul Austriei avea castel în Praga, Boemia, ori în alte ținuturi unde i se zicea duce, castelul purta tot numele de „împărătesc”.

Așa au dezlegat oamenii greutatea aceasta, când cuiva i se cuvin mai multe titluri. Il iau pe cel mai de sus. Deci și noi am zis Mitropolit și Mitropolie și am isprăvit. N'am mai simțit nevoie să facem mari deosebiri, care sunt în teorie și pot fi și în unele acte, dar atât.

Prin urmare felul de vorbire cu Arhiepiscopia aduce o complicațiune, afară de cele două silabe în plus cu care cuvântul Arhiepiscopie îl întrece pe cel de Mitropolie și deci lungeste rostirea.

În vechiul Regat, numai Mitropolitul Partenie s'a apucat să facă o deosebire, care și aceia e dreaptă ca teorie, dar te poți lipsi de ea în practică. Pastorală sa din 1908 și-a iscălit-o nu mai întâi cu numele de Mitropolit, ci „Arhiereul Parthenie S. Clinceni, Mitropolitul Moldovei”... De ce? A voit să facă deosebirea că este arhiereu din punctul de vedere al treptei ierarhice, dar Mitropolit din punctul de vedere al slujbei cârmuitoare.

Fără îndoială, e exact, dar de prisos. Căci fiecare știe că Mitropolitul e arhiereu și n'ai să fii Mitropolit fără să fii arhiereu. Tot așa, Mitropolitul e și Arhiepiscop. Atunci de ce să mai spun ce se știe?

Pentru oamenii Bisericii însă, n'a fost nicio greutate felul de vorbire al fraților de peste munți și de aceea nimenea nu s'a gândit să spuie că nu e bun, ci a fost ușor primit ca o precizare. Într'o singură împrejurare am simțit greutatea și aceasta e ce ne-a dat prilej să scriem.

E puțin timp de când treceam pe calea Victoriei, prin dreptul Ateneului. Mă oprește un șoteur să-mi facă o rugăciune :

— Vă rog, unde e Arhiepiscopia?

— Știi unde e Mitropolia, i-am răspuns?

— Știu.

— Apoi aia e. Acum îi mai zice și Arhiepiscopie.

Vedeți, pentru noi nu e nicio încurcătură, dar pentru obște da. Ei îi e greu să mai învețe acum cuvântul nou de Arhiepiscopie și nu poate face deosebirea pe care o facem noi.

Iaca, aici e aici. De acela socotim că ajunge să păstrăm cuvântul Arhiepiscopie în hârtii, în treburile oficiale. Dar când e vorba de relațiunile de toate zilele, de înștiințările către marea mulțime, trebuie să-i zicem tot Mitropolie.

Dar cum să zicem: *întâi-slătător, înainte-slătător ori proistos?*

Aceasta e o nouă întrebare pe care nu mai avem loc s'o discutăm aici. Ii vine vremea și ei.

Arhim. SCRIBAN

Ș T I R I

Slujbe în eparhia Mitropoliei Moldovei împotriva sectelor. — În ziarul *Curentul* după o telegramă din Iași cu data de 4 August, a. c., citim că Sf. Mitropolie a Moldovei, pentru a zădărnici propaganda sectelor, a hotărât ca în satele unde se află sectanți, să se facă slujbe sfinte sub cerul liber. Cea întâi slujbă și predică de acest fel urma să se facă în Florișoia, pe malul Prutului. Avea să slujească și să predice vicarul Mitropoliei. După aceea trebuiau să se ție șezători culturale.

Slujbe pentru pace. — Arhiepiscopii de Canterbury și York au dat indemnuri clerului anglican ca, în zilele de 26 și 27 August a. c., să se facă slujbe de mulțămire în toate bisericile, pentru iscălirea înțelegerii popoarelor împotriva războiului, numită „Pactul Kellog”.

Congres de societăți studențești creștinești. — Intre 26 August și 4 Sept. a. c., s'a ținut în orașul *Sf. Gheorghe* de peste munți congresul *Federațiunii asociațiunilor studențești creștine* din România.

Congrese creștine în vara aceasta. — La sfârșitul lui August a. c., s'au ținut mai multe congrese creștine. În Praga s'a ținut congresul organizațiunii pentru *Impăcarea popoarelor prin Biserici*, iar după aceea al organizațiunii *Life and Work*. (Viață și muncă), cea care a organizat acum 3 ani și marele congres de la Stockholm. Apoi o adunare a comitetului societății „Credință și organizațiune” (*Faith and Order*).

Tipografie bisericească în pregătire. — Cu plăcere luăm cunoștință de silința Sfintei Episcopii a Buzăului de a-și întemeia o tipografie. Se vede că, tipărindu-și acum mai multe foi și cărți religioase, simte trebuința de a-și avea un așezământ tipografic propriu. Afară de *Buletinul* său, care lese de 2 ori pe lună, și de foaia mai mare *Glasul Adevărului*, mai tipărește și revista *Ingerul* (n'a apărut de mult). Iată deci atâtea organe periodice, care dau de lucru unei tipografii. Înființarea ei apoi poate că va da îndemn unor preoți să pășească mai mult către tipărire.

În *Buletinul Episcopiei Buzăului* nr. 8 pe lună a. c., vedem o listă lungă cu preoți și parohii care au subscris sume de bani pentru înființarea tipografiei. Între acestea, avem plăcerea de a vedea că 3 călugări s'au înscris cu câte 5000 de lei fiecare, cea mai mare sumă subscrisă de vreo persoană. Nicio alta persoană n'a subscris 5000 de lei, ci această sumă se găsește subscrisă numai de cete de preoți, precum *Soborul preoțesc Reînvierea, Clondir, și Cercul preoțesc Nehoiși*, care au subscris cel întâi 5000, cel din urmă 6000 de lei. Cei 3 călugări cu câte 5000 de lei sunt: Arhim. *Vitalie Diaconescu* și Ierom. *Daniil Lupșa*, amândoi din M-rea Ciolanul, Buzău, și Protosingh. *Iosaf Grigorescu* din M-rea Rătești. Sunt și ciudașeni în listă. Păr. *Bocănescu* a pus 2000 de lei, iar parohia lui numită, *Calvini*, numai 200. Meritos cu danța, mai puțin cu puterea în parohie.

Moartea episcopului catolic de Satu-Mare. — La începutul lunii trecute Iulie, la Satu-Mare a încetat din viață, în vârstă de 90 ani, episcopul romano-catolic *Iiburțiu Boromisa*. Bătrânul episcop era bolnav în pat încă de acum patru ani. În zilele din urmă, a căpătat o pneumonie care i-a adus sfârșitul.

Răposatul a fost ultimul episcop catolic de Satu-Mare (Maramureș), de oarece, prin Concordat, această episcopie urma să se contopească cu cea dela Oradea.

Concordatul prevede că toate eparhiile romano-catolice frebue să-și întindă jurisdicția canonică numai în teritoriul cuprins în granițele țării. Azi însă, jurisdicția canonică a episcopiei din Satu-Mare se întinde pe un teritoriu care ține de trei state: România, Ungaria și Cehoslovacia.

Deocamdată, afacerile acestei episcopii vor fi cărmuite de un vicar capitular, ales de consiliul canonicilor. Această alegere trebuia să fie săvârșită în răstimp de 8 zile de la moartea episcopului.

Îngropăciunea episcopului Boromisa s'a făcut Joi, 5 Iulie a. c. Ministerul cultelor a fost reprezentat prin d. *Zenobie Păclișanu*, directorul general al cultelor minoritare.

Preot batjocorit. — Citim în *Curentul* o telegramă din Iași (cu data de 4 Aug. a. c.), pe care n'o putem ști de este avărată, că, în satul *Valea Lupului*, primarul și mai mulți săteni au legat pe Preotul Gh. Popovici și l-au închis în cărciumă. Fapta a stârnit mirare, zice ziarul, iar procurorul a fost înștiințat.

Nu mai este vamă pentru așezămintele religioase din Palestina. — Printr'o ordonanță a guvernului palestinian publicată de curând, toate așezămintele religioase, toate școlile și toate așezămintele de binefacere din Palestina sunt scutite de orice fel de impozite și taxe vamale.

Vlădici în călătorie. — P. S. *Gherontie*, Episcopul Constanței, a fost în călătorie în luna August a. c. la Paris, P. S. Episcop *Visarion* al Hotînului încă de mai nainte a plecat în Anglia.

Medalieri. — Prin Înaltul Decret Regal No. 29957 din București, 5 Iulie 1928, a fost cinstit cu medalia *Răsplata Muncii pentru Biserică* cl. 2 d. *Dumitru Popescu* din comuna *Urziceni*, Ialomița.

— Prin Înaltul Decret Regal nr. 2107, din București 8 Aug. 1928, au fost cinștiți cu medalia *Răsplata Muncii pentru Biserică* cl. I d-nii Dr. *Pavel Liuba*, primarul orașului *Oravița*, și *Dănilă Ilișescu*, revizorul școlar al județului *Caraș*, pentru munca desfășurată pe teren bisericesc.

400 ani de la apariția Capuciniilor. — O telegramă din Roma a agenței *Rador*, cu data de 7 Iulie a. c., spune că la Vatican s'a sărbătorit, în ziua de 6 Iulie a. c., împlinirea a 400 de ani de la înființarea tagmei călugărești a Capuciniilor. Cu acest prilej, Papa Piu XI a trimis o scrisoare cu urări cărmuitorului Capuciniilor.

Iucrările lui d'Annunzio puse la index de Papa. — Altă telegramă, din Berlin, cu aceeași dată, trimeasă ziarului *Universul*, dă știrea primită de la Roma de ziarul catolic *Germania* din Berlin, că Papa Piu XI va osândi ca vătămătoare credinței toate scrierile lui d'Annunzio, eșite la lumină de la 8 Mai 1911 încoace. Altă telegramă, din Roma, cu data de 9 Iulie vestește că această osândire s'a și făcut. Congregațiunea propagandei de pe lângă Vatican, a pus la osândă toate scrierile lui d'Annunzio, cunoscutul scriitor italian, și această măsură a fost în-cuviințată de Papă.

Excursie de preoți la Constantinopol. — În adunarea protoierilor din Bălți (26 Aprilie 1928), s'a hotărât să se facă o excursiune la Constantinopol și prin alte orașe din țară cu cel puțin 30 de preoți din eparhia Bălților.

E foarte bine. Au prins gust de asemenea cutreierări, fiindcă preoții din Bălți au mai făcut o frumoasă excursiune, prin Bucovina, Moldova și Transilvania, de care am scris în această revistă în nr. trecut și în acesta. La Constantinopol și în alte locuri din Răsărit, e cu atât mai bine să ne ducem, cu cât dăm inimă fraților ortodocși din ținuturi apăsate, văzându-se cercetați de frații lor. Cu atât mai bine, cu cât astfel de excursiuni se pot face până la Locurile Sfinte.

Taxe pentru aviație. — În adunarea protolereilor din eparhia Hotinului, în orașul Bălți la 26 Aprilie 1928, s'a hotărît ca portiereii să oprească leafa pe o zi dela toți slujbașii bisericești care țin de ei, în lunile Aprilie Mai și Iunie. Procesul-verbal pentru aceasta, tipărit în revista *Episcopia Hotinului* (Bălți 1-15 Mai 1928) din care luăm aceasta, spune că, „această contribuțiune nu este o impunere forțată și de acela pârlnți protiereii sunt poftiți a lămuri pe slujitorii bisericești, ca donața¹⁾ s'o facă cu inimă largă.

Cardinali noi. — După o telegramă din Milan, cu data de 10 August, trimeasă ziarului *Universul*, (12 August a. c.), pe la sfârșitul lui Septemvrie sau începutul lui Octomvrie, ar fi vorba să se întrunească Consistoriul pentru numirea de cardinali noi. Se crede că vor fi aleși Mons. *Pacelli*, nunțiul papal din Berlin, și Mons. *Samper* dela cancelaria Vaticanului.

Prefaceri în statul parohiilor. — Prin hotărârea Onoratului Minister al Cultelor No. 31998/1928, s'a recunoscut că satul *Cadi-Câșla* să se alipească la parohia Sarii, jud. Constanța.

Numire de duhovnic militar. — Sf. Sa Păr. *Const. Dure* a fost numit duhovnic al garnizoanei *Orșova*.

Întărire de arhieru. — Prin Inaltul Decret Regal nr. 2053 din București, 28 Iulie 1928, Prea Cuviosul Arhimandrit Dr. *Vasile Stan*, ales de Sf. Sinod a fi hirotonit arhieru, în sesiunea sa din Iunie a. c., și numit vicar-arhieru al Mitropoliei noastre de peste munți cu scaunul în Siibiu, a fost întărit pentru această treaptă și din partea autorității regale.

Restaurarea schitului Sf. Ioan Teologul. — Schitul Sf. Ioan Teologul de lângă Iași, vătămat rău în 1918, în urma exploziei grozave dela Socola, unde și-a găsit moartea și starețul lui, Ierom. *Teodosie Sorocceanu*, a fost restaurat în întregime. Biserica se vede frumoasă din trenul care merge dela Iași la Chișinău. Sfințirea lui urmează să se facă la 4 Noemvrie a. c.

Călătorii în Țara Sfântă. — În curgerea anului 1927, au fost în Palestina 59.300 de călători. Anul acesta mult mai pușini. (*Curentul*, 16 Aug. 1928).

1. Frașilor din Basarabia, abia ați venit la sânul nostru. Voi aveți însă vechea grăire a cărților bisericești pe care nu trebuie s'o împesrișiți cu franțuzisme de ale noastre. La noi nu trebuie să fie grăiri străine de cele ale cărților bisericești decât doar acolo unde nu putem altele, unde numai-decât trebuie cuvânt nou, precum, de pildă, că trebuie să zici *automobil*. Dar dacă aveți vorba veche bisericească de *danie*, ziceți și scrieți așa, și nu mai umblați acum scriind *donație*, că nu e aceasta vorba bisericească. De ne-am franțuzit noi, nu vă mai franțuziți și voi! — Nota Arhim. *Soriban*.

O societate culturală cu mulți membri clerici. — În zilele de 26 și 27 Octombrie c., și-a serbat împlinirea a 50 de ani de viață Societatea Academică din Cernăuți „Junimea“, sub patronajul membrilor ei de onoare, în care se afla foarte mulți în înalte dregătorii bisericești. Aceștia sunt: I. P. S. Patriarh D. D. Dr. **MIRON**; I. P. S. S. Mitropolit Dr. *Nicolae* dela Sibiu; I. P. S. S. Mitropolit *Nectarie* al Bucovinei; Păr. *Ambrosie Gribovici*, paroh; P. S. Arhiepiscopul *Filaret Musta*, din Caransebeș. P. C. S. Arhimandrit *Ortizie Popescu*; P. C. Arhimandrit *Clementie Popovici*.

Clerici catolici din București decorați de președintele republicii cehoslovace. — O telegramă din Praga a agenției *Rador*, cu data de 26 Sept. a c., spune că d-l *Masaryk*, președintele republicii cehoslovace, a decorat pe arhiepiscopul catolic din București, Monseniorul *Alexandru Cisar*, cu ordinul „Leul Alb“, în gradul de mare cruce. Asemenea a decorat cu gradul de comandori al aceluiaș ordin, pe Păr. *Carol Anner*, Vicarul general al arhiepiscopiei din București, pe Păr. *Ladislav Zombory*, preot onorar din Satul Mare.

Șărbătorirea Doamnei Smara. — Doamna *Smaranda Gheorghiu*, pe care mai degrabă o știm sub numele de *Smara*, figură cunoscută din viața noastră culturală, a împlinit 79 de ani de vârstă. Ziarele au vorbit de aceasta, doamna Smara a fost sărbătorită, fiindcă, afară de m nca sa ca profesoară de școală primară în București, a dat la lumină și o mulțime de scrieri, a ținut multe conferințe, a luat parte la multe manifestări culturale, iar mai înalte vreme, pe vremea răposatului profesor *Vasile Ureche*, umbla și în străinătate vestind numele României. A umblat cu astfel de treburi mai mult în Italia, a cărei limbă o vorbește. Cu drept cuvânt d. *N. Thomescu-Baciu* o numește, în ziarul *Ardealul* din Brașov (30 Sept. a. c.), „Maica Smara“ și o mărturisește „propagandistă de prima forță pe tărâmul cultural“, „marea dascăliță a neamului“. După cum citim acolo, e de fel din Târgoviște și se trage din neamul marelui patriot *Grigore Alexandrescu*.

Foc la o mănăstire. — O telegramă din Iași, pe care o citim în ziarul *Curentul* dela 7 Oct. a. c., spune că un foc mare s'a iscat la Schitul *Sihăstria* din jud. Neamțu.

Focul ar fi izbucnit din vina călugărului *Zenovie*, care a lăsat o lumânare aprinsă și s'a culcat.

Au ars acaretele mănăstirii și oada călugărului și 50.000 lei în hârtie. Focul a fost stins de săteni și jandarmi.

Ateneu bisericesc la lucru în provincie. — În ziua de 14 Oct. a. c. Ateneul religios Sf. Vineri din Galați și-a început din nou lucrul său, cași în trecut. Deschiderea s'a făcut de Prea Sf. Sa Episcopul *Cozma* al Dunării-de-Jos, care a slujit hramul Bisericii și, cu acest prilej, a deschis și lucrările Ateneului. Anul de lucru al Ateneului este până la 29 Iunie viitor. Președintele lui este Păr. Econ. *David Popescu*, parohul bisericii Sf. Vineri.

Sărbătorirea d-lui Petre Gârboviceanu. — D. *Petre Gârboviceanu*, eșind la pensie după o slujbă de 41 de ani la Seminarul Central din București, va fi sărbătorit de Ministerele Cultelor, al Școalelor și de Seminarul Central, în ziua de 16 Decembrie a. c.

Programa sărbătoririi va fi alcătuită de un comitet ales de corpul profesoral, care va strânge dela școlarii și prețuitoarii sărbătoritului, material pentru o carte cu omagii. Manuscrisele se vor trimite la direcțiunea seminarului cât mai curând.

Cum se dezleagă lipsa de local a Seminarului din Constanța. — Ne vine vestea că Seminarul din Constanța, rămas fără local, prin luarea înapoi a cazărmei în care se adăpostea, s'a deschis la 15 Oct. a. c., dar într'o casă închiriată.

Profesor de seminar mutat. — D-l *Renus Ilie*, profesor la seminarul din Curtea-de-Argeș, a fost mutat la Catedra de istorie dela seminarul din Râmnicul-Vâlci.

Călcarea odihnei duminicale. — *Universul* (14 Oct. a. c.), scrie că „Fabrica de tricotaje, (nu putea să scrie „de împletituri“, pe românește) *Brîin Iacob* din București obligă (pe românește: îndatorează) lucrătorii și lucrătoarele să lucreze și Duminicile. „Organele Ministerului muncii au fost siliți să lucreze sub amenințarea de a fi concediați“, adică de a fi dați afară din slujbă.

Preot în Consiliul Central al Cooperației. — A fost confirmat ca membru în Consiliul Central al Cooperației din România, între alții, și Păr. Econom *D. Brânzei* din jud. Dorohoi.

Congresul cafegiiilor, cofetarilor, cârciumarilor, restauratorilor. — Acest congres s'a ținut la *Oradea-Mare*. S'a deschis la 9 Oct. a. c., și între atele, s'au apărut interesele bețivilor și cârciumarilor. Aceasta a făcut-o chiar și un colonel, d-l *Negulescu*, despre vederile căruia citim în *Universul* (13 Oct. a. c.) că a spus: „În America s'a exagerat prin regimul de prohibiție. La noi nu trebuie să se procedeze la fel, ci legea să conțină numai principii de control, iar nu de prohibiție“. În ședința de după amiaza, un negustor a venit cu un memoriu, sprijinind și mai viu drepturile bețivilor în țara românească. Dar, spre nenorocul și a colonelului și a negustorului, în acelaș nr. al *Universului* se află un minunat articol împotriva beției, datorit d-lui General Dr. *Papin*, care răstoarnă toate spusele lor. Li discutăm noi pe toți. Deocamdată însemnăm faptele ca să nu se uite.

Predica în cinste. — O telegramă cu data de 29 Aug. a. c., a Agenției telegrafice *Rador* vestea că *Inge*, superiorul bine cunoscut al bisericii Sf. Paul din Londra, avea să plece la Geneva a doua zi, pentruca, în Duminica următoare, să ție o predică la care aveau să vie și delegații Ligii Națiunilor.

Iată că predica este în cinste și unde!

BIBLIOGRAFIE

A eșit de sub tipar, a II edițiune **Căluza Studenților**, carte foarte folositoare, cuprinzând tot felul de date privitoare la viața studenților. Cuprinde 320 de pagini și nu costă decât 20 de lei. De vânzare la București, „*Cartea Românească*”.

MULTĂMIRI

Sf. Episcopie a Râmnicului, Noul-Severin aduce vli mulțamiri obștești enoriașilor parohiei *Islaz* din jud. Romanși, pentru daniile în sume bănești, cum arată mai jos, ca să cumpere trei clopote la numita biserică; unul de 272 de kilograme, altul de 140 și altul de 56, toate costând 41.573 de lei. Iată acum numele fiecărui darnic în parte:

Gheorghe A. Mărioara pentru suma de 5536, cu care s'a cumpărat clopotul cel de 56 de kilograme; *Economul P. Procopiescu*, pentru dania de 1000 de lei; *Dumilru Ogligeanu* tot pentru 1000 de lei; *Nestor Florescu* 1000 lei; *Pr. V. Procopiescu* 500 lei; *Mihail Procopiescu* 500 lei; *Păun Ștefănescu* 500 lei; *Mitr. Ogrulescu* 500 lei; *Alexandri Voichiu* 500 lei; *Mitran Frunzulică* 585 lei; *Anton Alexandrescu* 300 lei; *G. G. Procopiescu* 300 lei; *Iancu Voiculescu* 200 lei; *Marin Lia* 200 lei; *Ioan I. Florica* 200 lei; *Vasile Iancovici* 200 lei; *Costea M. Iancu* 200 lei; apoi câte 100 de lei: *Ion I. Conea*; *Gr. Cone*; *Radu C. Băjan*; *Mitran G. Popa*; *Marin M. Florea*; *Petre Pazarian*; *Marin Grecu*; *Andrei Marioara*; *Marin I. Florica*; *Leonida Gruia*; *Marin Vida*; *Alex. Gruia*; *Ioan Stroescu*; *Neda Gruia*; *Florea Băjiu*; *Marin St. Dorcea*; *Pascu Trifu*; *Vasile Cione*; *Caterina Trifu*; *Iordan Ciuciu*; *Niculae Ristea*; *Florea Ciovică*; *D-tru D. Florița* (acesta 160 lei); *Hirea P. Faida*; *Lina P. Bădescu*; *Stelian Lisicu*; *Mitran M. Frunzulică*; *Mitran Lișcu*; *Pomitiie Nelepçu*; *Gh. A. Nelepçu*; *Preduş Oancea*; *Toma Mircea*; *Toma D. Ogligeanu*; *Gh. Sasu*; *Gh. Faida*; *Gh. T. Frunzulică*; *Oprea Lișcu*; *Dobre P. Hamagiu*; *Florea N. Băja*; *Marin Băjan*; *D-tru A. Ogligeanu*; *Toma Moldoveanu*; *Mihalache Țără*; *Costea Popescu*; *Petre Moldoveanu*; *Alex. Isalom*; *Spiridon Marioara*; *Păun Nestatea*; *Gh. M. Șerban*; *Mih. Frunzulică*; *Tudor Oancea*; *G. N. Vladu*; *Ștef. Netea* 90 lei; *Gh. St. Savu* 80 lei; *Petre Voican* 80 lei; *Ion R. Dia* 90 lei; *Stan Oprea* 80 lei; *Ion M. Ciovică* 80 lei; *Florea Dia* 70 lei; *Florea F. Ciucu* 60 lei; *Cosma Răță* 80 lei; *Păun Zarafu* 80 lei; *Gh. Vida* 80 lei; *Enache Ogligeanu* 80 lei; *Radu T. Nancu* 80 lei și *Pantela Gr. Cosac* 60 lei.

Și alți 193 parohieni, cari au dăruit sume mai mici, dar cari au dovedit multă bunăvoință.

Dumnezeu să-i aibă în sf. Sa pază!

Sf. Episcopie a Râmnicului, Noul-Severin, aduce vii mulțămiri obștești d-lui *Dinu A. Stolojan*, proprietar în București, str. Polonă 3, pentru dania sa de 20.000 de cărămizi, făcută parohiei *Turcenii-de-sus* din jud. Gorj, unde d-nia sa e proprietar, pentru clădirea unei săli de cultură bisericească.

Dumnezeu să-l încarce cu toate darurile Sale!

Sf. Mitropolie a Moldovei și Sucevei aduce vii mulțămiri obștești Societății Anonime pentru tăiat păduri, foastă *P. & C. Goetz & Comp.*, întreprinderea Tarcău din jud. Neamțu, care a dăruit 52.000 de lei în bani și material pentru dregerea bisericii Schitului Tarcău, care ține de Mănăstirea Bistrița din jud. Neamțu.

Dumnezeu să le ajute la tot gândul cel bun!

Epitropia Parohiei *Sf. Nicolae* din *Pitești* aduce vii mulțămiri d-lui *Alexandru Fostiropol* și familiei sale, pentru dania făcută bisericii: o candelă mare de nichel, argintată, lucrată cu mult dăruire și frumusețe și care a costat peste 5000 de lei.

Dumnezeu să-i ție întru mulți și fericiți ani!

Sf. Episcopie a Argeșului aduce vii mulțămiri d-lui *Marin R. Alexe* din com. *Negrași* (Argeș), care a dăruit suma de lei 100.000 pentru zugrăvitura bisericii care se clădește în comuna Leșile Mozacu.

Asemenea d-lui *Bengliu*, proprietar din comuna *Corbeni*, Argeș, care a dăruit cam 250 de metri lungime de șine mici de fer, pentru repararea biserici filiale *Inălțarea Domnului*, din parohia *Aref* jud. Argeș.

Asemenea d-rei *Maria Rădulescu*, institutoare în București, pentru că a dăruit bisericii din com. *Jiblea*, un epitrahil în preț de 3000 lei.

POȘTA REDACȚIEI

Cetitor. — Parcă eu știu! Țin minte că ieșea odată o revistă prizărită, cu numele de „Cultul Eroilor noștri“. Dar e mult de când n'am mai văzut-o.

A. S.

S P R E Ț T I I N Ț A

Comitetul redacției al revistei Biserica Ortodoxă Română se compune din I. P. S. *Arhim. Episcopul Căminului*, Președinte de onoare; P. S. *Episcopul Vartolomeu* director; Prof. Dr. *Arhim. Scriban*, prim-redactor; *Arhim. Scriban*, secretar de redacție. Redactorii revistei: 1. Pro-fesorii de teologie din București: Dr. D. G. *Boroianu*, Dr. C. *Chiricescu*, Dr. V. G. *Ispir*, Dr. *Pr. Dr. Nicolae Popescu*; Profesorii facultății de teologie din Cernăuși: Dr. V. *Ștefan*, Dr. V. *Soson*, Dr. V. *Tarnauschi*, Dr. N. *Cotos*; 3. Pr. *Cicerone Iordăchescu*, Iași, Dr. *Ioan Lupș*, Cernăuși. Dr. *St. Cioroianu*, Iconom *Serghie Bejan*, Dr. Gh. *Galaction* și d. *St. Revnicul*.

Se primesc spre publicare și articole dela alte persoane decât dela Comitetul redactor, în condițiile următoare:

Articole originale se vor plăti cu 1000 lei coala în formatul de față al revistei, traducerile și recenziunile 800 de lei, cronicile și răspunsurile 600 de lei.

Articolele care au fost publicate mai întâi aiurea și care se vor reproduce pentru însemnătatea lor și de această revistă, nu se plătesc.

Toate articolele trebuie scrise cîteș și fără „va urma”.

Orice corespondență privată la redacție se va trimite pe adresa secretarului de redacție: *Arhim. Scriban*, București, str. Antim (localul St. Sinod) sau pe a primului redactor *Prof. I. Mihălcescu* București, Biserica Amzei, Piața Amzei.

Pentru tot ce privește administrațiunea revistei, interesații se vor adresa secretarului administrativ al revistei, d. D. *Sireleanu*, București, localul Sfântului Sinod, la Biserica Antim.

Revista se trimete tuturor parohiilor, ca și în trecut. Persoanele particulare, care vor voi să li se trimeată, trebuie să se adreseze administrațiunii.

A B O N A M E N T U L

1 an 100 lei. Pentru străinătate, se adaugă transportul.
1 număr 10 lei

Toate abonamentele se trimet secretarului administrativ: d-lui D. *Sireleanu*, București, St. Sinod, Biserica Antim.

C A R Ț I L E A P A R U T E I N E D I T U R A I N S T I T U T U L U I B I B L I C

	se vinde	rabat		se vinde	rabat
<i>Lazăr Diaconul</i> , Pr. <i>Sebastien Stanca</i>	Lei 5.—	1,50	<i>Ce să crezi și cum să trăiești</i> , de P. S. <i>Nicodem</i>	Lei 4.—	1,—
<i>Patimile Mântuitorului</i> Pr. <i>Criveanu</i>	5 —	"	<i>Povestiri folositoare pentru popor</i> , de A. V. P.	6 —	1,50
<i>Împotriva Beției</i> , I. P. S. <i>Patriarh</i> . . .	5.—	"	<i>Legea de organizare a Bisericii ortodoxe române</i>	12.—	2.—
<i>Două întâmplări minunate</i> , Pr. Gr. <i>Pigulescu</i> (Gala Galaction) . . .	5.—	"	<i>Paraclisul I și al II-lea al Maicii Domnului</i>	5.—	1,50
<i>Durerea Vinerii celei mari</i> , de <i>Arhim. I Scriban</i>	5.—	"	<i>Cultul Sfinților (venerarea și invocarea lor)</i> de <i>Disconul Al. N. Constantinescu</i>	5.—	4—
<i>Catehismul creștinului ortodox</i> , . . . de Pr. I. <i>Mihălcescu</i>	10.—	2,—	<i>Noul Testament</i> de Păr. <i>Gala Galaction</i>	70.—	
<i>Advertinșul dat pe față de un fost adventist</i> , de <i>Arhim. Scriban</i>	15,00	3—			

Rabatul se acordă numai la comenziile cari trec de 25 exemplare.

Icoanele ce se află de vânzare la Institut, sunt cele editate de Tipografia Cărților Bisericești și se vând cele mari cu 8 lei exemplarul, dându-se 1 leu rabat, cele mijlocii 6,50 lei exemplarul, având 1 leu rabat, iar cele format carte poștală, cu 2 lei, dela care se oprește 0,25 lei rabat.

Icoanele — *Maica Domnului și Domnul Hristos* — lucrate pentru „Institutul Biblic” de un anume pictor al nostru, adânc cunosător al picturii bizantine, și imprimate la München în condițiuni tehnice superioare au sosit în țară și se află de vânzare la „Institutul Biblic”, Palatul Sfântului Sinod, cu următoarele prețuri:

Icoane mari 62/47 c. m., lei 40 bucata, Icoane mijlocii 42/25 c. m., lei 30 bucata, Icoane mici, format c. poștală, lei 4 bucata. Icoanele se vând numai contra cost.

A APĂRUT: *Cele 4 Evanghelii în una singură*, de ARHIM. SCRIBAN, Prețul 80 lei, Editura „Ancora”, București, str. Emigratului 4.